

LEGIONÁŘSKÝ

1/2016

Směr

Váleční veteráni,
kteří opustili naše řady

Legiovlak se vydal
na druhou spanilou jízdu

Jak to vlastně
bylo u Sokolova

95 let Všelegionářského
sjezdu v Karlíně

VÁLEČNÍ VETERÁNI

2-3

- Poslední čs. parašutista oslavil 94. narozeniny

4-5

- Letec RAF a místopředseda ČsOL Emil Boček oslavil 93. narozeniny

5

- Předseda vlády ocenil brig. gen. Emila Bočka

6

- Před rokem zemřel Jiří „Regi“ Schams

7

- Opustili naše řady

8

- Předseda ČsOL popřál k vzácnému jubileu sestře Hana Fajtllová
- Olomoucký kraj podpořil válečné veterány
- Uctění památky obětí okupace na Hradčanech

LEGIOVLAK

9-10

- Legiovlak v Království železnic

11

- Ve Strakonících zahájil Legiovlak druhý rok své spanilé jízdy

OSOBNOSTI PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

12-13

- Čeněk Klos

STALO SE

14

- 74. výročí spojení vysílačky Libuše s Londýnem

ČINNOST JEDNOT

16

- Válečný veterán Pavel Bednár oslavil 90 let
- Vzpomínková akce k uctění obětí pochodů smrti

17

- Setkání u příležitosti 132. výročí narození Joži Davida

18

- Vzpomínka na letce RAF Viléma Noska

19

- Ohlédnutí za výstavou v České Třebové
- 90. narozeniny Olgy Mauleové

20-21

- Jako 18letá se rozhodla jít bojovat za svoji vlast

22

- 166. výročí narození TGM

23

- Večer regionální historie v Třinci veřejnost zaujal

24-25

- V Mladé Boleslavi vzpomněli již po sedmácté obětí okupace

26

- U Rokycan se vzpomínalo na nadporučíka Jana Kudličče

DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA 27–29

- K prvnímu bojovému vystoupení československých vojáků na východní frontě

30–39

- Jak to vlastně bylo u Sokolova

OSOBNOSTI II. ODBOJE 40–41

- Tři králové

OSOBNOSTI II. SVĚTOVÉ VÁLKY 42

- Nová pamětní deska pilotu Václavu Vaněčkovi

DĚJINY ČSOL 44–47

- 95 let od Všelegionářského sjezdu v Karlíně

MÍSTA PAMĚTI 48–49

- „Jsem český bojovník – jdu, kam Bůh mi velí.“

PŘEDSTAVUJEME 50–51

- Klub vojenské historie 43. pěší pluk Brno, z. s.

RECENZE 52–53

- Sokolovo ve stínu propagandy i nadále zůstává

53

- Ostrovy v bouři

POZVÁNKY A INFORMACE 54

- Poutě a pietní akce ČsOL v roce 2016

55

- Zveme vás

Časopis Legionářský směr navazuje na stejnojmenný titul vydávaný Československou obcí legionářskou ve 20. letech minulého století jako týdeník, posléze měsíčník. Jeho hlavním posláním je v době blížícího se 100. výročí vzniku Československa propagovat legionářské myšlenky, odkaz zakladatelů samostatného československého státu a zejména pak ideje boje za svébytnost, svobodu a demokracii v době vzniku samostatného státu, za druhé světové války i v novodobé historii. Časopis je určen pro členy Československé obce legionářské, válečné veterány, sympatizanty a také širokou veřejnost, kterou zajímá tato problematika.

VYDAVATEL:

Československá obec legionářská
Sokolská 33, 120 00 Praha 2
www.csol.cz
Tel: +420 224 266 235
Fax: +420 224 266 274
E-mail: sekretariat@csol.cz

ŠÉFREDAKTOR:

Jiří Filip
Tel.: +420 734 315 634

EDITOR:

Marcela Volfová
E-mail: volfova@csol.cz
Redakční rada:
Pavel Budinský
Jindřich Sitta
Jiří Charfreitag
Milan Mojžíš
Ladislav Henek

GRAFICKÁ ÚPRAVA, TISK A DISTRIBUCE:

Vydavatelství MAC, spol. s r.o.
Na Spojce 968/7
101 00 Praha 10 - Vršovice

ADRESA REDAKCE:

Československá obec legionářská
Sokolská 33, 120 00 Praha 2

Uzávěrka čísla: 16. března 2016

Evidenční číslo: MK ČR E 20912

Elektronickou podobu Legionářského směru naleznete na:
www.csol.cz v rubrice Projekty.

POSLEDNÍ ČS. PARAŠUTISTA oslavil 94. narozeniny

text br. Jiří Filip
foto archiv ČsOL

Genpor. Jaroslav Klemeš v doprovodu válečných veteránů a místopředsedů ČsOL brig. gen. Emila Bočka a mjr. Tichomíra Mirkoviče

V Parkhotelu Průhonice proběhlo v úterý 26. ledna 2016 přátelské setkání, které pro genpor. Jaroslava Klemeše uspořádala u příležitosti jeho 94. narozenin Československá obec legionářská. Popřát generálu Klemešovi přišla celá řada vzácných hostů v čele s náčelníkem Generálního štábu AČR genpor. Josefem Bečvářem a náměstkyní Ministerstva

obraný ČR JUDr. Alenou Netolickou. Nechyběli ani spolubojovníci z druhé světové války místopředsedové ČsOL gen. Emil Boček a Tichomír Mirkovič. Dobré zdraví oslavenci popřáli i gen. Miloslav Masopust se svou chotí a zástupce ředitele Odboru pro válečné veterány MO Milan Bachan, následovaní dalšími vzácnými gratulanty.

Brig. gen. Emil Boček předává společně s náčelníkem GŠ AČR genpor. Josefem Bečvářem oslavenci narozeninový dort

Mezi gratulanty byl i bývalý předseda vlády Jiří Rusnok

Za pracovníky ČsOL předal dárkový koš bratru generálovi řídící tajemník Milan Mojžíš

Jiří Rusnok byl jedním z gratulantů, kteří přednesli blahopřání před slavnostním přípitkem

Genpor. Jaroslav Klemeš neskrýval dojetí a srdečně poděkoval všem přítomným za uspořádání oslavy jeho narozenin. Poslední žijící parašutista, shozený do protektorátu, krátce vzpomenu i svého nelehkého životního osudu a vzpomínku věnoval svým padlým spolubojovníkům, kteří obětovali svůj život při plnění svých úkolů na nepřátelském území. ■

Náčelník GŠ AČR genpor. Josef Bečvář při předání daru oslavenci

Přátelská atmosféra se nesla po celé slavnostní setkání. Zleva Milan Bachan, genpor. Jaroslav Klemeš, brig. gen. Emil Boček a náměstkyně MO Alena Netolická

Letec RAF a místopředseda ČsOL EMIL BOČEK oslavil 93. narozeniny

text br. Jiří Filip
foto archiv ČsOL a MO ČR

1

2

3

[1] *Předseda ČsOL br. Pavel Budinský (vlevo) předává oslaven-
ci narozeninový dort k jeho 93. narozeninám.*

[2] *Předseda Poslanecké sněmovny PČR Jan Hamáček pro-
mlouvá k oslavení.*

[3] *Popřát brig. gen. Emilu Bočkovvi přišli i zástupci minister-
stva obrany. Zprava náměstkyně MO Alena Netolická, ředi-
tel Odboru pro válečné veterány plk. Eduard Stehlik a jeho
zástupce Milan Bachan.*

[4] *Genmjr. Pavel Macko předává oslaven-
ci Pamětní medaili ministra obrany Slovenské republiky.*

[5] *Policejní prezident brig. gen. Tomáš Tuhý předává Medaili
Policie České republiky.*

[6] *Oslavenec brig. gen. Emil Boček, zástupce náčelníka
GŠ OS Slovenské republiky genmjr. Pavel Macko a genpor.
Jaroslav Klemeš.*

V živé paměti ještě máme příjemné vzpomínky na nedávné oslavy narozenin posledního žijícího parašutisty vysazeného do protektorátu genpor. Jaroslava Klemeše. Ani on, spolu s řadou vzácných osobností, nemohl v pondělí 22. února 2016 chybět v Parkhotelu Průhonice, kde slavil své narozeniny o rok mladší spolubojovník z druhé světové války brig. gen. Emil Boček.

Mezi gratulanty, kteří přijali pozvání na oslavu pořádanou Československou obcí legionářskou, byl přítomen předseda Poslanecké sněmovny PČR Jan Hamáček, předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský, předseda Nejvyššího správního soudu Josef Baxa, náměstkyně Ministerstva obrany Alena Netolická, policejní prezident brig. gen. Tomáš Tuhý, zástupce náčelníka GŠ AČR genmjr. Petr Mikulěnka, druhý zástupce náčelníka Generálního štábu Ozbrojených sil SR genmjr. Pavel Macko a náměstek hejtmana Středočeského kraje Karel Horčíčka. Nechyběli ale ani další zástupci veřejného života a armády, mezi gratulanty byly i vdovy po válečných veteránech sestry Hana Fajtlová a Libuše Benešová.

Po přivítání vzácných hostů Jaroslavem Syrovým se slova ujal Petr Tolar, který přítomné krátce seznámil s životními osudy oslavence. Jako první vystoupil předseda PS PČR Jan Hamáček, který ve svém blahopřejném projevu vzpomněl i na svého strýce, rovněž pilota RAF. V závěru své řeči

projevil k oslavení svou úctu, když prohlásil, že kdyby jej dnes strýc viděl v přítomnosti brig. gen. Emila Bočka, jistě by byl na něj hrdý.

Následně vystoupil před přítomnými genmjr. Pavel Macko, který z pověření ministra obrany SR předal oslavení Pamětní medaili ministra obrany Slovenské republiky. Oslavenec převzal z rukou policejního prezidenta brig. gen. Tomáše Tuhého také Medaili PČR. Oslavenec v doprovodu předsedy ČsOL plk. v. z. Pavla Budinského a bratrů místopředsedů plk. v. v. Václava Kuchynky a mjr. v. v. Tichomíra Mirkoviče následně ocenil Pamětní medailí ČsOL II. stupně policejního prezidenta brig. gen. Tomáše Tuhého a III. stupně genmjr. Pavla Macka, plk. Jiřího Komorouse, Miroslava Šindeláře a Karla Rožánka. Všichni ocenění převzali vyznamenání za dlouholetou spolupráci s ČsOL ve prospěch válečných veteránů.

Na závěr slavnostního ceremoniálu převzali z rukou genmjr. Pavla Macka zástupci ČsOL Pamětní medaile náčelníka GŠ OS SR gen. Milana Maxima: bři. plk. v. z. Pavel Budinský, plk. v. v. Václav Kuchynka, mjr. v. v. Tichomír Mirkovič, kpt. v. z. Milan Mojžíš, Jaroslav Syrový a Jiří Charfreitag.

Po oficiální části se oslava nesla v přátelském duchu s oslaven-
cem, který více, než by vzpomínal, raději mluvil o všem, co mu přináší současnost. Všem přítomným poděkoval za milé gratulace, které jej velmi dojal. ■

4

5

6

Předseda vlády ocenil brig. gen. EMILA BOČKA

text br. Jiří Filip
foto Úřad vlády ČR

V sídle české vlády ve Strakově akademii se předseda vlády ČR pan Bohuslav Sobotka setkal dne 8. března 2016 s místopředsedou ČsOL brig. gen. Emilem Bočkem, pilotem RAF, jenž před nedávnem oslavil své 93. narozeniny.

Předseda vlády pan Bohuslav Sobotka při této příležitosti poblahopřál generálu Emilu Bočkovi a předal mu Medaili Karla Kramáře, která je udělována jako poděkování za prokázané zásluhy o obnovu demokracie, práv a svobod člověka. Generál Emil Boček se tak stal čtvrtou osobností, která z rukou předsedy vlády pana Bohuslava Sobotky toto ocenění převzala.

Generál Emil Boček předal předsedovi vlády jako výraz díky za prosazování legionářských tradic a podporu projektu Legie 100 Stříbrnou pamětní minci Legiovlak č. 4 z deseti vyražených kusů. Rovněž předal Pamětní odznak Sdružení čs. zahraničních letců, jehož je předsedou. ■

PŘED ROKEM ZEMŘEL

Jiří „Regi“ Schams

text ses. Marcela Volfová
foto: Jan Beneš

Jiří Schams vhazuje čestné buly v úvodu speciálního extraligového utkání hraného v rámci charitativního projektu „Sparta vzdává hold“, kterým HC Sparta Praha již 7 let podporuje složky Integrovaného záchranného systému, 31. ledna 2014

Dne 7. ledna 2016 uplynul rok od smrti nadporučíka Jiřího Schamse, přezdívaného Regi, novodobého válečného veterána z Afghánistánu, člena Československé obce legionářské a iniciátora založení nadačního projektu Regi Base, organizace pomáhající válečným veteránům, vojákům, policistům, hasičům, zaměstnancům celní nebo vězeňské správy a jejich rodinným příslušníkům.

Jiří Schams se narodil 22. září 1972 v Praze. Po absolvování základní vojenské služby v Kolíně sloužil jako déle sloužící u 1. radiotechnického střediska ve Zbirohu. V roce 1997 se přihlásil k mírovým sborům AČR, kam byl po úspěšném absolvování všech testů přijat na pozici řidiče 6. mechanizovaného praporu. V témže roce odjel na svoji první mírovou misi do Bosny a Hercegoviny. V letech 2003–2008 se ještě zúčastnil dalších čtyř mírových misí a to v Kuvajtu, Iráku, Kosovu a v Afghánistánu. V roce 1999 začal působit v 6. speciální brigádě GŠ AČR, o tři roky později se stal příslušníkem Velitelství Vojenské policie Praha a o rok na to starším inspektorem útvaru Speciálních operací Vojenské policie. Během působení v Iráku si Schams rozšířil svoji odbornost o zdravotníka pro polní podmínky. Po návratu do České republiky úspěšně absolvoval další zdravotnické kurzy a práci získával jako dobrovolný člen pražské záchranné služby.

Jeho poslední misi, kterou absolvoval v Afghánistánu, ukončil v březnu 2008 sebevražedný útok na dánskou humanitární skupinu směřující do města Gerešk, kterou Schams doprovázel. Během útoku zahynul velitel doprovodného týmu Milan Štěrba, dva dáňští pracovníci a čtyři Afghánci. Jiří Schams byl zasažen do hlavy a upadl do kómatu. Z toho se po dvou měsících probрал, avšak vážné poškození mozku ho upoutalo na invalidní vozík.

I přes své těžké zranění, ze kterého se pomalu zotavoval, se v hojně míře účastnil různých oficiálních akcí pořádaných AČR, ale občas se neoficiálně objevoval i na akcích pořádaných kluby vojenské historie, tak jako tomu bylo např. v lednu 2014, kdy se nečekaně objevil na pietní akci v Rovensku pod Troskami, kde se vzpomínalo na paraskupinu Antimony. Svoji přítomností podporoval i projekty, které vzdávali hold práci jeho kolegů, ať už se jednalo o různé charitativní či sportovní akce. Postupné zotavování z těžkých zranění mu zhatila, jak on sám říkal, rána pod pás v podobě zákeřné nemoci, s níž bojoval stejně odhodlaně, jako s následky sebevražedného útoku. Svůj statečný boj však 7. ledna 2015 prohrál. Pohřeb se konal se všemi vojenskými poctami o týden později ve strašnickém krematoriu.

Jiří Schams byl vyznamenán Křížem obrany státu, Záslužným křížem MO I. stupně a medailí Za službu v zahraničí. ■

Opustili naše řady

plk. JIŘINA JIRÁKOVÁ

Ve věku 89 let zemřela ses. Jiřina Jiráková, roz. Křížková. V posledních letech žila v Domově péče o válečné veterány ÚVH v Praze. Za války pracovala jako zdravotnice. V srpnu 1944 odešla k československému praporu, na Slovensku se dostala do řad 4. slovenské brigády, s níž v květnu 1945 vstoupila do Prahy. Její životní příběh odráží nejdramatičtější období evropské historie. Narodila se ve Zdobunově

20. října 1926 v rodině volyňských Čechů. Když Rudá armáda osvobodila západní část Volyně od nacistů, rozhodla se vstoupit dobrovolně do armády. Absolvovala kurz pro chirurgické sestry v Kyjevě, kde se poprvé setkala s budoucím manželem Eduardem Jirákem. Měl za sebou zranění při osvobozování Leningradu a boje v karpatsko-dukelské operaci. V srpnu 1944 odešla Jiřina Křížková k československému praporu, který v té době procházel volyňským územím. Působila ve vojenské polní nemocnici. Práce tu byla extrémně fyzicky i psychicky náročná. Při postupu armády přes Slovensko zažila boje u Liptovského Hrádku, u Sv. Mikuláše nebo u Vrútek. Se 4. brigádou se dostala na české území.

Po válce se rozhodla setrvat v armádě. V roce 1946 se provdala a založila rodinu. Nastoupila na chirurgické oddělení vojenské nemocnice v Praze. Později, po narození druhé dcery odešla do civilu, ale ve zdravotnictví pracovala až do důchodu. Svě životní svědectví neváhala předávat mladým generacím.

genpor. ALEXANDR BEER

V úterý 13. ledna 2016 jsme se rozloučili s válečným veteránem Alexandrem Beerem, který zemřel 31. prosince 2015 ve věku 98 let. Do smuteční síně ve Strašnicích se přišli poklonit jeho památce zástupci politického a veřejného života. Nechyběli členové ČsOL v čele s předsedou br. Pavlem Budinským, přátelé a další smuteční hosté.

Generálporučík Alexandr Beer se narodil 7. února 1917 ve Vranově nad Topľou. Tak jako mnoho jeho spolubojovníků uprchl do zahraničí a vstoupil do československé jednotky v Buzuluku. Jeho válečná cesta začala 29. června 1942, kdy se pod kmenovým číslem 871/m zapojil do řad Svobodovy armády. Prošel bojovou cestu od Sokolova přes Kyjev, Bílou Cerekev, Duklu, Ostravu až do Prahy. V bojích byl několikrát zraněn a obdržel řadu vysokých vojenských vyznamenání. V roce 2012 mu u příležitosti výročí vzniku samostatného státu prezident Václav Klaus propůjčil Řád Bílého lva.

Saša, jak jsme mu říkali, byl nezapomenutelnou osobností, statečný voják a vlastenec, který obhajoval historickou skutečnost v souvislosti s 2. světovou válkou. Vzpřímená postava,

vojenský krok, šibalský pohled a nezbytná cigareta, tak si ho mnozí z nás budou navždy pamatovat.

Předseda ČsOL br. Pavel Budinský, který vystoupil na generálově pohřbu se smuteční řečí, v závěru sdělil: „Byl to výjimečný muž s citlivou duší, odešel velký muž. Bratře Sašo, děkuji ti za všechno.“ Při večerce přítomní povstali a vzdali poslední hold válečnému veteránovi, spolubojovníkovi, příteli. Zazněly smuteční tóny v podání Ústřední hudby AČR, čestné salvy a obřad byl zakončen státní hymnou.

plk. GUSTAV SINGER

V Praze zemřel 11. října 2015 frontový lékař z bojů u Sokolova, Kyjeva, Bílé Cerekev či Dukelského průsmyku Gustav Singer. Bylo mu 101 let. Rodina se s ním rozloučila v soukromí.

Gustav Singer se narodil 21. ledna 1914 ve Lvově. Po okupaci zbytku Československa, kde před válkou žil, emigroval do Polska. V roce 1942 odjel do Buzuluku

k nově formované československé vojenské jednotce. U ní působil jako lékař.

S prvním československým armádním sborem v SSSR se Singer zúčastnil celé řady bojů. V květnu 1945 došel až do Prahy. Po válce pracoval na očním oddělení ÚVN v Praze. Na počátku 60. let působil dva roky jako přednosta očního oddělení vojenské nemocnice v Hanoji.

Od roku 1976 byl Singer ve výslužbě. V armádě dosáhl hodnosti plukovníka. Byl držitelem Čs. válečného kříže 1939 a řady dalších vyznamenání a ocenění. Loni v lednu obdržel Záslužný kříž ministra obrany ČR I. stupně. Podle historika br. Miroslava Brože Česká republika se Singrovou smrtí přišla o jednoho z nejstatečnějších, nejpracovitějších a zároveň nejskromnějších občanů.

genpor. MIKULÁŠ KONČICKÝ

Ve věku 90 let zemřel 13. prosince 2015 válečný veterán Mikuláš Končický, jeden z posledních československých tankistů z druhé světové války. Byl nositelem nejvyššího státního vyznamenání – Řádu Bílého lva, dále Čs. válečného kříže 1939, Čs. medaile Za chrabrost, sovětského Řádu slávy a řady dalších československých, sovětských a polských vyznamenání.

Mikuláš Končický se narodil v roce 1925 v Trostanci na Volyni.

Do československé tankové brigády v Rusku dobrovolně narukoval v roce 1944 a se Svobodovými jednotkami bojoval na Dukle, u Jasla a zúčastnil se jako velitel tanku osvobození Ostravy. Po válce zůstal v Československu a v 50. letech se podílel na budování tankového vojska. Řada dodnes platných postupů a doktrín je jeho dílem. Dokud mu to zdraví umožnilo, byl společensky činný.

Předseda ČsOL popřál k významnému jubileu sestře HANĚ FAJTLOVÉ

text br. Jiří Filip
foto archiv ČsOL

Dne 16. února 2016 jsme na Ústředí ČsOL přivítali vzácného hosta, sestru Hanu Fajtlovou. Důvodem milého setkání bylo blahopřání ke krásnému životnímu jubileu, neboť sestra Fajtlová oslavila 90. narozeniny, k nimž jí popřál předseda ČsOL br. Pavel Budinský.

Oslavenkyni předal br. Budinský kytičku a dárkový koš. Při přátelském rozhovoru vzpomínala sestra Fajtlová,

kteřá okouzlovala svou životní energií, na svého muže, válečného hrdinu, pilota RAF genpor. Františka Fajtla. S ním sdílela v manželství, které trvalo bezmála 60 let, často nelehké osudy, které západním letcům přinesla poválečná změna režimu. Spolu s br. Budinským však sestra Fajtlová vzpomněla i zážitků ze společenských událostí, pořádaných Obcí legionářskou, a v závěru podtrhla, že se těší ze společných chvil se svou rodinou, o kterou se může vždy opřít. ■

Olomoucký kraj podpořil válečné veterány

text br. Jiří Filip
foto Olomoucký kraj

Dne 12. března 2016 se konal v pořadí již 7. reprezentační ples Olomouckého kraje. Jeho zahájení bylo výjimečné již v tom, že bylo věnováno válečným veteránům. Pozvání přijal místopředseda ČsOL brig. gen. Emil Boček v doprovodu plk. Pavla Skácela, vedoucího projektu Péče o válečné veterány. Hejtman Jiří Rozbořil při této příležitosti brig. gen. Emilu Bočkovi předal symbolický šek v hodnotě 40 000 Kč, určený pro ČsOL k nákupu zdravotnických pomůcek, léků a potravinových doplňků pro válečné veterány. Nejedná se přitom zdaleka o první podporu, která z Olomouckého kraje směřovala k válečným veteránům. ■

Uctění památky obětí okupace na Hradčanech

text br. Jiří Filip
foto ses. Marcela Volfová

Na řadě míst České republiky v úterý 15. března probíhala veřejná setkání u příležitosti 77. výročí vpádu německých vojsk do zbytku Československa v roce 1939. Nejinak tomu bylo i na Hradčanském náměstí v Praze.

Památku obětí okupace uctili u pomníku prezidenta T. G. Masaryka místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR pan Vojtěch Filip a Jeho Excelence, velvyslanec Slovenského velvyslanectví v ČR pan Peter Weiss. Přítomen byl rovněž poradce náčelníka Generálního štábu AČR pan brig. gen. Štefan Kaleta a zástupce ředitele Odboru pro válečné veterány pan Milan Bachan.

Se závěrečným projevem vystoupil předseda Československé obce legionářské br. Pavel Budinský, který zdůraznil, že 15. březen 1939 a vše, co mu předcházelo, je mementem i dnes, že ustupovat zlu a poskytovat mu tak čas na zesílení, vede jen k daleko horším důsledkům. ■

LEGIOVLAK v Království železnic

text br. Miloš Borovička
foto ses. Marcela Volfová

Ve čtvrtek 10. března 2016 se v pražském Království železnic, největším modelovém kolejišti měřítka H0 ve střední Evropě, uskutečnila tisková konference u příležitosti představení oficiální trasy Legiovlaku pro rok 2016.

Úvodní slovo pronesl předseda Československé obce legionářské br. Pavel Budinský a následně spolu s předsdou představenstva společnosti Království železnic, a.s., panem Matějem Hornem uzavřel memorandum mezi našimi organizacemi o vzájemné spolupráci. Kolejiště Plzeňského kraje v Království železnic totiž od čtvrtka křižuje malá replika Legiovlaku speciálně vyrobená právě pro ČSOL. K propagaci legionářských myšlenek nám Království železnic poskytlo i prostor pro vystavení legionářských zbraní a uniforem.

Na tiskové konferenci promluvili rovněž zástupci našich nejdůležitějších partnerů – Českých drah, našeho národního dopravce; ČD Cargo, společnosti, která i v roce 2016 přepravuje Legiovlak do všech zastávek a Správy železniční dopravní cesty, která k přepravě Legiovlaku poskytuje výraznou slevu za využití dopravní cesty.

Tajemník projektu Legie 100 br. Jiří Charfreitag představil všech 28 zastávek, na kterých Legiovlak v roce 2016 zastaví, a shrnul novinky, na které se mohou letošní návštěvníci těšit. Jeden ze zbrusu nových vagonů v soupravě představuje kinosál Osvětového odboru odbočky Československé národní rady na Rusi, ve kterém se budou promítat dobové dokumenty a filmy, které natočili naši legionáři v průběhu své anabáze. Ve voze bude dokonce i originální promítačka, která k těmto účelům

Zahájení tiskové konference k výjezdu Legiovlaku za přítomnosti zástupců ČSOL, Království železnic a železničářů

sloužila našim legionářům, ta samozřejmě bude v expozici jen staticky, pohyblivé obrázky zprostředkuje modernější přístroj. V průběhu roku se přidá ještě salonní vůz, který sloužil důstojníkům jako pracovna pro plánování operací i k odpočinku.

Na závěr tiskové konference byl jejím účastníkům představen „Legiovláček“ přímo v modelovém kolejišti, což se

Modelové tratě Království železnic již brázdí věrný obraz Legiovlaku

Zleva předseda představenstva Království železnic Matěj Horn, tajemník projektu Legie 100 br. Jiří Charfreitag a předseda ČsOL br. Pavel Budinský

Při této příležitosti došlo k podepsání memoranda o vzájemné spolupráci mezi ČsOL a Královstvem železnic

neobešlo bez drobných úsměvných momentů, které k provozu techniky prostě patří. Původní plán zněl tak, že Legiovlak bude po kolejích znázorňující Plzeňský kraj tahat původní sovětský model carské lokomotivy z 80. let, který se v Rusku podařilo pomocí modelářů sehnat. Ač vypadal jako úplně nový a před nasazení prošel kontrolou, přesto měl drobné

problémy zejména na výhybkách a s průjezdním profilem. Pracovníci Království železnic ale zachovali profesionalitu a Legiovláčku připojili model dieselové lokomotivy ČD Cargo, která neměla sebemenší problém Legiovláček tahat. Na tohoto dopravce je zvyklý i skutečný Legiovlak a tak si budou i v modelové variantě bez pochyb rozumět. ■

VE STRAKONICÍCH

zahájil Legiovlak druhý rok své spanilé jízdy

text br. Jiří Filip
foto ses. Zuzana Palová

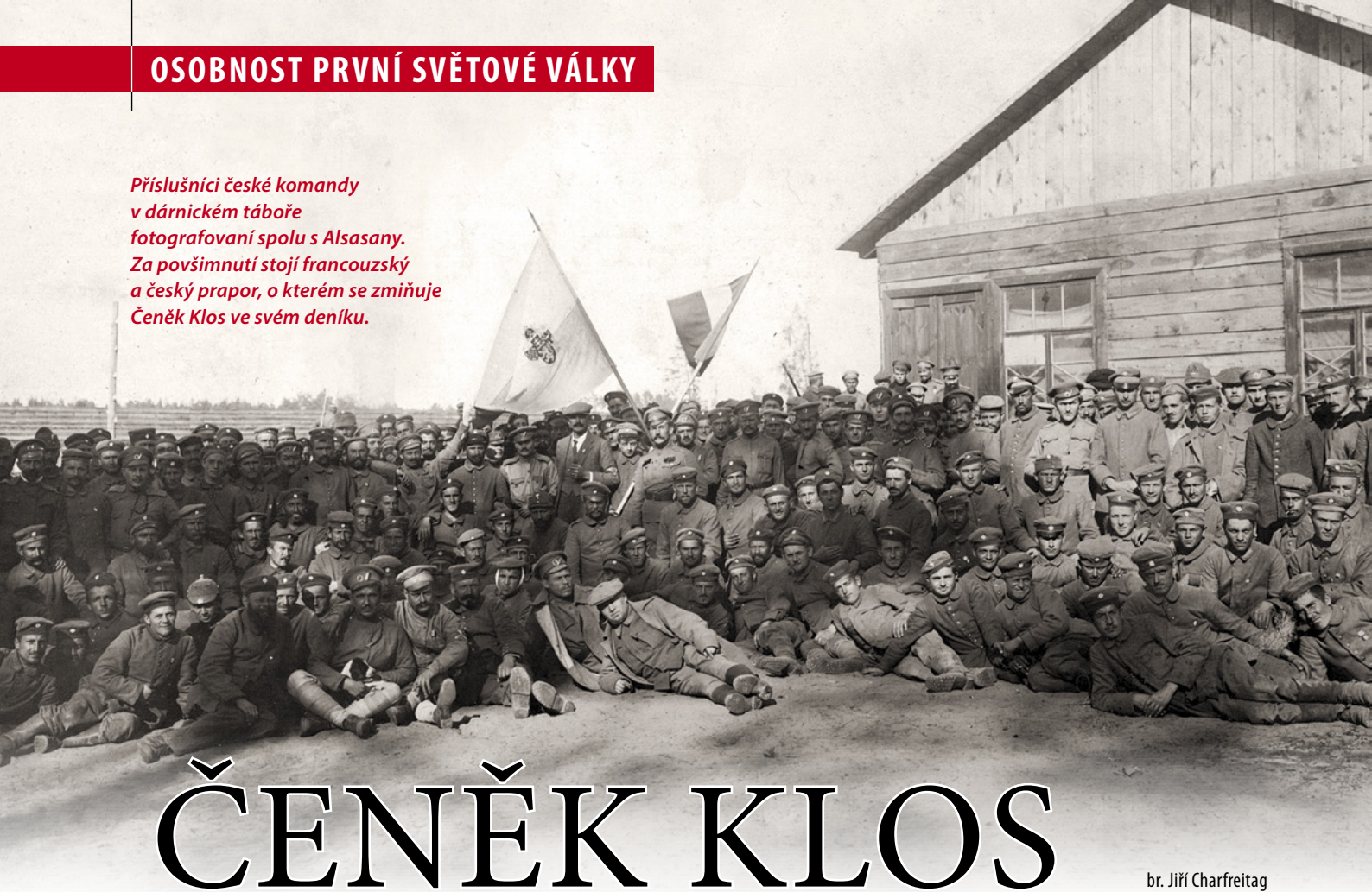
V loňském roce navštívilo Legiovlak téměř 100 tisíc zájemců o historii boje za samostatný československý stát. Trasa na letošek již je jasně stanovena a vám je k dispozici v samém závěru tohoto čísla. Otázkou je, zda unikátní pojízdná expozice svůj loňský úspěch zopakuje, nebo dokonce překoná. Legiovlak zahájil návštěvami okresních měst a vůbec prvním se staly dne 15. března Strakonice.

Veřejnost a pozvaní hosté se na zdejším vlakovém nádraží shromáždili před desátou dopolední. Přítomné přivítal tajemník projektu Legie 100 br. Jiří Charfreitag, který po slavnostních tónech trubače vyzval k úvodnímu slovu předsedu Jednoty ČsOL ve Strakonících br. Zdeňka Hrušku, se zdravící následně vystoupil starosta města Strakonice Břetislav Hrdlička a po něm velitel 25. protiletadlového raketového pluku Tobruckého plk. gšt. Vladimír Barca. Proslovy čestných hostů uzavřel za železničáře obchodní ředitel ROC ČD, a.s., Jiří Kafka. Slavnostní řečníci následně symbolicky zpřístupnili Legiovlak veřejnosti tradičním přestřížením pásky a vydali se na prohlídku jednotlivých vagonů.

Jak se ukazuje, návštěvnost v menších městech je v denním průměru vyšší, než ve městech krajských. Můžeme se proto i letos těšit na souhrnná data k návštěvnosti Legiovlaku, o nichž vás budeme informovat v dalších vydáních Legionářského směru. ■

*Příslušníci české komandy
v dárnickém táboře
fotografovaní spolu s Alsasany.
Za povšimnutí stojí francouzský
a český prapor, o kterém se zmiňuje
Čeněk Klos ve svém deníku.*

ČENĚK KLOS

br. Jiří Charfreitag

*„Spíš skoro zapomenut na Olšanských hřbitovech, tam slo-
ženy jsou kosti Tvé, ale duch Tvůj nezahyne. Ti, kteří podob-
ně, jako Ty, šli za stejným ideálem, za tímž cílem, nikdy
nenechají jej zajít, protože je jedinou světlou cestou spá-
sy našeho národa a vlasti. Onen čistý, nefalšovaný duch
se v nás probudil k historickým činům a nedopustíme, aby
s naším odchodem na věčnost – vymizel. Jako v dobách
pohnutých dovedli jsme my, legionáři, Svobodu vybojova-
ti, dokážeme ji i budoucím pokolením uchovati. Byli jsme
nadšenými dobyvateli, budeme i neohroženými strážci ná-
rodních práv! – Proto spi klidně bratře Čeňku Klose!“*

Tak zní krátký výňatek z knihy *Boj s rakouskou hydrou*, se-
stavené v srpnu roku 1921 Eduardem Culkou. I tyto řádky
jasně vypovídají o stopě, kterou ve svých přátelích nesmazat-
elně zanechal jeden z prvních bojovníků za samostatný stát
Čeněk Klos.

Narodil se 21. ledna 1894 v Šopce u Mělníka, kde také
vychodil čtyři třídy obecné školy a následně byl odeslán
do Duchcova, aby se naučil německému jazyku. Přestože
zde pobyl minimálně dva roky, německý jazyk mu nepři-
rostl k srdci, ba spíše naopak. Stýkal se spíše s českými rodinami,
čímž v něm bujel vlastenecký duch a odhodlanost k české
myšlence. Následovalo krátké učení strojního zámečnictví,
kterého však po půldruhém roce zanechal. Dobrodružná
povaha jej vedla dále od domova a tak se nedlouho po za-
nechání učení vydal pěšky do Ruska. Nedošel však ani za hra-
nice Moravy, když se v Brně seznámil s dílovedoucím pražské
strojírnou, odjel s ním do Prahy, kde se také doučil zámečnic-
kému řemeslu.

Světová válka jej zastihla v jeho 20 letech a tak jako mla-
dý odvedenec narukoval koncem října 1914 do Solnohradu
k 8. zeměbranceckému pluku. Pro jeho vlastenecké smýš-
lení nebylo těžké domýšlet, jaké bude mít jeho služba pro

*Portrétní fotografie
Čeňka Kolose pocházející
z roku 1919*

nekorunovaného čes-
kého krále výsledky. Již
18. února 1915 utekl
Čeněk Klos dobrovol-
ně do ruského zajetí.
V zajateckém prostře-
dí strávil přes rok své-
ho života, než konečně
3. května 1916 přichází
telegrafická zpráva, že
je povolán do českého
vojska, ke kterému si již
dříve podal přihlášku.

Po nutném výcviku
byl Čeněk Klos navzdor-
y svým očekáváním
přiřazen s dalšími dva-
ceti dobrovolci do tzv.
„České komandy“ umís-
těné v zajateckém tábo-
ře v Dárnici, toho času
největším zajateckém

táboře v Rusku. Hlavním účelem komandy byly výslechy nově
příchozích zajatců a zjišťování důležitých zpravodajských in-
formací o pohybu vojsk až po technická tajemství, která měl
na starosti právě dobrovolcům. Další částí jejich práce pak
byla náborová činnost do českého vojska. Práci této jednot-
ce ztěžoval především přístup náčelníka tábora generála von
Eiche, který jakožto ruský Němec nadržoval německým a ma-
darským zajatcům, čímž vládla v táboře značná anarchie. Až
příchod praporčíka Karla Vašátky a jeho spolupráce s generá-
lem Chodorovičem dovedla zlomit protislovanského ducha
v tomto táboře. Poté se již mohla bez překážek rozjet zpravo-
dajská činnost ve prospěch ruského hlavního štábu.

Předrekonstrukční snímek hrobu pořízený na jaře roku 2015

Revoluční rok 1917 pak odvedl Čeněka Klose z dárnického tábora, ale také u něho koncem tohoto roku naplno propukla vážná nemoc – cukrovka. Celý rok 1918 byl tento dobrovolník v péči českých lékařů, ale bohužel se mu nutné diety při anabázi přes Sibiř vždy nedostávaly. I proto byl odeslán prvním transportem invalidů na lodi Roma, se kterou šťastně připlouvá dne 11. března 1919 do Neapole. Po krátkém pobytu u svého otce, znovu vážně onemocněl cukrovkou a byl nucen odjet znovu na léčení, tentokrát do Karlínské nemocnice vojenské. Zde také dne 27. ledna 1920 podlehl této zákeřné nemoci.

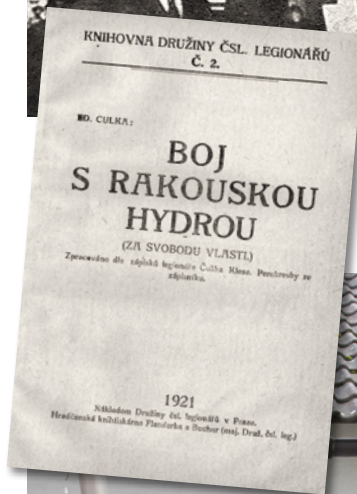
HROB ČENĚKA KLOSE NA OLŠANSKÝCH HŘBITOVECH

Před půldruhým rokem jsme čtenáře legionářského směru 3/2014 informovali o adopci dvou významných hrobů československých generálů Chodoroviče a Mackeviče. Nebyly to však jediné dva hroby adoptované ústředím ČsOL v rámci projektu Legie 100. Tím třetím a prozatím posledním je hrob Čeněka Klose s jeho sochou v nadživotní velikosti.

Protože bylo toto hrobové místo v nejhorším stavu z výše zmiňovaných, nebylo možné dále přihlížet postupnému hrucení této cenné pískovcové sochy a tak ihned po adopci hrobu začali řešit bratři z Jednoty ČsOL v Praze 3 možnosti renovace tohoto díla. Po půlroku trvajícím poptávkovém řízení byla v letě roku 2015 vybrána realizační firma, která započala s náročnou renovací celého uměleckého díla. Práce byly rozděleny na dvě etapy, z nichž první představovala pouze sochu a ta druhá podstavec, obruby a usazení celého hrobu. První etapu se podařilo dokončit v prosinci loňského roku a nyní zbývá opravit zbylé pískovcové části a usadit vše zpět na své místo. Pevně věříme, že i za pomoci Nadačního fondu Legie 100 se nám podaří sochu znovu odhalit na konci května tohoto roku, v rámci 100. výročí vstupu tohoto legionáře do českého vojska. Projekt Legie 100 dále v rámci obnovení hrobu Čeněka Klose

Vzácný snímek z odhalení hrobu na Olšanských hřbitovech

Obálka vydaného deníku Boj s rakouskou hydrou

Socha Čeněka Klose po náročném restaurování na konci roku

přetiskne původní Klosev deník, zpracovaný těsně po jeho smrti. Po upřesnění termínu odhalení sochy budete informováni prostřednictvím kalendáře Československé obce legionářské na webových stránkách – www.csol.cz

Sluší se dodat, že autorem sochy je známý umělec Karel Kotrba, francouzský legionář, tvůrce několika reliéfů z průčelí Legiobanky a dalších významných sochařských děl. ■

74. VÝROČÍ

spojení vysílačky Libuše s Londýnem

text ses. Marcela Volfová a Eva Armeanová
foto archiv ČsOL

V pátek 8. ledna 2016 si v pardubickém Památníku Zámeček připomněli paraskupinu Silver A a 74. výročí jejího prvního navázání spojení s exilem v Londýně pomocí vysílačky Libuše. Slavnostní setkání věnované Silver A, pardubickému odboji i tragickému osudu osady Ležáky, které neslo název „Silver A v paměti tří generací“, se konalo pod záštitou ministra kultury Daniela Hermana a hejtmana Pardubického kraje Martina Netolického.

Setkání začalo pietním aktem [1,2] na popravišti u pardubického Zámečku, kde se kromě široké veřejnosti sešlo i několik významných hostů, mezi nimiž byli místopředsdkyně Senátu PČR Miluše Horská, hejtman Pardubického kraje Martin Netolický, primátor města Pardubice Martin Charvát či náměstek ministra kultury Vlastislav Ouroda. Nechyběli ani váleční veteráni, mezi kterými byl i 97letý Josef Holec, který přicestoval až ze Šumperka, zástupci obce Lidice, ČsOL i ČSBS. ČsOL oficiálně zastupoval z pověření RV ČsOL člen Představenstva RV ČsOL a předseda Jednoty ČsOL v Chrudimi br. František Bobek. Po položení věnců a kytic k památníku popravených pronesl k přítomným pár slov primátor města Pardubice Martin Charvát, který mj. prohlásil: „Z paměti stále vymazáváme to nepříjemné, ale nesmíme nikdy zapomenout na tyto činy.“

Delegace se poté přesunula do hotelu Zlatá Štika, kde se role hostitele ujal ředitel Památníku Lidice Milouš Červenci. Po přivítání přítomní povstali a minutou ticha uctili památku nedávno zesnulého generálporučíka Alexandra Beera. Poté se svými projevy vystoupili náměstek ministra kultury Vlastislav Ouroda a místopředsdkyně Senátu Miluše Horská. Tu následoval se svojí řečí hejtman Pardubického kraje Martin Netolický [3], který mimo jiné zmínil projekt Legie 100. Velmi oceňoval aktivitu Československé obce legionářské, zejména v projektu Legiovlak, který sám několikrát navštívil, ať už při slavnostním zahájení jeho pardubické zastávky, nebo při jeho zatím poslední zastávce v Lánech, které se účastnil i prezident republiky. Potěšilo ho, že Legiovlak jen v Pardubicích navštívilo téměř 10 tisíc návštěvníků. Nadšeně ocenil i publikaci Stopa legionáře, která podle jeho slov přiblíží legionářské osudy mladé generaci.

Na jeho slova navázal svým projevem ředitel Památníku Lidice Milouš Červenci, který doufá, že se brzy bude realizovat projekt Petra Nikolaeva, který plánuje natočit film o legionářích. Sérii proslovů ukončil svojí řečí předseda ČSBS Jaroslav Vodička. Poté následovala vystoupení žestového kvintetu Ústřední hudby AČR, při kterém vyzval válečný veterán Josef Holec paní Miluši Horskou k tanci, který byl odměněn potleskem.

Následovalo přečtení ukázky z knihy o Josefině Napravilové, která do republiky vrátila na 40 dětí daných na převýchovu do německých rodin. Přednesu ukázky se ujal herec a pravidelný host těchto setkání Josef Somr. Historik Vojtěch Kyncl promítl filmové ukázky z roku 1945, které pořídil fotograf Šklíba, a ukazují návrat lidických žen. Na závěr ještě jednou vystoupil ředitel Památníku Lidice Milouš Červenci, který svým krátkým proslovem shrnul setkání a poděkoval všem přítomným za účast. ■

1

2

3

VI. ročník OHEŇ (BEZ) NADĚJE

Projekt připomíná prostřednictvím osudů dětí hrdinný a tragický úděl obyvatel Ležáků a Lidic. Mladí lidé pochodem uctí památku statečných předků. Dílčím vyvrcholením je společná pieta v Ležákách, na Zámečku v Pardubičkách, v Lidicích a prezentace projektu v Praze za účasti dětí z celé republiky. Dovršením cesty dětí a dalších protagonistů projektu je pak pieta v Chelmnu za účasti oficiálních delegací. Celého projektu se dále zúčastní žáci Základní školy a Praktické školy Svitání Pardubice a další děti z přihlášených škol.

6. ročník projektu

Československé obce legionářské

V neděli, dne 26. 6. 2016, bude zažehnut na závěr piety v Ležákách Oheň (bez) naděje, který převezmou žáci Základní školy Včelákov a Základní školy Skuteč.

Následující den ráno, tedy 27. 6. 2016, účastníci projektu uctí památku Ležáků, poté bude odstartován pochod Oheň (bez) naděje žáků z výše uvedených škol a účastníků z dalších přihlášených škol po trase naučné stezky NKP Ležáky, Habroveč, Louka, Vrbatův Kostelec (5 km).

Z Vrbatova Kostelce do Pardubic se účastníci projektu přepraví zvlášť vypraveným vlakem.

Z pardubického nádraží Oheň (bez) naděje žáci převezou na korbách dobových vojenských vozidel do Třemšín, kde bude uctěna památka parašutisty Jiřího Potůčka a dalších členů paradesantní skupiny Silver A a dále do Pardubiček na Zámeček, kde se zúčastní pietního aktu k uctění památky popravených. Následovat bude odjezd autobusem k ubytování ve Slaném.

Dne 28. 6. 2016 odjedou děti do Lidic k společnému uctění památky lidických obětí, dopoledne odjezd a prezentace projektu Oheň (bez) naděje v Praze. Vystoupení umělců k uctění památky lidických a ležáckých obětí ve známém pražském kostele za účasti dětí z celé republiky. Odpoledne odjezd z Prahy do Lázní Toušeň, kde účastníci projektu položí kytičku ke hrobu armádního generála Tomáše Sedláčka a dále směr polské hranice, ubytování dětí v Náchodě.

Dne 29. 6. 2016 příjezd do Lodže a do Chelmna, pieta za účasti oficiálních delegací. Večer odjezd do ČR, příjezd do Skutče a Včelákova v ranních hodinách následující den.

Zúčastněné školy získají originální pamětní list účastníků projektu.

Válečný veterán PAVEL BEDNÁR oslavil 90 let

br. Antonín Zgažar

JEDNOTA ČsOL V BRUNTÁLE „34. PĚŠÍHO PLUKU STŘELCE J. ČAPKA“

Vpátek 5. března 2016 oslavil br. Pavel Bednár 90 let. Pográtulovat mu přišli zástupci Jednoty ČsOL v Bruntále a ČSBS. S kytičkou růží mu předali i drobné dárky od obou organizací, jichž je členem.

Bratr Václav Krejčí, který má na starost péči o válečné veterány, předal br. Pavlu Bednárovi „Pamětnou medailu k 70. výročí Slovenského národného povstania a ukončenia druhej svetovej vojny“, kterou mu udělil ministr obrany Slovenské republiky. Zástupci ČsOL původně naplánovali oslavu na Městském úřadu v Rýmařově, ale zdravotní stav oslavence její uskutečnění nedovolil. Celá oslava se nesla v přátelském hovoru s oslavencem, který vzpomínal na období druhé světové války a na své poválečné osudy. Br. Pavel Bednár působil za druhé světové války v partyzánské brigádě plukovníka Sněžinského v oddílu Tuš, který operoval v oblasti Povážského Inovce. Po ukončení války se přestěhoval na Moravu a nakonec se usídlil v Janovicích u Rýmařova, kde žije dodnes.

Na závěr zástupci ČsOL a ČSBS popřáli Pavlu Bednárovi rychlé uzdravení a mnoho zdraví do dalších let. ■

Vzpomínková akce k uctění obětí pochodů smrti

JEDNOTA ČsOL V ROKYCANECH

text Miroslav Bejček
foto br. Miroslav Kaufner

S blížícím se koncem války osvobozovala spojenecká vojska při svém postupu i nacistické vyhlazovací a koncentrační tábory. Vězni schopni převozu byli nacisty donuceni před příchodem spojeneckých vojsk opustit tábor a v takzvaných pochodech smrti byli pěšky, v nelidských podmínkách hnáni do cílových táborů ve vnitřních oblastech skomírající „Třetí říše“.

Pochody smrti probíhaly do posledních okamžiků války a v jejich průběhu zahynulo zhruba čtvrt milionu vězňů. České země byly osvobozeny až na samém sklonku války a řada pochodů smrti měla za cíle poboční tábory v okupovaném českém pohraničí, nebo přes české území procházely. Velká část vězňů zahynula cestou a byla pochována v neoznačených hrobech podél cest, kudy transporty procházely. Po osvobození byla řada mrtvých exhumována a důstojně pohřbena na hřbitovech, mnoho z nich však zůstalo v neoznačených hrobech dodnes.

Všechny tyto smutné události si připomněli členové Jednoty ČsOL v Rokycanech při vzpomínkové akci. Dne 31. ledna 2016 navštívili společně s přáteli dvě památná místa v Tachově. Prvním byl památník „Mohyla“, stojící od ledna 1948 na severním okraji města. Je v něm pohřbeno 232 obětí pochodů smrti směřujících především do koncentračního tábora Flossenbürg v Bavorsku. Zavraždění a zemřelí vězni byli pohřbeni v 15 hromadných hrobech na různých místech okresu. V září 1946 byla těla exhumována a pietně uložena na tomto tachovském návrší.

Trnová koruna nad tachovskou mohylou s ostatky obětí pochodů smrti

Další tělesné ostatky jsou uloženy na novém židovském hřbitově na jihovýchodním okraji města, v největším hromadném hrobě nacistických obětí na území České republiky. Je v něm pohřbeno 600 vězňů, kteří v dubnu 1945 zahynuli v průběhu železničního transportu smrti z koncentračního tábora Buchenwald do tábora Flossenbürg. Železniční stanicí v Tachově prošlo koncem války asi 4 500 vězňů, ale kolik jich tento transport přežilo, nebude patrně nikdy zjištěno. Těla asi 400 mrtvých z otevřených nákladních vagonů byla do-
pravena na židovský hřbitov a tam několik dnů pálena. Přeživší pokračovali pěšky ke státní hranici a u obce Schönwald (Lesná) jich bylo mnoho (asi 200) příslušníky SS postřeleno a jinak ubito. Jejich těla byla rovněž převezena a spálena na židovském hřbitově v Tachově. V roce 1989 zde byl obětem odhalen památník.

Účastníci akce vyslechli informace o historických událostech od br. Jiřího Kaufnera a u obou památníků zapálili svíčky a položili květiny na památku umučených.

Jejich oběť nesmí být nikdy zapomenuta! ■

Setkání u příležitosti 132. výročí narození JOŽI DAVIDA

ses. Magda Hrstková

JEDNOTA ČsOL V OPAVĚ

Dne 17. února se pro opavskou jednotu ČsOL stal před dvěma lety významným dnem. Tehdy byla konečně vzdána úcta jednomu z prvních legionářských činovníků Jožovi Davidovi, který se významně podílel na rozvoji legionářských tradic. V opavské čtvrti Kylešovice, kde stojí jeho rodný dům, mu byl odhalen památník. Ten se stal místem našeho setkávání.

Letos jsme se v 16 hodin u památníku sešli se zástupci Magistrátu města Opavy v čele s primátorem Radimem Křupalou, přítomni byli spolu se členy Jednoty ČsOL Moravskoslezského kraje také zástupci opavského ČSBS, Matice slezské a Rotary klubu. Členové jednoty se postarali o čestnou stráž v historických uniformách i s jejich legionářským praporem. Přihlížela také skupina místních občanů.

Všechny přivítal br. plk. v. v. Jaroslav Žáček. V projevu přiblížil zásluhy Joži Davida o stát i rozvoj Československé obce legionářské. Zástupce Rotary klubu Jaroslav Burda připomněl, že je v kontaktu s příbuznými Joži Davida, kteří žijí v Praze. Ve své zdravici vyjádřili své poděkování opavským občanům, že nezapomínají na jejich předka. Sestra Blanka Smolková pak přednesla báseň Hoši od Zborova, jejímž autorem je Jaroslav Hašler.

Malým překvapením byla výzva bratra Žáčka ke společnému zpěvu hymny. Nakonec se ale ukázalo, že se nemusíme za náš neškolený přednes stydět. Naše krásná hymna pomohla malinko rozjasnit den šedivý dešťovými mraky.

Na závěr zbývalo už jen položit k pomníku kytice na znamení naší úcty k Jožovi Davidovi. Nesmíme však zapomenout ještě na jedno: František Švábenický, pracovník Opavské kulturní organizace, obdržel z rukou bratra Žáčka plaketu Joži Davida, která byla vydána před dvěma lety u příležitosti odhalení pomníku. Pan Švábenický se jako kurátor OKO podílel na pořádání výstav s legionářskou tematikou. Pomáhal tak šířit legionářskou vlasteneckou tradici mezi mladou generací. A za to si ocenění ČsOL jistě zaslouží. ■

Josef „Joža“ David se narodil v Kylešovicích, v dnešní městské části Opavy, dne 17. února 1884. Velmi záhy se v Opavě zapojil do politického života, což bylo důvodem, proč byl před maturitou vyloučen z opavského gymnázia. Před první světovou válkou pracoval jako redaktor v celé řadě novin.

Po vyhlášení války musel narukovat do rakousko-uherské armády. V květnu 1915 přeběhl do ruského zajetí a prošel několika zajateckými tábory. Ve Skobelově a Nižním Tagilu založil revoluční zajateckou organizaci. V dubnu 1917 byl zvolen na kyjevském sjezdu členem Odbočky Čs. národní rady v Rusku a byl předsedou jejího zajateckého odboru. V prosinci 1918 byl vyslán gen. M. R. Štefánikem jako člen delegace sibiřské armády do Československa. V červnu 1919 odjel zpět na Sibiř s poselstvem čs. vlády a do vlasti se vrátil přes Ameriku v květnu 1920.

Celá prvorepubliková éra ČsOL je s br. Jožou Davidem úzce spojena, neboť byl jejím dlouholetým jednatelem. Od roku 1921 byl rovněž jedním z poslanců zastupujících v Národním shromáždění ČSR legionáře.

Na počátku války odešel do zahraničí a organizoval pomoc uprchlíkům s ČSR. V Londýně se připojil ke skupině politiků a důstojníků kolem Edvarda Beneše a zapojil se do práce zahraničního odboje. I zde zůstal věrný ČsOL, když se stal předsedou Svazu čsl. legionářů v Anglii. Od podzimu 1945 zastával funkci předsedy Prozatímního, a o rok později Ústavodárného národního shromáždění.

Při komunistickém únorovém převratu nevystoupil veřejně na obranu demokracie a zastával neutrální pozici. Brzy se však sám dostal pod dohled Státní bezpečnosti. Zemřel v období Pražského jara 21. dubna 1968.

-red-

Vzpomínka na letce RAF VILÉMA NOSKA

text br. Petr Tolar
foto Iveta Irvingová

JEDNOTA ČsOL V PLZNI

Obec Líně, ležící jihozápadně od Plzně, je úzce spjata s historií vojenského letectví. V těsné blízkosti obce se nachází civilní a vojenské letiště, ze kterého v současné době operuje letecká záchranná služba. Se službou na letišti Líně je spojen především 5. stíhací letecký pluk, který zde působil od padesátých do devadesátých let. Vedle letiště a dlouholetého pobytu vojenských pilotů v Líních, má obec ještě další vazbu na armádní letectvo. Dne 30. ledna roku 1916 se zde narodil Vilém Nosek, příslušník československého letectva ve Velké Británii.

Po osudu letce Noska pátral badatel PhDr. Daniel Švec. Jeho zájem vyústil jednak v novinový článek, ve kterém byl poprvé životní příběh Viléma Noska uceleně zpracován, a jednak ve vzpomínkový akt konaný v Líních k 100. výročí Noskova narození. Na vzpomínkový akt přijali pozvání také zástupci plzeňské jednoty Československé obce legionářské. Akce se konala v sobotu 30. ledna 2016 u pomníku padlých občanů obce Líně, u kterého je umístěna také pamětní deska místního rodáka Viléma Noska. I přes nepříjemné mrazivé a větrné počasí se dostavil značný počet lidí, kteří si chtěli připomenout polozapomenu-tou osobu československého pilota a mechanika. Akci pořádal obecní úřad společně s Danielem Švecem, o čestnou stráž se postarali dobrovolní hasiči SDH Líně a členové plzeňské jednoty ČsOL. Početným zastoupením se akce zúčastnili členové plzeňské odbočky Svazu letců ČR.

Všechny přítomné uvítal starosta Líní a předal slovo doktoru Švecovi, který přednesl svůj příspěvek o životě vzpomínaného pilota. Slovo si za Svaz letců ČR vzala také Iveta Irvingová, dcera československého letce RAF Jana R. Irvinga. Poté následovalo položení věnce a kytic, a uctění památky tragicky zesnulého letce minutou ticha. Na samý závěr zazněly státní hymny.

Jelikož se v Líních vzpomínka na Viléma Noska nekoná pravidelně každý rok, je třeba ocenit, s jak velkým pozitivním ohlasem se akce setkala. Doufejme, že se na ni podaří navázat i v budoucnu.

Vilém Nosek se k leteckému prostředí dostal již během své prezenční vojenské služby v československé armádě. Následně u armády zůstal jako letecký mechanik. Po okupaci českých zemí odešel do Polska a pokračoval do Francie, kde po německém útoku působil jako mechanik u francouzské perutě. Po francouzské kapitulaci se dostal počátkem srpna 1940 přes Alžírsko do Velké Británie. V Anglii byly jeho zkušenosti leteckého mechanika velice cenné. Uplatnil je jako příslušník 312. čs. stíhací perutě Královského letectva (RAF). Na vlastní opakované žádosti byl přijat k pilotnímu výcviku v Kanadě. Od prosince 1942 do června 1943

Pamětní deska V. Noska je součástí pomníku padlým v Líních u Plzně

prošel sériemi výcviku, po kterém se stal stíhacím pilotem Královského letectva. Po dalším doplňujícím výcviku se vrátil k 312. čs. stíhací peruti, se kterou se v červnu 1944 účastnil operace OVERLORD, spojenecké invaze do severní Francie. Československé perutě se společně s dalšími spojeneckými perutěmi formou leteckých hlídek podílely na zajištění nadvlády Spojenců nad bojištěm a na letecké podpoře pozemních operací. Osudným se Vilému Noskovi stala hlídka z 11. června 1944. Na nebi Normandie strávili českoslovenští piloti příliš dlouhou dobu a při návratu na základnu v jiho-východní Anglii jim již docházelo palivo. Panovalo nevlídné počasí, byla mlha a hustě přšelo. Vilém Nosek ve svém letounu Spitfire, patrně ve snaze najít místo pro nouzové přistání mimo letiště, v mlze narazil do kopce Barnes Ham nedaleko města Washington. Jeho tělo pohřbili v obci Chichester na jihu Anglie. ■

Ohlédnutí za výstavou v ČESKÉ TŘEBOVÉ

text br. Oldřich Gregar
foto ses. Jarmila Faltová

JEDNOTA ČsOL V ÚSTÍ NAD ORLICÍ

V loňském roce proběhla řada akcí k 70. výročí konce 2. světové války. Stranou nezůstala ani Česká Třebová, kde v prostorách Městského muzea proběhla ve dnech 17. září až 8. listopadu 2015 rozsáhlá výstava, jejímž autorem byl jednatel Muzea československé branné moci 1918–1945, amatérský historik a člen výboru ČsOL Jednoty Ústí nad Orlicí, bratr Petr Falta. Z nejrůznějších zdrojů se mu podařilo shromáždit tisíce válečných originálních exponátů, které byly za nemalé pomoci muzejních pracovníků tematicky rozděleny a rozmístěny.

Návštěvník tak mohl spatřit mimo uniforem, z nichž některé patří dosud žijícím veteránům, množství oděvních součástek, služebních odznaků a označení, hodností a vyznamenání, ale i zdánlivě obyčejných knoflíků. K vidění byly rovněž předměty běžné denní potřeby vojáka, jako například mýdla, žiletky, štětky na holení, jídelní nádobí s příbory, jehly se šitím nebo tužky s poznámkovými bločky apod. Nechyběly ani zdravotnické potřeby pro první pomoc v boji nebo masové konzervy s denní potravinovou dávkou. Hlavní náplní a magnetem byly samozřejmě zbraně z východní i západní fronty – pušky, samopaly, lehké i těžké kulometry, pistole, revolvery – to vše s ukázkami druhů munice, ručních granátů, bodáků a útočných nožů. Nemalou pozornost také poutal britský motocykl BSA dlouho stojící na půdě jednoho domu, který po doplnění paliva, oleje a po výměně baterie bez problémů naskočil.

Velkým kladem výstavy bylo i množství osobních dokumentů, dokladů, uniforem, fotografií a odznaků či vyznamenání, vážících se k našemu 1. Čs. armádnímu sboru v Sovětském svazu nebo k československým jednotkám na Západě včetně královského letectva.

Pro nejstarší pamětníky byla pro zavzpomínání instalována kuchyně tehdy běžné české rodiny z doby Protektorátu Čechy a Morava. Tuto zlou dobu především připomínal starý rozhlasový přijímač s tzv. „Churchillkou“ – tj. s výstražným

Zleva – autor článku, npor. v. v. Božena Ivanová a předseda Jednoty ČsOL v Ústí nad Orlicí br. pplk. v. v. Zdeněk Pavlík

štítkem s textem: „Pamatuj, že poslouchání zahraničního rozhlasu je zakázáno a trestá se kázníci nebo i smrtí.“

V závěru navštívila výstavu početná delegace Jednoty ČsOL Ústí nad Orlicí vedená jejím předsedou pplk. v. v. Zdeňkem Pavlíkem. Vzácným hostem byla npor. v. v. Božena Ivanová, bývalá příslušnice 2. čs. samostatné paradesantní brigády v Sovětském svazu, členka ČsOL Jednoty Ústí nad Orlicí.

Výstava se těšila velkému zájmu, po dobu jejího trvání ji shlédlo 933 návštěvníků a velké množství vzácných hostů včetně hejtmana Pardubického kraje Ing. Martina Netolického. ■

90. narozeniny OLGY MAULEOVÉ

ses. Eva Armeanová

JEDNOTA ČSOL V KLDNĚ

Dne 3. ledna 2016 oslavila význačné životní jubileum válečná veteránka ses. Olga Mauleová. Za Jednotu ČsOL v Kladně předali 18. ledna jubilantce dárky, přání a kytici předsedkyně ses. Eva Armeanová a br. Stanislav Pítr. Olga Mauleová odpovídala na řadu dotazů. Dozvěděli jsme se, že 3. ledna, v den svých narozenin, to bylo 36 let, kdy se přistěhovala do Kladna. Předtím žila 6 let ve Stříbře, 14 let v Kladrubech a 12 let

v Terezíně. S manželem se vzali v roce 1948, žijí spolu přes 67 let a vychovali 3 děti, radují se z vnoučat i pravnoučat.

Byli jsme rádi, že se Olga Mauleová svého životního jubilea dožívá v dobré náladě a pohodě. Vážíme si její osobní statečnosti a skromnosti. Olga Mauleová je poslední válečná veteránka žijící v Kladně. Společně s tajemníkem jsme jí poděkovali za vše, co pro naši vlast učinila a popřáli jí hodně zdraví do dalších let. ■

*Mařenka Valoušková (první zprava)
ve vojenské uniformě na snímku z roku 1944*

Jako 18letá se rozhodla jít bojovat za svoji vlast

text ses. Eva Armeanová
foto br. Stanislav Pítr

JEDNOTA ČsOL V Kladně

V sobotu 13. února 2016 oslavila 90. narozeniny dlouholetá členka Jednoty Československé obce legionářské v Kladně válečná veteránka Marie Matějková ze Stochova. Poblahopřát k významnému životnímu jubileu jí přišli popřát zástupci kladenské jednoty a také senátor a ministr pro lidská práva a rovné příležitosti Jiří Dienstbier. V tento den se samozřejmě sešli i rodinní příslušníci, aby s maminkou, babičkou a prababičkou v jedné osobě tyto narozeniny společně oslavili. Marie Matějková vychovala dvě dcery, těší se ze čtyř vnoučat a šesti pravnoučat. Po gratulaci jsme se domluvili, že na návštěvu přijdeme ještě jednou a to v úterý 16. února, kdy se k legionářům přidá i paní starostka Mgr. Miloslava Becherová se svojí asistentkou, protože bude více času na zajímavé vyprávění.

Marie Matějková, rozená Valoušková se narodila 13. února 1926 na Volyni, ve vesnici Lipiny u města Luck (v současné době jsou vesnice Lipiny a Boratín předměstské části Lucku). Rodiče vychovali sedm dětí. Když vypukla druhá světová válka a Němci napadli Sovětský svaz, výrazně to ovlivnilo i život rodiny Valouškových. Na Volyni žila od 19. století silná česká menšina. Do Ruska se Češi dostali na pozvání cara, aby povznegli hospodářství, stavěli pivovary a cukrovary a do dnešních dní zanechali v této oblasti výraznou stopu. Dne 12. června 1943 byl vydán 1. rozkaz československé samostatné brigády. V polovině března 1944 byli příslušníci 1. československé brigády odesláni na Volyň, do rovenské oblasti. Dne 19. března 1944 v Rovně, významném středisku volyňských Čechů, zahájila činnost československá odvodní komise. Již po pár dnech vzrostl

početní stav brigády z necelých 3 000 na 6 817. Přihlásilo se přes 3 000 Volyňáků a mezi nimi i 18letá Marie Valoušková. Její bratr již v armádě bojoval a bojovat proti fašismu se rozhodla i nejstarší sestra. Příchod volyňských Čechů umožnil 19. května 1944 vznik 3. čs. pěší brigády. Marie absolvovala spojařský kurz a působila jako spojařka. Při osvobozovacích bojích na území Slovenska utrpěla vážné omrzliny, které ji trápí do dnešních dní. Svoji bojovou cestu zakončila jako četařka. Při povýšení do této hodnosti se osobně setkala s Ludvíkem Svobodou. Po skončení 2. světové války se s celou rodinou vrátila do Československa, žili v Želci u Žatce. V současné době žije ve Stochově.

Při druhé návštěvě s paní starostkou jsme oslavenkyni Marii zastihli v dobré náladě, v péči obou dcer, obklopenou pravnoučaty. Povídali jsme si o nelehkém životním osudu této milé statečné a skromné ženy. Vzpomínala na mladí

Starostka města Stochova Miloslava Becherová (vpravo) se svojí asistentkou rovněž přišly oslavenkyni popřát

Popřát válečné veteránce přišel také kladenský senátor a ministr Jiří Dienstbier

na Volyni, dozvěděli jsme se, že stále jako většina Volyňáků má ráda šťovíkovou polévku, kterou vaří i její dcery Alena a Jindra, dokonce si šťovík zavažují, aby měly zásobu v zimních měsících. Předsedkyně ČsOL Kladno ji informovala, že již dvakrát navštívila Rovno, kde probíhalo odvodní řízení. U pomníku, který je tam postaven k uctění památky padlých Volyňáků, jsme vždy položili věnec. Zavzpomínali jsme společně i na město Luck, kde si potomci Čechů do dnešních dní udržují český jazyk a zpívají národní písně. Členové ČsOL Kladno navštívili také pivovar Zeman, který v roce 1888 v Lucku založil Václav Zeman. Od roku 2004 se podařilo výrobu piva obnovit, a tak pivovar vyrábí oblíbený chmelový nápoj pojmenovaný po svém zakladateli. Marie nám ukázala i některé vzácné fotografie, např. fotku rodiny, kterou si s sebou vzala, když vstupovala do čs. armády či svoji fotografii, kde je ve vojenské uniformě. Ukázala nám i fotku bratra Josefa, který také válku přežil a v srpnu 1945 se nechal vyfotografovat a fotku věnoval své milované sestřičce. Dle věnování na fotografiích jsme se dozvěděli, že ji doma nazývali milovanou Mařenkou nebo drahou Máničkou. Zavzpomínala na válku, nedá se nikdy zapomenout na nebezpečí smrti a na velký hlad, který zakusila. Moc by si přála, aby nejenom její nejbližší, ale i ostatní děti a jejich rodiče žádnou válku nezažili. Potěšili ji všichni gratulanti, měla radost z květin i dárků a také z čestného uznání, které dostala od vedení ČsOL.

Češi v bývalé volyňské gubernii carského Ruska si bez ohledu na územní odloučenost uchovali národní kulturu, jazyk a lásku ke své původní vlasti. Není proto divu, že také první jednotky československých legií v Rusku se vytvořily na Volyni. Volyňáci, kteří vstupovali do československé brigády, znali Československo pouze z vyprávění svých rodičů a prarodičů, přesto neváhali jít bojovat a položit i život za svou vlast.

Velmi si vážím toho, že máme v naší legionářské organizaci takové statečné ženy-bojovnice, jako je válečná veteránka ses. Marie Matějková. ■

166. výročí narození TGM

br. Antonín Zgažar

JEDNOTA ČsOL V BRUNTÁLE „34. PĚŠÍHO PLUKU STŘELCE J. ČAPKA“

V sobotu 5. března 2016 si členové Jednoty ČsOL v Bruntále a občané města připomněli 166. výročí narození našeho prvního prezidenta T. G. Masaryka. Jednota zorganizovala akci nazvanou „Co mohl vidět T. G. Masaryk na bruntálském náměstí, kdyby přijel odhalit desku se svým jménem.“

Ve tři hodiny odpoledne se na náměstí Míru sešlo 10 členů jednoty a 25 občanů města. Přítomné přivítal předseda bruntálské jednoty br. Antonín Zgažar, který připomněl výročí narození TGM a také tu skutečnost, že v našem městě není na prvního prezidenta žádná památka, pouze v období první republiky dnešní náměstí Míru neslo Masarykovo jméno, ke kterému se nakrátko vrátilo po ukončení druhé světové války a zmizelo po nástupu komunistické totality.

Poté se už ujal slova tajemník jednoty br. Pavel Rapušák a postupně seznamoval účastníky, co kde na náměstí v 30. letech minulého století stálo, jaké zde byly úřady a obchody, kde by mohl TGM zajít na dobrou kávu, kam by zašel na oběd a co by mu určitě tehdejší radní ukázali, nebo naopak před ním skryli. Své poutavé vyprávění doplňoval i velkými černobílými fotografiemi z dané doby. Všichni přítomní si tak po hodině a čtvrt mohli udělat dokonalý obraz našeho náměstí před zhruba 80 lety. Vyprávění bratra Pavla doplnil o vlastní zážitky člen naší jednoty br. Petr Beck, který před válkou v uličce vedoucí k náměstí bydlel. Účastníci ocenili velice zajímavou akci dlouhým potleskem a společně se vyfotili s kytičkou pod balkonem u bývalé radnice. ■

JEDNOTA ČsOL V MLADÉ BOLESLAVI

br. Jakub Mikolášek

V výročí narození T. G. Masaryka si stejně tak, jako na mnohých jiných místech naší republiky, připomněli i v Dobrovici na Mladoboleslavsku. Organizátorem tradiční vzpomínky, která se na tomto místě konala již po 13. v pořadí, byla Jednota ČsOL v Mladé Boleslavi a město Dobrovice.

Socha T. G. Masaryka byla v Dobrovici na Palackého náměstí odhalena v roce 1927 jako pomník padlým v první světové válce a stala se tak vůbec první prezidentovou sochou v mladoboleslavském okrese. Její další osud byl poměrně překotný – během nacistické okupace musela být odstraněna, v roce 1947 znovu odhalena, aby roku 1959 svůj podstavec opustila znovu z důvodu averze tehdejšího režimu. Během mírného uvolnění společenské atmosféry byla v roce 1968 opět instalována, ale pouze do roku 1973, kdy byla ve víru normalizace sejmuta znovu. Naposledy, a snad již definitivně, zaujala socha své čestné místo v březnu roku 1990 u příležitosti 140. výročí Masarykova narození.

Vzpomínkového setkání se pravidelně, mimo uvedených pořadatelů, účastní také četné dobrovické spolky – příslušníci Obce baráčnické, skautského oddílu, hasičů aj. Nejinak tomu bylo i v letošním roce. S kulturním programem vzpomínku okrášlily děti z pěveckého souboru Plamínek, které během svého vystoupení předvedly např. nazpívanou symfonickou báseň Vltava z cyklu

Má vlast od Bedřicha Smetany. Přítomné s životem T. G. Masaryka seznámil starosta města Dobrovice Tomáš Sedláček, který mimo jiné zdůraznil, že z jeho odkazu bychom měli čerpat i dnes – s odstupem téměř celého století neztrácí na své aktuálnosti. Po položení květinových darů členové ČsOL, v historických stejnokrojích čs. legionářů, vystřelili čestnou salvu. Vzpomínková akce byla zakončena československou státní hymnou.

Všem zúčastněným spolkům a místním divákům děkuji za jejich účast, stejně tak jako členům mladoboleslavské jednoty ČsOL a br. plk. v. v. Josefu Haislerovi z jednoty českolipské. ■

Večer regionální historie v Třinci veřejnost zaujal

text br. Teodor Hybler
foto Regina Szpyrcová

JEDNOTA ČsOL VE FRÝDKU-MÍSTKU

Velký sál knihovny byl zaplněn do posledního místa

První březem letošního roku zasypal celou Českou republiku sníh a jen s problémy na namrzlých silnicích se zájemci o přednášku nazvanou „Českoslovenští legionáři z Těšínska“, pořádanou v rámci již druhého Večera regionální historie, sešli v třinecké knihovně. Před vchodem do hlavního sálu městské knihovny je čekalo překvapení – čestná stráž u originálního hraničního sloupu z roku 1920, který pocházel z Těšínska. V uniformě čs. legionáře v Rusku zde stál br. Jiří Francírek a v uniformě prvo republikového vojáka pak br. David Szlauer. Zcela zaplněný

sál si poté vyslechl přednášku spojenou s besedou Petra Majera, plukovníka ve výslužbě, předsedy Jednoty ČsOL ve Frýdku-Místku a kronikáře obce Bystřice, nejen o první světové válce a vzniku československých legií v Rusku, Itálii a Francii, ale ve svém vyprávění popsal osudy některých legionářů z Třince a Jablunkova. Na stolech byly k nahlédnutí seznamy 561 legionářů, kteří se narodili v historických hranicích Těšínského Slezska, takže zájemci si mohli seznamy pročit a možná i najít některého ze svých příbuzných či známých z Jablunkova, Třince a okolních obcí, Těšína apod. Přítomni byli rodinní příslušníci legionářů – vnuk rtm. Josefa Maňase z Třince a vnuk Josefa Doležala z Jablunkova a jejich vzpomínky na dědy, kteří bojovali v řadách čs. legionářů v Rusku a Itálii, byly velmi zajímavé. Obohacením celého večera pak byla nejen ukázka bohaté literatury k danému tématu, ale i výstavka originálních vyznamenání, kterou svým zasvěceným výkladem doplnil Ing. Ladislav Vallo. Tento legionářsky laděný večer nebyl v třinecké knihovně zcela jistě posledním. ■

Na schodišti do sálu stála čestná stráž u hraničního sloupu z r. 1920

Největší zájem byl o seznamy čs. legionářů z historických hranic Těšínska

V MLADÉ BOLESLAVI

vzpomněli již po sedmnácté obětí okupace

Jedno z nejstarších pietních setkání u příležitosti výročí okupace se již po 17 let pořádá v Mladé Boleslavi. Místní jednota ČsOL organizovala i letos před budovou býv. kasáren T. G. Masaryka na Jičínské ulici vzpomínku na umučené čs. důstojníky z řad odbojové organizace Obrana národa, které přihlíželo necelých dvě stě obyvatel města.

Události se mimo jiné účastnil náměstek hejtmána Středočeského kraje Karel Horčíčka, náměstek primátora města Mladé Boleslavi Michal Kopal a ředitel Krajského vojenského velitelství Praha – Středočeský kraj pplk. Roman Tkačík. Z vedení ČsOL byl přítomen místopředseda Obce legionářské, válečný veterán br. Tichomír Mirkovič.

Na úvod setkání zahrál několik skladeb Podnikový dechový orchestr Škoda Auto a z reproduktorů zazněla historická nahrávka vyhlášky mobilizace čs. branné moci v roce 1938, na jejíž výzvu symbolicky od budovy soudu napochodovaly historické jednotky s praporem Čs. obce legionářské. Osudnou Mnichovskou dohodu nastínil básní Josefa Seiferta s názvem „Písníčka o Paříži“ br. Jiří Filip. Další autentická nahrávka přenesla přítomné již přímo do událostí března 1939, neboť hlas prezidenta Emila Háchy objasňoval důvody, které jej vedly k cestě do Berlína.

Přítomné hosty, potomky po odbojářích a veřejnost přivítal předseda Jednoty ČsOL v Mladé Boleslavi br. Tomáš Pilvousek, který poté o slovo požádal historika br. Jana Juřenu, jenž vysvětlil dějinné souvislosti 15. března 1939

2

[1] *Válečný veterán a místopředseda ČsOL br. Tichomír Mirkovič.*

[2] *Zástupci organizující jednoty a přítomných hostů při společném snímku po skončení pietního aktu.*

[3] *Uctít památku čs. důstojníků přišel i boleslavský rodák Otto Seidler, který jako jediný z rodiny přežil útrapy Terezína a Osvětimi.*

[4] *Vernisáž výstavy o Obraně národa se setkala se zájmem nejen u účastníků předcházejícího pietního aktu.*

a nastínil činnost odbojové organizace Obrana národa na Mladoboleslavsku.

Přečtena byla dojemná vzpomínka „Jak nám děti psaly“ od Františka Vlacha, vězněného v Mladé Boleslavi. Čtení ukázek z dopisů se zhostila sestra Markéta Rytířová se svou dcerou Gábinou. Po tomto silném svědectví byly slavnostně k pamětní desce na budově kasáren položeny květinové dary a tradičně čtena jména obětí okupace z Mladé Boleslavi, do nichž zazněl trubačův signál „Večerka“ a následně výstřely čestné salvy. Po nich před přítomnými vystoupil místopředseda ČsOL br. Tichomír Mirkovič, který mimo jiné poděkoval organizátorům za to, že po tolik let udržují vzpomínku na oběti okupace z Mladé Boleslavi.

Br. Tomáš Pilvousek na závěr poděkoval všem, kteří se na pořádání akce podíleli, a uvedl, že zazní tóny Československé státní hymny v podání Podnikového dechového orchestru Škoda Auto.

Po ukončení pietního aktu se přítomní přesunuli na Boleslavský hrad, kde byla zahájena ve Státním okresním archivu Mladá Boleslav výstava projektu Legie 100 věnovaná všeobecně odbojové organizaci Obrana národa a byla doplněna o podrobnosti vážící se k činnosti na Mladoboleslavsku. Atraktivní a unikátní výstava byla do té doby přístupná v Národním památníku na Vítkově, kde byla zpřístupněna v den konání řádného Republikového sněmu ČsOL a setkala se s velkým zájmem veřejnosti. ■

3

4

U ROKYCAN SE VZPOMÍNALO na nadporučíka JANA KUDLIČE

JEDNOTA ČSOL V ROKYCANECH

text Radka Vávrová
foto br. Miroslav Kaufner

Sobota 12. března 2016 byla na Rokycansku věnována vzpomínce na npor. Jana Kudliče. Nejprve rokycanská jednota ČSOL při Vojenském muzeu na demarkační linii zorganizovala již III. ročník střeleckého memoriálu npor. Jana Kudliče. Odpoledne pak věnovalo čas několik desítek občanů se zástupci Nadace pozemního vojska AČR, Klubu vojenského muzea na demarkační linii v Rokycanech, s členy ČSBS, Čs. obce dělostřelecké a Jednoty ČSOL v Rokycanech k uctění památky 73. výročí úmrtí npor. Jana Kudliče, který in memoriam obdržel Československý válečný kříž 1939 za odvahu a statečnost a byl povýšen in memoriam do hodnosti majora.

Pietní akt zahájil ředitel Muzea na demarkační linii v Rokycanech a člen ČSOL br. František Koch úvodním slovem, při kterém seznámil přítomné s osudem Jana Kudliče. Za zvuku smutečních pochodů pak zástupci jednotlivých zúčastněných organizací položili věnce a kytice k pomníku padlým, který strážila čestná jednotka v dobových stejnokrojích.

Součástí pietního aktu byl příjezd kolony vojenské historické techniky k památníku v obci Mokrouše, kde v přílehlém parku byla umístěna výstava „Jan Kudlič – Život za svobodu vlasti“, která kromě životopisu Jana Kudliče seznámila návštěvníky i s boji u Sokolova, ve kterém byl jako velitel 2. polní roty při protiútoky 9. března 1943 raněn a při převozu

Velitel 2. polní roty npor. Jan Kudlič

do nemocnice zahynul v sanitce, na kterou shodil bomby německý letoun. Výstava včetně trojrozměrných exponátů bude následně volně přístupná v areálu Muzea na demarkační linii v Rokycanech až do konce měsíce dubna. ■

K PRVNÍMU BOJOVÉMU VYSTOUPENÍ

československých vojáků na východní frontě

text Roman Štěr
Národní archiv

V lednu roku 1942 se mohli českoslovenští státní příslušníci dočíst v novinách nebo vyslechnout v rozhlasu informace o náborech do československé vojenské jednotky. Krátce po publikování této zprávy se do Buzuluku začali sjíždět první dobrovolníci. Nejdříve přijela dne 5. února tzv. Oranská skupina – instruktorský a velitelský kádr, jenž se skládal z bývalých příslušníků československé vojenské skupiny se sídlem v Krakově. Do jednotky vstupovaly osoby, které žily na území Sovětského svazu v době jeho přepadení. Dále se do skupiny hlásili obyvatelé podkarpatské Rusi, kteří byli pro přechod hranic sovětskými orgány zadrženi a odsouzeni do pracovních táborů. Již 9. února dosáhla počtu 292 příslušníků.

Výcvik jednotky byl zahájen 9. března 1942. V polovině října naši vojáci obdrželi první sovětské zbraně a tak mohli 28. října složit slavnostní vojenskou přísahu. Závěrečné vojenské cvičení proběhlo v prostoru obce Suchorečka začátkem prosince. Bojová připravenost československé jednotky byla hodnocena jako výborná.

Koncem ledna 1943 byla 1. čs. samostatnému polnímu praporu v SSSR předána bojová zástava. Ta byla do Buzuluku

přivezena spolu s diplomatickou poštou z Velké Británie, kterou přivezl major Jan Pernikář. Bylo rozhodnuto, že zástava bude doplněna hesly Pravda vítězí a Věrní zůstaneme. Vyšitím hesel byla pověřena Anna Šuttová.

Dne 30. ledna 1943 vyrazil z buzuluckého nádraží transport, který na frontu odvážel 974 příslušníků 1. čs. samostatného polního praporu, z toho 38 žen. V čase odjezdu na frontu se prapor sestával z velitelství, pomocné roty, tří pěších rot, dále kulometné, minometné a protitankové roty

Povolení Leonida Merunky k cestě do Buzuluku. Do jednotky vstoupil spolu se svým mladším bratrem Nikolajem.
(Národní archiv, fond Svaz Čechů z Volyně – Žatec, k. 122, inv. č. 1360)

a ze spojovací, zákopnické a samopalné čety. V Ostrogožsku, kde tehdy sídlilo velitelství Voronežského frontu, do jehož sestavy byla naše jednotka zařazena, požádal Ludvík Svoboda jeho velitele generálplukovníka Golikova, aby byl prapor místo plánovaného nasazení proti maďarským jednotkám zasažen proti německým. Golikov Svobodově žádosti vyhověl. Ještě se rozhodl přesvědčit o bojové připravenosti praporu. Vybral si 1. četou rotmistra Františka Růžičky od 1. roty, ke které přidělil družstvo těžkých kulometů a vydal jim rozkaz cvičně zaútočit na budovu nádraží. Generál byl s provedením útoku spokojen. Dodejme, že rotmistr František Růžička v prvním boji u Sokolova dne 8. března padl. Po železnici se naši vojáci přepravili jen do stanice Valujki. Dál již byla železnice zcela zničená. Odtud vyrazili na 350 kilometrový pochod do Charkova, kam dorazili 1. března. Pochodovalo se jen v noci, protože přes

den hrozily nálety nepřátelských letadel. V Charkově si vojáci pořádně neodpočinuli a již 2. března po půlnoci vyrazili k dalšímu pochodu do prostoru Sokolova. Tam dostali svůj první bojový úkol – udržet postavení v linii nově budované obrany na řece Mža. Přístupy k Sokolovu bránil na první linii v osadě Taranovka sovětský 78. gardový střelecký pluk. Proto se mohli čs. vojáci dobře připravit na blížící se útok. Komplikací byla zamrzlá řeka Mža, která netvořila přirozenou protitankovou překážku. Proto došlo k vybudování předsunutého obraného postavení za řekou v osadě Sokolovo, které bránila první rota pod velením nadporučíka Otakara Jaroše.

K posílení obrany byly Jarošovi přiděleny podpůrné jednotky včetně dvou baterií protitankových kanónů s podporou dalších sovětských dělostřeleckých jednotek. Tyto podpůrné prostředky byly umístěny za řekou, stejně jako

Fotografie žáků z Tomska. V prostřední řadě, čtvrtý zprava sedí jejich učitel, Leonid Merunko, který byl ve dvacátých letech minulého století spolu se svoji rodinou vyvezen sovětskými orgány na Sibiř. Po příchodu do Buzuluku absolvoval ostřelovačský kurz. Po prvním boji u Sokolova, kde byl raněn, jej přidělili k dělostřelectvu. Zemřel 13. října 1943 v prostoru Priluki-Jachnovščina při náletu německých letadel na vlak přepravující naše vojáky na frontu.
(Národní archiv, fond Svaz Čechů z Volyně – Žatec, k. 122, inv. č. 1361)

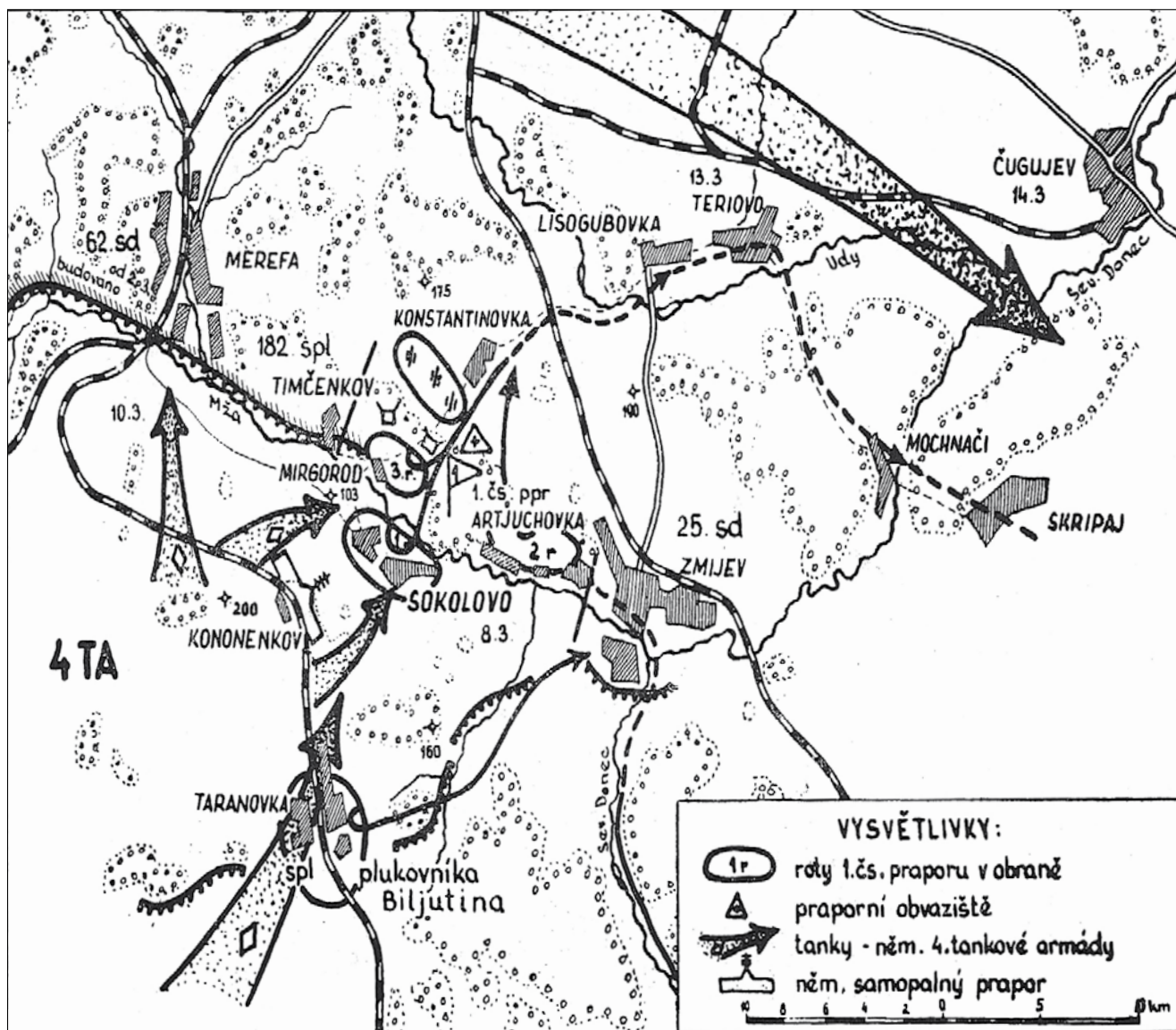

Schéma bojů u Sokolova. (Vlastimil KOŽNAR, *Cesta vítězství. Bojová cesta československých vojenských jednotek v SSSR*, Praha 1975, s. 127)

deset sovětských tanků T-34, které sloužily jako záloha velení pro protiútok.

V literatuře je bojové vystoupení v prostoru Sokolova označováno jako bitva u Sokolova, což není podle mého názoru zcela odpovídající termín. Protože v tomto prostoru se čs. vojáci účastnili několika bojových operací, je dle mého názoru vhodnější používat termín „boje u Sokolova“. Jednalo se o dvě větší bojové operace.

Tou první byla vlastní obrana Sokolova dne 8. března. Druhou bojovou operací byl protiútok na nacisty obsazené Sokolovo. Již následujícího dne (tj. 9. března) měli vojáci na sebe upoutat část nepřátelských sil. Noční výpad provedený našimi jednotkami způsobil nepříteli citelné ztráty. Dodejme, že průběhu následujících dnů se pak nepřítel několikrát pokusil o průlom naší obrany.

V obraně jednotka zůstala až do 13. března, kdy jí byl dán rozkaz k ústupu na Severní Doněc, který mistrně zvládla.

V bojích u Sokolova padlo 86 vojáků a 106 vojáků bylo zraněno. Jedenáct vojáků, kteří byli jako zranění odesláni do Charkovské nemocnice, Němci ve dnech 13.–17. března 1943 povraždili. Ještě bych chtěl připomenout, že několika osobám se podařilo z obklíčeného Charkova uprchnout, například Marii Pišlové-Kvapilové

(jediná žena, která byla u Sokolova zraněná) a Antonínu Sochorovi.

Téměř třicet vojáků bylo prohlášeno za nezvěstné. Dvacet příslušníků praporu padlo do zajetí. Byl mezi nimi například Jiří Šmolík, který se potom zapojil do propagační akce K. H. Franka. Pak se dobrovolně přihlásil k pomocnému technickému praporu Wehrmachtu. Po válce byl odsouzen pro zločin vojenské zrady k dvaceti letům odnětí svobody.

Sovětská vláda ocenila statečnost československých vojáků v jejich prvním boji s nepřítelem udělením vysokých vojenských vyznamenání a řádů 87 příslušníkům 1. čs. samostatného polního praporu. Nadporučíkovi Otakarovi Jarošovi byl in memoriam udělen titul Hrdina SSSR a veliteli praporu plk. Ludvíku Svobodovi Řád Lenina. Československá vláda udělila bojovníkům od Sokolova 88 Československých válečných křížů z roku 1939 a 77 Československých medailí za chrabrost před nepřítelem.

V současné době žije sedm účastníků bojů u Sokolova. Jedná se o Marii Kvapilovou-Pišlovou, Janinu Malínskou-Černou, Michala Demjana, Marii Kaplanovou-Halbrštátovou, Fedora Komára, Demetera Senického, Vlastu Pavlanovou-Vyhnánkovou a Yhudu Parmu (původním jménem Leopold Presser, který žije v Izraeli). ■

JAK TO VLASTNĚ BYLO u Sokolova

Br. Milan Mojžíš

V uplynulých třech letech byla u nás prezentována dvě hodnocení bojového nasazení německých jednotek u Sokolova,¹⁾ které však předkládají čtenáři i nesprávné závěry. Nyní se objevilo třetí,²⁾ zacházející ještě dále, a proto jsem se rozhodl sepsat tuto krátkou práci, která identifikuje strukturu a pohyb nasazených německých jednotek v období 7. a 8. března 1943 v okolí Sokolova. Ačkoli nejsem vystudovaný historik, vojenské historii se věnuji od mládí a v současné době je i podstatnou součástí mého povolání coby tajemníka ČsOL. Na rozdíl od humanitně vzdělaných historiků jsou mému inženýrskému vzdělání bližší přímá věcnost, logické postupy a závěry podložené fakty. Pro analýzy map, rozkazů a postupů jednotek u Sokolova a jejich identifikaci není zanedbatelná i absolvovaná škola pro důstojníky v záloze v rámci vojenské katedry vysoké školy, ale především více než patnáctileté působení v rámci Aktivních záloh Armády České republiky. Jako velitel tankové roty aktivních záloh u 73. tankového praporu v hodnosti kapitána jsem při cvičení mnohokrát rozpracovával bojové rozkazy a v taktických i operačních mapách řešil úkoly spojené s postupem obrněných jednotek.

Vraťme se však zpět k problematice prvního boje našich vojáků na východní frontě. Tomáš Jakl ve své studii Německé jednotky v boji o Sokolovo³⁾ správně identifikuje za protivníka naší jednotky 6. tankovou divizi,⁴⁾ ale ze získaných materiálů už nedokázal správně určit konkrétní složky divize, které stály u Sokolova proti našemu praporu.⁵⁾ V příloze č. 3 cituje popis boje o Sokolovo z dějin německé 6. tankové divize,⁶⁾ který sice vychází z válečného deníku 6. tankové divize, ale jak uvidíme dále, jsou zde z něho uvedeny jen části vyňaté ze širšího kontextu. Tomáš Jakl též polemizuje se vzpomínkami pamětníků a s našimi záznamy o použití plamenometných tanků, nicméně neuvádí dogmatické závěry a připouští i možnost jejich nasazení, stejně tak jako nasazení dalších německých útvarů.

Závěry Tomáše Jakla uvedené v Historii a vojenství na počátku roku 2013 poté překonávají německé archivní materiály uveřejněné ve studii Aleše Binara⁷⁾ o rok a půl později. Ten našel ve vojenském oddělení německého Spolkového archivu (Bundesarchiv – Militärarchiv) velmi důležité dokumenty identifikující německé nasazení, které uveřejnil v přílohách své studie v původní německé verzi a v českém překladu. Bohužel však nedokázal tyto dokumenty odpovídajícím způsobem vyhodnotit a tak předložil čtenáři „jiný pohled na střetnutí u Sokolova v březnu 1943“. Aby mohl v závěru své práce konstatovat „Ukázalo se totiž, že české [správně československé – pozn. aut.] hodnocení střetnutí i popis jeho průběhu je v řadě momentů v rozporu s tím, jak je podávají dokumenty německé strany,“ nevzal do svých úvah ty části německých

dokumentů či pasáže, které odporovaly jím vytvořené teorii. Proto se zde naskytá i otázka, proč a za jakým účelem tak konal. Od profesionálního historika, od roku 2010 přednášejícího na naší jediné vojenské vysoké škole – Univerzitě obrany v Brně – vojenské, politické a správní dějiny českých zemí ve 20. století, bych očekával fundovanější vyhodnocení jím nalezeného a prezentovaného archivního materiálu.

I já pro svůj rozbor využívám Alešem Binarem zveřejněné dokumenty, ale na rozdíl od něj⁸⁾ považuji za nejdůležitější Divizní rozkaz č. 38 velitelského oddělení štábu 6. tankové divize,⁹⁾ který určuje úkoly jednotlivým skupinám 6. tankové divize. Dalším velmi důležitým dokumentem jsou i štábní mapy XXXXVIII. tankového sboru ze dne 7. března 1943 a 8.–9. března 1943,¹⁰⁾ představující obraz štábní práce nadřízeného útvaru a přesně identifikující místa působení jednotlivých útvarů 6. tankové divize. Teprve na třetím místě podle přínosnosti vyhodnocuji válečný deník („Kriegstagebuch“, „KTB“) operačního oddělení štábu 6. tankové divize z období 6.–9. března 1943,¹¹⁾ neboť válečné deníky jednotlivých skupin k dispozici nejsou (otázkou samozřejmě zůstává, zda u takto *ad-hoc* vytvořených skupin byly vůbec vedeny).¹²⁾ Při využívání deníku nadřízeného stupně však musíme brát v úvahu, že neobsahuje a ani nemůže obsahovat veškeré podrobnosti probíhajících operací, že musí zohlednit operační činnost celé jednotky či svazku, takže je psán zkratkovitě, a tak nemusí rozepisovat všechny probíhající akce podřízených částí. Deník se také mohl dopisovat s časovým odstupem, ve spěchu a ve stresu při operačním nasazení štábu a z podkladů, které na vyšší stupeň dorazily jako první. To ostatně připouští i Aleš Binar.¹³⁾

Zdroje informací o struktuře a stavu 6. tankové divize jsem ještě rozšířil o údaje uveřejněné ve výše uvedené studii Tomáše Jakla, dále o data z 2. dílu knihy Panzertruppen od všeobecně uznávaného amerického historika Thomase L. Jentze¹⁴⁾ a z internetových stránek Lexikon der Wehrmacht.¹⁵⁾ Pro porovnání událostí a informací o nasazení nepřátelských sil a jejich konfrontaci s „druhou“ stranou jsem použil válečný deník 1. čs. samostatného polního praporu,¹⁶⁾ ve kterém jsou především důležité hlášení průzkumu a z pozorovatelných v sokolovském kostele v počátcích bojů, a také již zmiňované souhrnné hlášení plk. L. Svobody o bojové činnosti 1. polního praporu na sovětsko-německé frontě.¹⁷⁾ Pro orientaci v blízkém okolí Sokolova jsem mimo německých map využil i dobový náčrt v měřítku 1:25 000¹⁸⁾ a pro doplnění či ověření údajů i vzpomínky pamětníků.

Po dokončení porážky německé 6. armády v prostoru Stalingradu na přelomu ledna a února 1943 zaútočila vojska Rudé armády dále na západ, osvobodila Charkov a postupovala ve směru na Dněpropetrovsk. Německá vojska nejprve ustoupila z Charkova, aby 22. února 1943 zahájila 4. tanková

Náčelník Čs. vojenské mise v SSSR plk.gšt. H. Píka předává bojovou zástavu do rukou velitele 1. čs. samostatného polního praporu v SSSR plk. L. Svobody, Buzuluk 27. ledna 1943. (VÚA-VHA)

armáda protiútok od jihu a zastavila postup sovětských vojsk. Ohroženým armádám Jihozápadního frontu byla vyslána na pomoc 3. tanková armáda genpor. P. S. Rybalka, která též utrpěla těžké ztráty. Na levém křídle německých útočících jednotek postupoval přímo na Charkov silný II. tankový sbor SS,¹⁹⁾ uprostřed byl nasazen XXXXVIII. tankový sbor,²⁰⁾ jehož součástí byla 6. tanková divize, která měla počátkem března za úkol vytvořit předmostí na řece Mža jihovýchodně od Merefy. Sovětské velení se pokusilo vytvořit novou obrannou linii na řece Mža a na její obranu stáhlo všechny volné jednotky včetně 1. československého samostatného polního praporu.²¹⁾ Německá 6. tanková divize byla předchozími boji značně vysílena,²²⁾ a tak se jí od 2. března nepodařilo obsadit Taranovku²³⁾ bráněnou zbytky 78. gardového střeleckého pluku plk. Biljutina. Houževnatá obrana Taranovky zastavila oslabenou 6. tankovou divizi na několik dní a donutila velení změnit operační plány. Divize byla v té době rozdělena do tří bojových skupin – *Oppeln*, *Unrein* a *Zollenkopf*. Po neúspěchu s obsazením Taranovky zde zůstala pouze poslední jmenovaná skupina,²⁴⁾ zatímco zbylé dvě měly postupovat dále a pokusit

Velitel obrany Sokolova kapitán in memoriam Otakar Jaroš (1. 8. 1912 Louny – 8. 3. 1943 Sokolovo). Absolvent vojenské akademie v Hranicích, důstojník telegrafního vojska z povolání, příslušník Čs. legiону v Polsku, později Východní skupiny čs. armády, velitel 1. roty 1. čs. samostatného polního praporu v SSSR. Za vzorné plnění bojových úkolů a prokázanou odvahu a hrdinství v bojích u Sokolova mu byl jako prvnímu cizinci v době druhé světové války udělen Řád Lenina, medaile Zlatá hvězda a titul hrdiny Sovětského svazu in memoriam. (VÚA-VHA)

se dobýt Taranovku obchvatem. Hlavní údernou sílu divize představovala tanková skupina *Oppeln* (*Panzer-Gruppe Oppeln*),²⁵⁾ tvořená tankovým plukem 11, II. praporem pluku tankových granátníků 114 (s polopásovými transportéry Sd.Kfz.251), II. oddílem tankového dělostřeleckého pluku 76 bez jedné baterie a jednou rotou tankového ženijního praporu 57. Skupina *Unrein*²⁶⁾ se sestávala z pluku tankových granátníků 4, motocyklového praporu 6, III. oddílu tankového dělostřeleckého pluku 76 posíleného o dvě baterie a roty tankového ženijního praporu 57.²⁷⁾

Útokem 6. tankové divize přímo na Sokolovo se zabývá Divizní rozkaz č. 38, který zpracoval štáb divize pod vedením náčelníka operačního oddělení,²⁸⁾ vydaný dne 6. března ve 20.45 hodin německého času (tzn. 22.45 hodin moskevského času). Rozkazy v německé armádě nebyly striktní, ale zadávaly základní a další postupné cíle, kterých má být dosaženo, a ponechávaly iniciativu jak příkázaného cíle dosáhnout na zodpovědných velitelích. Rozkaz ve svých úvodních odstavcích rekapituluje dosažený stav. Můžeme zde vyčíst, že 6. března ještě před setměním dosáhla tanková skupina *Oppeln* i skupina *Unrein* obce Borki, odkud pozorovaly

ústup sovětských jednotek k Timčenkovu. Severozápadní část vesnice obsadily přední části 11. tankové divize, a tak v této vesnici probíhala dělicí linie mezi oběma divizemi.

Na 7. března obdržela 6. tanková divize rozkaz postoupit k řece Mža a uzavřít přechody přes řeku v úseku od linie dotyku s 11. tankovou divizí až po obec Proletarskoje. Tanková skupina *Oppeln* obdržela rozkaz pokračovat „v dosavadním složení včetně nově dopravených plamenometných tanků“⁽²⁹⁾ z obce Borki po linii dotyku a po uzavření přechodů přes řeku Mža na linii dotyku s 11. tankovou divizí se obrátit zpět a ze severovýchodu přes Kononěnkovo obsadit Sokolovo. Poté proniknout na jihovýchod podél řeky Mža k obci Proletarskoje a uzavřít předpokládaný přechod přes řeku. Skupina *Unrein* obdržela rozkaz postoupit kratším směrem přes dvůr Džugan a Pervomajskij a z jihozápadu ovládnout Sokolovo. Poté předat 6. motocyklový prapor tankové skupině *Oppeln*, zajistit křídlo u obce Pervomajskij a tyl u obce Taranovka a uzavřít další neznámé přechody přes řeku Mža jihozápadně od Mirgorodu. Co se týče Sokolova, je v rozkaze doslova uvedeno: „...jak vyplývá z průzkumu, bude-li Sokolovo nepřítelem obsazeno pouze slabě, bude urychleně ovládnuto tou skupinou, která se přiblíží jako první, na příchod druhé bojové skupiny se nebude čekat“. Sokolovo však bylo opevněno a i s tímto případem operační rozkaz počítal a ukládal následující: „Pokud bude Sokolovo obsazeno nepřítelem, je nutno zkoordinovat úder s od severozápadu postupující tankovou skupinou *Oppeln*, stejně jako od jihozápadu se blíží skupinou

Unrein, aby byl útok úspěšně koncentrován.“ Rozkaz řeší i dělostřeleckou podporu útoku a udává: „Dělostřelecká skupina pod velením dělostřeleckého velitele zaujme před začátkem útoku východně od obce Borki takovou pozici, aby mohla podporovat jak útok skupiny *Unrein*, tak také tankové skupiny *Oppeln*“. Připomeňme raději ještě jednou, že tento rozkaz zcela jednoznačně řeší obsazení Sokolova. Skutečné operace probíhaly přesně v intencích tohoto rozkazu, jen s časovým posunem, neboť německé jednotky v důsledku silné obrany nedodržely stanovené postupové cíle a operace se protáhla na více dní. Štábní mapa operačního oddělení XXXXVIII. tankového sboru a zápisy ve válečném deníku 6. tankové divize plnění tohoto rozkazu potvrzují. Zde nemohu než konstatovat, že pánové Binar i Klúč, kteří měli materiály k dispozici, tyto postupy nařízené rozkazem pomínuli a vybrali si z něj pouze tu část, která sama o sobě může vést k odmítnutí přítomnosti tanků v bojích o Sokolovo dne 8. března 1943. Jsem toho názoru, že němečtí podřízení velitelé neměli v 6. tankové divizi takovou možnost osobního rozhodování, aby si mohli dovolit ve variantě „obsazené Sokolovo“ neuposlechnout rozkaz velitelství a nechat tankovou skupinu *Oppeln* po celý den (8. březen) nečinně zahálet v prostoru Kononěnkovo. To ostatně dokazuje můj následující rozbor map, zápisů z válečného deníku a porovnání s hlášením na československé straně.

Postupy obou bojových skupin 6. tankové divize dne 7. března jsou popsány jak ve studii Aleše Binara, tak velice podrobně i v knize Jiřího Klúče,³⁰⁾ která cituje deník 1. čs. polního praporu i deník 6. tankové divize ze 7. března. Obě skupiny zahájily plnění úkolů vyplývajících z Divizního rozkazu č. 38, avšak z chodu se jim Sokolovo nepodařilo obsadit, neboť jak víme, bylo obsazeno zesílenou 1. rotou 1. československého samostatného polního praporu s podporou dělostřeleckých prostředků za řekou Mža. Tanková skupina *Oppeln* po tankovém střetu obsadila dvůr Michajlovce u osady Borki a dále postupovala operačním prostorem 11. tankové divize v souladu s rozkazem zabezpečit přechod přes řeku Mža u Timčenkova, kudy ustupovaly sovětské jednotky.³¹⁾ Poté se stočila na jihovýchod k Sokolovu. Po dělostřeleckém nastřelení z prostoru Mirgorod a jednoho děla ráže 76 mm ze Sokolova (okolo 16.15 hodin moskevského času) však ustoupila z prostoru kóty 103,4 (cca 1 km od severozápadního okraje Sokolova) jihozápadním směrem do Kononěnkova (cca 2 km západně od Sokolova). Bojové skupině *Unrein* se též nepodařilo obsadit z chodu Sokolovo, a přestože postupovala přímým směrem z Borki na východ, musela svést těžké boje, aby obsadila dvůr Pervomajskij a teprve po soumraku dorazila do místa soustředění u dvora Kononěnkov.

O nasazení tanků a samohybných děl dne 7. března tedy není pochyb³²⁾ a to včetně přítomnosti plamenometných tanků.³³⁾ Československé velení od příchodu do úseku vyslalo průzkumné hlídky na průzkum do hloubky několika km.³⁴⁾ Dne 7. března hlídky potvrzují boje u dvora Pervomajskij i přesuny těžké techniky v oblasti Taranovka–Borki. V noci vyrazily na průzkum do předpolí další tři průzkumné hlídky československých samopalníků. Dle vzpomínek (tehdy) četaře Antonína Korimy našly v lesích v prostoru Gontar–Kononěnkov 25–30 kusů tanků, větší počet obrněných transportérů a automobilů a tyto informace potvrzuje i sovětský průzkum. Tento počet (celkem 30 bojeschopných tanků) u 11. tankového pluku potvrzuje i Thomas L. Jentz a to včetně informace ze 7. března o právě dorazivším doplňku 10 tanků typu Pz.Kpfw. IV s dlouhým kanónem. Kromě toho měla divize 8 x Pz.Kpfw. II, 2 x Pz.Kpfw. III s krátkým 75 mm kanónem, 7 x Pz.Kpfw. III s dlouhým 50 mm

Výze z štábní mapy XXXXVIII. tankového sboru ze 7. března se zakreslením rozdělení 6. tankové divize do bojových skupin a zakreslením jejich postupu. (BINAR, Aleš, Auditor et altera pars, Historie a vojenství 3/2014, str. 43)

Skupina příslušníků 6. tankové divize na počátku roku 1943. U štítové stěny domu sedí plukovník von Hünersdorff a plukovník Unrein. (SCHIEBERT Horst, 6. tanková divize 1937–1945, Praha 2010, str. 117)

Ilustrační snímek ze závěrečného cvičení 1. polního praporu v Buzuluku v lednu 1943 přibližuje vzhled čs. vojáků v boji o Sokolovo. (VÚA-VHA)

kanónem a 3 x velitelský tank.³⁵⁾ To by pak znamenalo, že společně s plamenometnými tanky a samohybnými děly mohla 6. tanková divize disponovat asi 45 kusy těžké obrněné techniky.

S ohledem na zjevné obsazení Sokolova a s úmyslem minimalizovat ztráty při denním útoku, vydal velitel divize plk. Walter von Hünersdorff ještě též den plukovníkovi Martinu Unreinovi rozkaz k nočnímu útoku, který se však neuskutečnil.³⁶⁾ Ve válečném deníku v zápisu z 8. března 1943 je o tomto útoku poznamenáno: „Plán nočního útoku na Sokolovo nemohl být minulou noc proveden, neboť kolony v oblasti plné roklí mezi Gontarem a Kononěnkovem beznadějně uvízly. V tmavé noci navíc kromě toho jedna kolona ztratila směr, takže jednotka nemohla být zapojena do pěšího útoku. Z tohoto důvodu bylo dnes ráno rozkázáno obnovit plánovaný útok na Sokolovo.“³⁷⁾ Můžeme jen spekulovat, zda důvodem k zastavení přesunu k nočnímu útoku bylo opravdu „uvíznutí“, či byly německé jednotky předcházejícími boji tak vyčerpané, že se je nepodařilo přimět k útoku. Pak by byl zápis v deníku pouze mírnější formou hlášení o nesplnění rozkazu.

Co se týká samotných operací 8. března 1943, pak je důležitá následující informace z válečného deníku 6. tankové divize: „Z tohoto důvodu bylo dnes ráno rozkázáno obnovit plánovaný útok na Sokolovo“. V tomto případě se Jiří Klůč i Aleš Binar domnívají, že se má obnovit „noční“ pěší útok skupiny Unrein. Ale stále je zde Divizní rozkaz č. 38, který v případě „obsazeného“ Sokolova zcela jednoznačně ukládá,

že: „je nutno zkoordinovat úder s od severozápadu postupující tankovou skupinou Oppeln, stejně jako od jihozápadu se blíží skupinou Unrein, aby byl útok úspěšně koncentrován“.

Dopoledne dochází k přestřelkám průzkumných skupin obou stran. Průzkumná skupina četaře Korimy je u Pervomajjska odhalena a obklíčena a pouze energický protiútok ostatních dvou družstev pod velením ppor. Antonína Sochora ji zachrání před zničením. Průzkumníci přinášejí zprávy o koncentraci nepřátelských sil v prostoru Pervomajskij-Gontar a o přípravě útoku na Sokolovo. Dokonce v deníku 1. čs. polního praporu nalezneme zmínku o protiútku sovětských sil na Gontar s cílem narušit soustředování nepřítele. Německé straně trvaly přípravy k útoku poměrně dlouho. Ze stávajících dokumentů není patrný důvod tohoto prodlení. Je možné, že německé jednotky potřebovaly odpočinek, nebo čekaly na leteckou podporu, či na doplnění zásob včetně možného doplnění tankové techniky z dílen, neboť v hlášení ze 7. března je uvedeno 22 tanků v krátkodobé opravě.

První hlášení o útoku je v deníku 1. čs. polního praporu datováno na 13.30 hodin moskevského času. Rozpor s německým časováním (11.00 hodin německého času) není velký (30 minut) a může být způsoben i prodlevou, kterou technika potřebuje od vyražení k útoku do objevení se u Sokolova. Deník uvádí 14 německých tanků s automatčiky na severozápadním okraji Sokolova. To odpovídá německé tankové rotě a tolik tanků měla tanková skupina Oppeln zcela jistě k dispozici. Navíc se objevily přesně v prostoru, kde má dle Divizního rozkazu č. 38 útočit z východiště u dvora Kononěnkov tato skupina. Není snadné rozhodnout, zda se jednalo o pokus obsadit Sokolovo náhlým tankovým útokem, nebo o průzkum bojem, o kterém hovoří zápis ve válečném deníku 1. čs. polního praporu.³⁸⁾ Jiří Klůč v tomto případě přijímá závěry Aleše Binara,³⁹⁾ takže oba rezolutně odmítají, že se jednalo o průzkum bojem. Jenže v argumentaci Aleše Binara není přesně zachycen zápis z válečného deníku 6. tankové divize, kde je psáno, že útok byl veden, nikoliv zastaven a vůbec není specifikováno, zda se jednalo o finální či první útok. A to, že je Sokolovo obsazeno, bylo německému velení známo již z předcházejícího dne,⁴⁰⁾ přesto jej 8. března zaskočila silná a houževnatá obrana. I tento malý detail dokumentuje poněkud účelový výklad některých dokumentů Alešem Binarem, neboť silná palba, která překonala německé očekávání, ještě neznamená potvrzení jeho hypotézy. Německá 6. tanková

divize byla velmi zkušená jednotka, tankisté včetně velitelů prošli mnoha boji a i za předpokladu, že se jednalo o tankový útok, v okamžiku nastřelení a následného ústupu mohli na bojišti zanechat několik strojů, ze kterých mohli sledovat naši obranu. Z rozkazu také víme, že německé jednotky mohly počítat s celkem silnou dělostřeleckou podporou, a tak naše postavení mohly při odražení tohoto útoku monitorovat i němečtí dělostřelečtí pozorovatelé, kteří si zaměřili přední okraj naší obrany i postavením protitankových zbraní.

Po odražení útoku se německé jednotky připravily na druhý útok, který probíhal koordinovaně z několika směrů. Podle vzpomínek některých našich pamětníků byl zahájen německou dělostřeleckou palbou.⁴¹⁾ Válečný deník 1. čs. samostatného praporu uvádí v 15.10 hodin průnik 20 samopalníků do Sokolova od jihu. V 15.20 hodin pak útok 5 tanků na pravé křídlo obrany, v 15.24 hodin útok 6 tanků z lesa vpravo na severozápadní okraj Sokolova. Severozápad je přesně místo, kde se nacházela a kudy podle rozkazu měla útočit tanková skupina *Oppeln*. Vzhledem k počtu strojů se může jednat i o pozorování jedné formace během jejího postupu na dvou různých místech. Stejně tak to mohou být samohybná děla, která byla součástí přidělených jednotek a která by zaujímal místa pro dělostřelecké ostřelování obrany.⁴²⁾ V první hodině útoku byla vyřazena většina prostředků naší protitankové obrany a kulometných postavení. Na velitelské stanoviště přišlo hlášení o těžkých ztrátách. Následoval hlavní a finální německý útok na Sokolovo.

Válečný deník 1. čs. samostatného praporu popisuje situaci takto: „ – *pěchota i automatčici N. vnikli do Sokolova v 16.00 hodin z prostoru Kurjačev a Progona*“. Jedná se o levý okraj obrany Sokolova z jihozápadu. Tedy přesně v místech,

kde měla působit skupina *Unrein*. Tento případ je podrobně zmíněn ve válečném deníku 6. tankové divize: „...*kolem 14. hodiny pronikla 1. rota pluku tankových granátníků 4 a motocyklový prapor 6 do Sokolova*“. Ale to není vše. Ve stejný čas na druhém křídle útočí tanková jednotka. Válečný deník 1. čs. samostatného praporu popisuje: „*Z prostoru Gontar vyjelo do Sokolova 60 tanků. 15–20 transportérů s pěchotou N. (asi prapor). Tanky jedou dvěma proudy hlavními ulicemi Sokolova. Automatčici nepřítel v bílých pláštích. Silná nepřátelská palba z kanónů, kulometů a široké použití plamenometů na tancích (typ Reinmetall)*“. Tanky se objevily přesně v místech, kde byla od předchozího dne soustředěna tanková skupina *Oppeln*.⁴³⁾

Útok tanků včetně plamenometných je zaznamenán nejen v našich oficiálních dokumentech, ale vzpomínají na něj i desítky pamětníků. Autoři, se kterými polemizují, toto bagatelizují a vysvětlují to nutností obhájit ztrátu Sokolova, nezkušeností našich vojáků, stresem z bitevní vřavy či neznalostí německé obrněné techniky. Jiří Klůč dokonce kategoricky odmítá nasazení tanků vůbec! S tímto samozřejmě nelze souhlasit. První údaje o nasazení nepřátelských sil, zapsané ve válečném deníku praporu, pocházejí z hlášení, předávaných na velitelství přímo z pozorovatelný ve věži sokolovského kostela, kde působil sám velitel obrany npor. Otakar Jaroš. Nedovedu si představit, že by velitel roty ve svých hlášeních o kontaktech uváděl nepravdivé informace, a stejně tak, že aktivní důstojník naší předválečné armády nerozezná tank od obrněného vozu. Rovněž je nepřijatelné podezírat ho z alibismu, či dokonce z jakýchsi sklonů ke komunistické propagandě.⁴⁴⁾ Co se týče zkušeností, tak sám Jiří Klůč vypočítává, že nikoli nepodstatná část našich vojáků měla bojové zkušenosti již z první světové války, španělských interbrigád či

Ilustrační foto *PzKpfw III (FI) – Sd Kfz 141/3 Flammpanzer III v akci, rok 1943.* (LEDWOCH Janusz, *Flammpanzer*, Warszawa 2007, str. 23)

z bojů v Rudé armádě.⁴⁵⁾ Naši průzkumníci se již od 3. března na hloubkových průzkumech utkali s nepřítelem, pozorovali tanky i obrněné transportéry a také potvrzují boj s tanky. Přítomnost tanků a jejich boj s nimi dokládají i zkušení sověští dělostřelečtí velitelé gardových jednotek a i jim je připisováno, že nerozeznají tank od obrněného automobilu, což působí tak, že přání je otcem myšlenky.⁴⁶⁾ Také nedávno uveřejněná vzpomínka Sergeje Petruse⁴⁷⁾ jasně hovoří o tancích. Poté, co byl první německý útok v 13:45 hodin odražen, rozhodl velitel samopalné čety ppor. Antonín Sochor o vyslání průzkumu do lesa, odkud tanky vyjízděly. Velitel družstva samopalníků četař Bernard Bražina vybral svobodníka Sergeje Petruse⁴⁸⁾ a vojína Rudolfa Pešku, kteří skrytě pronikli do lesa v prostoru Gontar-Kononěnkov. Zde pozorovali přípravu a řazení tanků s desantů a obrněných transportérů s pěchotou. Při zpáteční cestě do Sokolova je předjely dva proudy tanků, některé s plamenomety a za nimi na obrněných transportérech pěchota, které se valily na Sokolovo, kde již probíhal boj.

Zařadím ještě i jedno, poněkud neobvyklé, svědectví. Na základě rozhovorů s pěti Čechoslováky zajatými u Sokolova vznikla „z příkazu Německého státního ministerstva pro Čechy a Moravu“ brožura s názvem *Váleční zajatci vypovídají*.⁴⁹⁾ Ta měla v první řadě bagatelizovat boj čs. vojenské jednotky a udělat z ní nástroj ve službách „Židů z Moskvy a Londýna“. Nicméně z jednoho hlediska přináší důležité údaje – všichni zajatci popisují boj o Sokolovo bezvýhradně jako útoky německých tanků a obrněných vozidel. Někteří dokonce udávají i směry jejich postupu a počet ve shodě s ostatními čs. účastníky boje a jeden z nich poznamenává, že šlo o útvary „branné moci“ a nikoli o jednotky SS. Na obálce publikace můžeme spatřit mapku Sokolova s dvěma

Zajatí příslušníci 1. polního praporu ve službách německé propagandy. Zleva sedící Karel Egger, Imrich Kuric, Vasil Makšiminec, Jiří Šmolík, stojící v německé uniformě František Šnajdr. (archiv Miroslava Brože)

šipkami, popsány jako „útok německých pancéřů“ a to v místech, kudy podle rozkazu měla útočit tanková skupina *Oppeln*. Těžko pak hledat vysvětlení, že pokud by byla obrana Sokolova vyvrácena pouze útokem vojáků části pluku tankových granátníků 4 a příslušníků motocyklového praporu 6 bez podpory tanků, tak by německá oficiální místa této skutečnosti náležitě nevyužila. Ve srovnání s touto německou propagandou se Jiřímu Klůcovi podařilo jít ve svém díle v znevážení boje našich vojáků u Sokolova ještě dále.

Útok tankové skupiny *Oppeln* je též potvrzen i německými zdroji a to ve štábní mapě XXXXVIII. tankového sboru z 8.–9. března,⁵⁰⁾ kde je zakreslen černou tlustou čarou s šipkou (tak

byly zaznamenávány operace z 8. března 1943) z místa soustředění skupiny *Oppeln* na severovýchodní okraj Sokolova.

Informace ze všech stran a zdrojů tak do sebe zapadají a podle mne se do bojů o Sokolovo zcela jednoznačně zapojil tankový pluk 11 a II. prapor pluku tankových granátníků 114 z tankové skupiny *Oppeln*, která útočila na severozápadní okraj Sokolova.

Výřez ze štábní mapy XXXXVIII. tankového sboru z 8.–9. března se zakreslením postupu tankové skupiny *Oppeln* na Sokolovo černou šipkou 8. března. Tmavomodrou šipkou je pak zakreslen následný postup 9. března na Taranovku. (BINAR, Aleš, *Auditor et altera pars, Historie a vojenství* 3/2014, str. 43)

Po nástupu hlavních německých sil a jejich průniku do Sokolova rozhodl pověřený velitel praporu kpt. Bohumír Lomský o zasazení záloh. Na levé (jižní) křídlo proti postupující německé pěchotě posílá 3. četu 3. roty pod velením rotmistra Hynka Voráče. Na pravé křídlo proti postupujícím německým tankům byly vyslány tanky sovětské 179. tankové brigády a 3. rota nadporučíka Janka. Tento protiútok se však zastavil, neboť se tankům v důsledku odtávání dosud pevného ledu nepodařilo překonat řeku Mža. Tím se řeka stala protitankovou překážkou a plk. Svoboda nařídil stáhnout 1. rotu s přidělenými prostředky do předem připraveného postavení na severním břehu řeky.⁵¹⁾ Ale tento rozkaz

Skupina tanků 6. tankové divize těsně před Charkovem. (SCHIEBERT Horst, 6. tanková divize 1937–1945, Praha 2010, str. 126)

k ústupu k npor. Jarošovi nedošel. Spojení s ním bylo přerušeno a vyslané spojky buď padly, nebo dorazily pozdě a už jej nezastihly živého. Všichni příslušníci obrany Sokolova ale znali předchozí rozkaz: „Neustoupit!“, a tak vedli boj v obklíčení s nepřátelskou přesilou. Toto zaznamenává i německá strana ve svém deníku:⁵²⁾ „Obec byla obsazena posílenou pěchotou českého původu, stejně tak množstvím protitankových kanónů všech ráží, a musela být od nepřítele vyčištěna až těžkým bojem dům od domu.“⁵³⁾ Teprve za tmy se mezi obránci rozšířil rozkaz o ústupu a od 21.00 hod. do 04.00 hod. 9. března přicházely zbytky našich jednotek do postavení praporu za řekou Mža.

Úporná obrana způsobila nepříteli ztráty a především ho zdržela od dalších úkolů. Další část zápisu v deníku 6. tankové divize z 8. března konstatuje tuto skutečnost, a tak i potvrzuje přítomnost tankové skupiny *Oppeln* v útoku na Sokolovo. Tím, že Sokolovo bylo dobýváno do nočních hodin, tanková skupina *Oppeln* už 8. března po obsazení Sokolova nepostupovala dále přes Pervomajskij na Taranovku, jak měla nařídáno v divizním rozkaze, ale vrátila se do východiště u dvora Kononěnkovo a na Taranovku zaútočila až 9. března 1943.⁵⁴⁾

Můj rozbor německých dokumentů, konfrontovaný a porovnáván s dokumenty a vzpomínkami z naší strany a z výpovědí zajatců, tak potvrzuje na německé straně přítomnost

PzKpfw III (Fl) – Sd Kfz 141/3 Flammpanzer III z 11. tankového pluku 6. tankové divize vyfotografovaný v červenci 1943 u Kurska. (LEDWOCH Janusz, Flammpanzer, Warszawa 2007, str. 41)

Velitel 1. čs. samostatného polního praporu v SSSR plk. Ludvík Svoboda čte rozkaz o udělení sovětských řádů a medailí za hrdinství v bitvě u Sokolova. (VÚA-VHA)

tanků, plamenometných tanků, samohybných děl a obrněných transportérů při útoku na Sokolovo 8. března 1943. Z rozboru samozřejmě vyplývá, že verze o boji bez přítomnosti tanků nejsou dostatečně podložené a hraničí až s konspirační teorií. Je tomu zcela jinak, na Sokolovo útočily sice zesláblé, ale naopak velmi zkušené hlavní síly celé 6. tankové divize, které převyšovaly početní stav obránců a počet obrněné techniky šel i přesto do desítek. Naši vojáci svedli s ostříleným nepřítelem rovnocennou partii, a i proto německé velení odhadovalo, že Sokolovo brání téměř čtyřnásobek vojáků, než jaká byla skutečnost. I to je pro naši obranu svým způsobem projev uznání a není nutné bojovou činnost našich vojáků snižovat. Pokud by led umožnil zasazení tanků s pěchotou do bočního protiútku, mohla se situace pro naše jednotky vyvinout pozitivněji. Historie ale žádné kdyby nezná.

Studie Aleše Binara a kniha Jiřího Klůce si nevšímají mnoha podstatných údajů, ale naopak vyzdvihují popis příkladného konání velitele 4. pluku pancéřových granátníků plk. Martina Unreina. Informace, že jako první pronikl do Sokolova, je uvedena nejenom ve válečném deníku 6. tankové divize, ale i v Denním hlášení 6. tankové divize veliteli XXXXVIII. tankového sboru, v návrhu na vyznamenání plk. Martina Unreina na Rytířský kříž Železného kříže, a objevuje se jako výpis z deníku i v kronice 6. tankové divize. Ani já, ani československé dokumenty nepochybně, že do Sokolova jako první vnikli z jihu vojáci ze 4. pluku pancéřových granátníků s 6. motocyklovým praporem. Ale z druhé strany, přesně jak bylo přikázáno v Divizním rozkaze č. 38, postupovaly tanky a obrněné transportéry tankové

skupiny *Oppeln*. Navíc si dovedu představit, že pokud velení divize podává návrh na udělení nejvyššího vyznamenání, tak dle toho dokáže i „jemně“ přizpůsobit příslušné hlášení.⁵⁵⁾

Co se týče ztrát z bojů 8. března, tak přesně známe lidské i materiální ztráty na naší straně,⁵⁶⁾ ale dosud nebyly nalezeny dokumenty s hlášením ztrát na straně německé. Aleš Binar zcela správně poukazuje na jednoznačně nadhodnocený odhad německých ztrát (pobito 300 vojáků a důstojníků, spaleno a podbito⁵⁷⁾ 19 tanků, zničeno 4–6 transportérů s autamatčičky), který musí být revidován výrazně směrem dolů, ale spravedlivě poznamenává, že i německé odhady našich ztrát jsou silně nadsazené (300 padlých obránců). Zato Jiří Klůc rezolutně vyčíslil seznam ztrát na německé straně na 7 vojáků a 1 důstojníka, jejichž jmenný seznam uvádí v příloze č. 3. Přitom uvádí, že údaje vycházejí z „německých pramenů“, aniž by tyto dokumenty blíže specifikoval. Při prozkoumání Klůcova seznamu padlých je možné objevit, že je v něm uvedeno 6 příslušníků 1. praporu pluku tankových granátníků 4 a 2 příslušníci 2. roty motocyklového praporu 6, kteří všichni padli 8. března 1943 a jsou pohřbeni na německém vojenském hřbitově v Charkově. Kde bere Jiří Klůc jistotu, že všichni padlí němečtí vojáci jsou pochováni na hřbitově v Charkově, že nikdo nebyl pochován na jiném místě či jeho ostatky nebyly nalezeny, že nikdo nezemřel po transportu na ošetřovnu a do nemocnic a především, že nepadl nikdo další z jiných jednotek, které se útoku na Sokolovo 8. března účastnily. Číslo uváděné Jiřím Klůcem je jednoznačně neúplné a nelze jej považovat za dostatečně podložené a odcitované.

Na závěr bych se chtěl ještě vrátit ke studii Aleše Binara a jeho kritice postupů sovětského a našeho velení a jejich neschopnosti odhalit operační plány nepřítele. Argumentuje to tím, že zatímco se naše jednotky snažily zastavit nepřítele na řece Mža, ten neměl snahu projít naším úsekem, ale jen si zabezpečit přechody přes řeku proti náhlým protiútokům. Zde je třeba ale sledovat i časovou linii vydávaných rozkazů. V poledne 2. března obdržela 6. tanková divize rozkaz postoupit přes Taranovku k řece Mža, zajistit přechod u Mirgorodu a vytvořit předmostí pro provedení obchvatu. V té době dostává velitel 1. čs. samostatného polního praporu rozkaz zaujmout obranu na řece Mža a nedovolit nepříteli ji překročit. Houževnatá a úporná obrana Taranovky zastavila 6. tankovou divizi na několik dní a donutila tak německé velení změnit operační plány. Úkolem 6. tankové divize již nebylo vytvoření předmostí, ale zajištění boků a hlavně dobytí Taranovky, které komplikuje další německý postup. Došlo tedy k obchvatu Taranovky, ale v cestě stálo opevněné Sokolovo, ze kterého by mohly být do boku postupujících jednotek podnikány protiútoky. A houževnatá obrana Sokolova zdržela německé plány na dobytí Taranovky o dva dny. Ano, je možno namítnout, že stačilo být za řekou, nevystavovat se nebezpečí a hlídat přechody. Ale je zde zase kdyby: Kdyby se německé jednotky nezdržely dva dny dobýváním Sokolova, mohla Taranovka padnout již 7. března. Co následovalo po pádu Taranovky 9. března, víme. Jednotky 6. tankové divize se přeskupily, zaútočily na východ, překonaly řeku Mža a začaly obklíčovovat sovětské jednotky z jihu. Sovětské velení si nebezpečí uvědomilo a vydalo příkaz k ústupu. Ne všem jednotkám se to na rozdíl od našeho praporu povedlo. A zde je zase kdyby: Kdyby nebránil náš prapor Sokolovo, padla by Taranovka dříve a dříve mohlo dojít též k uzavření kleští a náš prapor tak mohl zůstat uvnitř kotle.

Pak by byly ztráty daleko vyšší. Na tomto příkladu jsem chtěl jen poukázat, že není vhodné dělat závěry nad informacemi vytrženými z jejich kontextu a za každou cenu se snažit přijít s novým, nejlépe vše předchozí odmítajícím pohledem.

Bojové nasazení 1. československého samostatného polního praporu v SSSR nebylo z hlediska událostí na sovětsko-německé frontě klíčové a ani ve třetí bitvě o Charkov rozhodující. Naše jednotka ač nepatrná, však byla první spojeneckou jednotkou, která přímo zasáhla do pozemních bojů na východní frontě, a tak se připojila k dalším československým jednotkám bojujícím za osvobození své vlasti. Příslušníci 1. polního praporu tvořili jádro následně zformované 1. československé samostatné brigády v SSSR, která na podzim roku 1943 významně zasáhla do bojů o Kyjev. Následovaly ještě dva roky bojů, než mohli „sokolováci“ pochodovat v osvobozené Praze. Po skončení války si většina bývalých příslušníků praporu našla civilní zaměstnání, část zůstala nadále v řadách armády a někteří se stali vysokými důstojníky, ministry a náměstky ministrů, umělci a jejich velitel armádní generál Ludvík Svoboda, dokonce prezidentem republiky. Někteří se vrátili do Sovětského svazu a mnoho se jich naopak vrátilo z bývalé Podkarpatské Rusi a Volyně do země svých předků do Československa. Řada bývalých bojovníků v novém režimu však následně skončila ve vězení a někteří opět emigrovali. Dnešních dnů se dožilo ještě sedm z nich. Pro ně, ale i pro všechny v bojích padlé a i později zemřelé, jsem sepsal tuto práci, abych zabránil novému zkreslování našich novodobých dějin. Svým hrdinným bojem proti hlavním silám sice oslabené, ale velmi zkušené 6. tankové divize u Sokolova, se stali součástí vojenských tradic dnešní Armády České republiky a toto místo jim právem náleží. Děkuji všem svým kolegům a přátelům, kteří mne při mé práci podporovali a pomáhali mi. Jmenovitě bych chtěl především poděkovat Ing. Milanu Kopeckému za podněty a informace v práci použité. ■

¹⁾ JAKL, Tomáš, *Německé jednotky v boji o Sokolovo*, Historie a vojenství 1/2013, s. 63–66 a BINAR, Aleš, *Auditur et altera pars. Účast německých jednotek v boji o Sokolovo v březnu 1943*, Historie a vojenství 3/2014, s. 28–45.

²⁾ KLÚC, Jiří, *Sokolovo ve stínu propagandy*. Cheb 2016.

³⁾ JAKL, Tomáš, c.d., s. 63.

⁴⁾ Divize jako první identifikoval už před 40 lety Karel Richter v několika svých knihách. Už v roce 1976 s nejvyšší pravděpodobností vyloučil přítomnost tankového sboru SS jako možného protivníka určil především 6. a 11. tankovou divizi. Srovnej: RICHTER, Karel, *Až na práh domova*. Praha 1976, s. 142.

⁵⁾ Německou 6. tankovou divizi můžeme považovat za svazek s rozsáhlými bojovými zkušenostmi. Jejím předchůdcem byla 1. lehká divize, která vznikla v říjnu 1937, o rok později se účastnila obsazení československého pohraničí a v září 1939 bojů v Polsku. V říjnu 1939 byla zreorganizována na 6. tankovou divizi. 5 československými tanky LT vz. 35 – v armádě hitlerovského Německa označovaných jako Pz. Kpww. 35 (t) – se v létě 1940 aktivně zúčastnila tažení do Francie. Při útoku na Sovětský svaz bojovala na severním úseku fronty ve směru na Leningrad a poté se zúčastnila i útoku na Moskvu, ale při protiútku Rudé armády utrpěla velké ztráty. Proto musela být v květnu 1942 stažena do Francie k doplnění a k další reorganizaci. V listopadu 1942 opustila Francii a byla zařazena mezi jednotky, pokoušející se prolomit obklíčení Paulusovy 6. armády u Stalingradu. V té době stál v čele divize generálmajor Erhard Raus. Skládala se z tankového pluku 11 (Panzer-Regiment 11 – plk. von Hünersdorff) a dvou tankových oddílů (Panzer-Abteilung) po 4 rotách, pluků tankových granátníků 4. a 114. (Panzergranadier-Regiment 4 – plk. Unrein a Panzergranadier-Regiment 114 – plk. Zollenkopf) každý o 2 praporech po 4 rotách, tankového dělostřeleckého pluku 76 (Panzer-Artillerie-Regiment 76 – plk. von Grundherr) o 3 oddílech po 3 bateriích, motocyklového praporu 6 (Kradschutzen-Bataillon 6 – mjr. Quentin) o 5 rotách, tankového ženijního praporu 57 (Panzer-Pionier-Bataillon 57 – mjr. Wolf) o 3 rotách, oddílu stíhačů tanků 41 (Panzerjager-Abteilung 41 – kpt. Neckenauer) o 3 rotách, tankového spojovacího oddílu 82 (Panzer-Nachrichtem-Abteilung 82 – mjr. Dr. Schauer) o 2 rotách a divizních služeb. V prosinci 1943 se divize se dostala na 33 km od obklíčených jednotek 6. armády, ale poté se musela stáhnout a čelit sovětským útokům.

⁶⁾ WOLFGANG, Paul, *Brennpunkte: die Geschichte der 6. Panzerdivision (1. leichte) 1937–1945*. Stuttgart 1984.

⁷⁾ BINAR, Aleš, c.d., s. 28–36.

⁸⁾ Aleš Binar uvádí, že: „Nehodnotnějším dokumentem pro poznání bojů u Sokolova je válečný deník („Kriegstagebuch“, „KTb“) 6. tankové divize. . .“, BINAR, Aleš, c.d., s. 29.

⁹⁾ BINAR, Aleš, c.d., Příloha č.1, bod 2, Rozkaz velitele 6. tankové divize č. 38 ze dne 6. března 1943 určující úkoly a obsahující členění jednotek 6. tankové divize, originál, strojpis. Autor odkazuje na Bundesarchiv – Militararchiv (BA-MA), Reichsheer und Heer (RH) 27-6/100 – Divisionsbefehl Nr. 38.

¹⁰⁾ BINAR, Aleš, c.d., Příloha č. 3 Mapy, Mapa č. 1 – 7. března 1943, originál, mapa a Mapa č. 2 – 8.–9. března 1943, originál, mapa. Autor odkazuje na BA-MA, RH 24-48/107.

¹¹⁾ BINAR, Aleš, c.d., Příloha č.1, bod 1, Výňatky z válečného deníku 6. tankové divize ze dnů 6.–9. března 1943, originál, strojpis. Autor odkazuje na BA-MA, RH 27-6/79 – Kriegstagebuch.

¹²⁾ Bojové skupiny (Kampfgruppen) byly v německé armádě běžné. Vznikaly jako důsledek ztrát, potíží s doplňováním vojáků i výzbroje a neschopnosti sestavení klasických taktických svazků nebo i jako útvar vytvořený *ad-hoc* pro určitý konkrétní úkol. Skupiny nesly většinou jména po svých velitelích.

¹³⁾ „...v případech hlášení docházelo velmi často k doslovnému přepisování, případně parafrázování zpráv nižšího svazku do zpráv vyššího, obdobným způsobem vznikl i válečný deník.“ BINAR, Aleš, c.d., s. 29.

¹⁴⁾ JENTZ, Thomas L., *Panzertruppen 2, The Complete Guide to the Creation & Combat Employment of Germany's Tank Force – 1943–1945*. Atglen 1996.

¹⁵⁾ <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/>, 20.3.2016.

¹⁶⁾ VÚA-VHA Praha, f. SSSR II, sign. 7/3 *Válečný deník 1. československého samostatného polního praporu v SSSR*.

¹⁷⁾ VÚA-VHA Praha, f. SSSR II., sign. 12/4, *Souhrnné hlášení plk. L. Svobody o bojové činnosti 1. polního praporu na sovětsko-německé frontě*.

¹⁸⁾ BROŽ, Miroslav, *1. československý samostatný polní prapor (1942–1943) a boj o Sokolovo (1943)*, 4. strana obálky.

¹⁹⁾ Ve Francii zformovaný II. tankový sbor SS byl po porážce u Stalingradu nasazen k obraně a následnému protiútku u Charkova. V únoru 1943 se jednalo o silnou jednotku složenou z 1. divize tankových granátníků SS *Leibstandarte Adolf Hitler*, 2. divize tankových granátníků SS *Das Reich*, 3. divize tankových granátníků SS *Totenkopf* a divize tankových granátníků *Grossdeutschland*, které velel SS-Obergruppenführer Paul Hauser.

²⁰⁾ Německý XXXVIII. tankový sbor se účastnil německé letní ofenzívy ve směru na Stalingrad a Kavkaz v rámci skupiny armád B. Během bitvy o Stalingrad přišel o část jednotek, ale byl doplněn a pokoušel se zastavit sovětský postup. Do bojů u Charkov nastoupil s vyčerpanou 6. a 11. tankovou divizí, krátce se 17. tankovou divizí, a posléze byl doplněn o 39. a 106. pěší divizi.

- 21) Po téměř ročním výcviku opustil 30. ledna 1943 1. československý samostatný polní prapor v počtu 968 osob za doprovodu 2 styčných důstojníků Rudé armády Buzuluk. Po železničním transportu následoval 350 km dlouhý pochod a prapor dorazil 1. března do Charkova. Vzhledem k německému protitoku byl prapor podřízen 25. gardové divizi 3. tankové armády a obdržel rozkaz hájit úsek v prostoru Artuchovka–Sokolovo–Mirgorod–Timčenkovo o šířce 15 km, kam dorazil po nočním pochodu o délce 50 km 3. března 1943.
- 22) Divize v lednu a únoru 1943 vedla těžké obranné boje v oblasti řeky Doněc. Dne 7. února převzal velení 6. tankové divize plk. von Hünersdorff. Po upevnění pozic v doněcké oblasti se značně zeslabená divize účastnila bojů o Charkov. Dle Aleše Binara měla divize k 4. březnu pouze 10 tanků (3 x Pz.Kpfw. II, 2 x Pz.Kpfw. III s krátkou hlavní, 4 x Pz.Kpfw. III s dlouhou hlavní, 1 x velitelský tank). To je velmi podobné údajům Thomase L. Jentze, udávajícího 9 tanků v tankovém pluku 11 k 28. únoru (2 x Pz.Kpfw. II, 2 x Pz.Kpfw. III s krátkým 75 mm kanónem, 1 x Pz.Kpfw. III s dlouhým 50 mm kanónem, 1 x Pz.Kpfw. IV s dlouhým 75 mm kanónem, 2 x velitelský tank). Dle Tomáše Jakla měla divize k 7. březnu dokonce jen 6 tanků, ale i 9 samohybných děl.
- 23) Městčko asi 13 km od Sokolova. Udržení Taranovky umožnilo 1. čs. samostatnému polnímu praporu vybudovat zodolněnou obranu v přiděleném úseku a částečnou konsolidaci sovětských sil. Prapor byl od 6. března podřízen sovětské 62. gardové střelecké divizi.
- 24) Skupina nesla jméno po veliteli pluku tankových granátníků 114, plukovníku Helmutu Zollenkopfovi (1896–?). Jako důstojník pěchoty se účastnil bojů 1. světové války. Demobilizoval a do armády znovu nastoupil v roce 1934. Jako velitel praporu prodělal polské, francouzské a ruské tažení. Od února 1942 velel střeleckému pluku 114 v 6. tankové divizi. Na konci války velel zbytkům 9. tankové divize. Jeho bojová skupina se skládala z 1. praporu pluku tankových granátníků 114, I. oddílu tankového dělostřeleckého pluku 76 bez jedné baterie a ženistů tankového ženijního praporu 57.
- 25) Skupina byla pojmenována po veliteli 11. tankového pluku, plukovníku Hermannu von Oppeln-Bronikowski (1899–1966). Svou kariéru začínal jako důstojník jezdeckta v 1. světové válce na východní i západní frontě. V meziválečném období působil v Reichswehru a na olympiádě v roce 1936 v Berlíně byl členem zlatého týmu v drezuře koní. Za 2. světové války velel v polském tažení průzkumnému praporu a poté sloužil jako štábní důstojník. Největších úspěchů dosáhl jako velitel tankových pluků na východní i západní frontě. Válku ukončil v hodnosti generálporučík jako velitel 20. tankové divize. Byl nositelem Rytířského kříže s meči a dubovým ratolestmi.
- 26) Skupina byla pojmenována po veliteli pluku tankových granátníků 4, plukovníku Martinu Unreinovi (1901–1972). Svou kariéru u pěchoty zahájil na sklonku 1. světové války. V meziválečném období působil v Reichswehru. Ve francouzském tažení války velel průzkumnému praporu, po štábních funkcích pak v 6. tankové divizi motocyklovému praporu 6 a následně pluku tankových granátníků 4. V bitvě u Kurska převzal velení tankové divize po padlém veliteli a v říjnu byl jmenován velitelem 14. tankové divize. V roce 1945 zastupoval jako generálporučík velitele III. tankového sboru SS a poté velel divizi Clausewitz. Byl nositelem Rytířského kříže s dubovými ratolestmi. Po válce v hodnosti podplukovníka velel 3836. servisnímu centru americké armády.
- 27) Oddíl stíhačů tanků 41 byl z divize na počátku března odvelen. BINAR, Aleš, c.d.
- 28) V německé terminologii *la* – *Erster Generalstabsoffizier der Division*, v doslovném překladu *První důstojník generálního štábu divize*.
- 29) BINAR, Aleš, c.d., Příloha č. 2, bod 2, Rozkaz velitele 6. tankové divize č. 38 ze dne 6. března 1943 určující úkoly a obsahující členění jednotek 6. tankové divize, překlad strojopisného originálu. Autor odkazuje na BA-MA, RH 27-6/100 – Divisionsbefehl Nr. 38.
- 30) KLÚC, Jiří, c.d. s. 67.
- 31) Do bojů se zapojila i bojová skupina 11. tankové divize (II. prapor pluku tankových granátníků 111 a motocyklový prapor 61). Sovětské jednotky před příjezdem německých tanků zlikvidovaly most přes řeku Mža v Timčenkova.
- 32) Zápis ve válečném deníku 1. čs. polního praporu uvádí 3 nepřátelské tanky a dalších 20 v zástupu. Po nastělení se 6 obrátilo, ostatní postupovaly. Dle Tomáše Jakla měla 6. tanková divize 7. března k dispozici 6 tanků, 9 útočných děl a dalších 22 tanků v krátkodobé opravě. K tomu je nutno připočítat nejméně čtu plamenometných tanků Pz.Kpfw. III (Flamm). Thomas L. Jentz udává k 7. březnu 30 plně bojeschopných tanků u tankového pluku 11 s tím, že k 7. březnu pluk obdržel dalších 10 Pz.Kpfw. IV s dlouhým 75 mm kanónem.
- 33) Údaj o nasazení plamenometných tanků dne 7. března je obsažen nejenom v Divizním rozkazu č. 38, ale i v zápisu ve válečném deníku 6. tankové divize z 6. března: „Dnes konečně dorazily plamenometné tanky. Již zítra mají být nasazeny.“
- 34) RICHTER, Karel – KOŽNAR, Vlastimil, *Nepřítel na dosah*. Praha 1985, Vzpomínky B. Bražiny, R. Pešky, A. Korimy, S. Petrasy, Naši průzkumníci se vydávali na hlubší průzkum i přes komunikaci a železniční trať Taranovky na Merefu (do hloubky cca 15 km). Přitom získávali důkazy o pohybu nepřátel včetně zajatců. Zde mohli narazit i na jiné německé jednotky, které se zde pohybovaly, včetně příslušníků zbraní SS. Průzkumníci též přebírali údaje od sovětských průzkumníků, a tak mohly vzniknout nepřesné informace, že na naši jednotku útočí silné jednotky převelené z Francie včetně divizi SS.
- 35) Tabulka počtu bojeschopných tanků u 11. tankového pluku, JENTZ, Thomas L., c.d., s. 29.
- 36) Noční útok bez podpory tanků skupiny *Oppeln* měl svou logiku. Bez prozrazujícího hluku z motorů a klapotů pásů mohl počítat s vyšší pravděpodobností momentu překvapení, nehledě na to, že by těžká bojová vozidla stejně nemohla být efektivně využita vzhledem ke komplikovanému terénu a tmě. Také sovětské dělostřelectvo by mohlo ohrožovat postupující formaci pouze na základě hluku a spouštět zastřílené palebné přehradu.
- 37) BINAR, Aleš, c.d., Příloha č. 2, bod 1, Výňatky z válečného deníku 6. tankové divize ze dne 8. března 1943, překlad strojopisného originálu. Autor odkazuje na BA-MA, RH 27-6/79 – Kriegstagebuch.
- 38) „... 13.45 hod. pod naší dělpalbou obrací tanky na jíz. Na otevřeném poli zůstávají stát 3. tanky. Tyto tanky se staly osudnými předními okraji naší obrany. Stavily se podbitými, nevěnovali jsme jim pozornost. Zatím se zaměřili na naše PT – zbraně na severozápadní okraj Sokolova a při zahájení útoku tyto jedním rázem vyradili.“ VUA-VHA Praha, f. SSSR II., *Válečný deník 1. československého samostatného polního praporu v SSSR*, zápis z 8. března 1943.
- 39) BINAR, Aleš, c.d., s. 32: „... Útok byl zastaven silnou obrannou palbou, a to jak ze samotného Sokolova, tak ze severního břehu Mži. Intenzita obranné palby překonala německé očekávání...“ Autor se odkazuje na BA-MA, RH 24-48/107.
- 40) O tom, že Němci věděli, že Sokolovo je obsazeno nemůže být pochyb, neboť již 7. března se ve válečném deníku 6. tankové divize po popisu neúspěšného pokusu o obsazení Sokolova z chodu objevuje věta: „Celková situace působí dojem, že nepřítel vybudoval v úseku Mži novou obrannou linii, na které zamýšlí zdržet útok.“ A potvrzuje to i štábní mapa XXXVIII. tankového sboru ze 7. března, kde je Sokolovo zakresleno jako nepřátelský opěrný bod, zatím bez bližšího určení síly nepřítel.
- 41) Plk. Ludvík Svoboda ve svém hlášení uvádí zahájení v 15.30 hod., ale zápisy ve válečném deníku 1. čs. polního praporu uvádějí první kontakty s nepřítelem již od 15.10 hod. Údaj Aleše Binara a Jiřího Klúce o zahájení útoku v 14.00 hod. německého času (16.00 hod. moskevského času) je nesprávný, neboť dle zápisu z válečného deníku 6. tankové divize se jedná o čas průniku první jednotky do Sokolova. Útok byl tedy nejspíše zahájen okolo 15. hodiny moskevského času (tedy 13. hodiny času německého).
- 42) Dělostřeleckou podporu řeší i Divizní rozkaz č. 38: „Dělostřelecká skupina pod velením dělostřeleckého velitele zaujme před začátkem útoku východně od obce Borki takovou pozici, aby mohla podporovat jak útok skupiny Unrein, tak také tankové skupiny Oppeln.“
- 43) Zatímco počet obrněných transportérů s pěchotou celkem souhlasí se skutečnou silou II. praporu 114. pluku tankových granátníků, který měl transportéry Sd.Kfz.251 ve výzbroji, počet tanků je podle všeho nadsazen, avšak nikoli několikanásobně. Reálnější je údaj o 40–45 ks těžké obrněné techniky, který jsem uvedl v základním textu výše a který je uváděn i v některých vzpomínkách.
- 44) Válečný deník se psal přímo na frontě. Vzhledem k personálnímu složení velitelského sboru praporu není možno připustit úvahy o položení „základu komunistické propagandy“. Co se týče úvahy o překrytí velkých ztrát výmyslem nasazení německých tanků, tak to také v reálném čase a době považují za nemožné. Navíc by muselo dojít ke zmanipulování téměř 800 osob (ti, co se z původního praporu dožili konce války), což by z dlouhodobého hlediska 70 let bylo naprosto neudržitelné (například by se objevil svědectví něhoho, komu bylo za komunistické éry nespravedlivě ublíženo).
- 45) Celkem 105 osob (10%) se již účastnilo válečného konfliktu. (26 osob v 1. sv. válce, 5 ve Španělsku a 76 v Rudé armádě). Jiří KLÚC, c.d., s. 57.
- 46) Například vzpomínky velitele II. oddílu 131. gardového dělostřeleckého pluku 62. gardové střelecké divize gardového kapitána M. D. Novikova či dalšího důstojníka tohoto oddílu Petra Petroviče Filatova. Sborník Vojenského historického ústavu *Sokolovo*, Praha 1973, s. 162, 199.
- 47) RICHTER, Karel, *Válečné svítání na řece Mža*, Přísně tajně 1/2016, Praha 2016, s. 79.
- 48) Sergej Petras (1921–1997) byl jako svobodník zástupcem velitele družstva samopalné čety. Před příchodem do Buzuluku se v jednotce domobrany účastnil obrany Moskvy. Na konci války v hodnosti kapitána velel praporu samopalníků 1. čs. samostatné tankové brigády. Byl jeden ze tří sedmínásobných nositelů Československého válečného kříže 1939.
- 49) ROLAND, H., *Váleční zajatci vypovídají*. Praha 1943. V bojích u Sokolova padlo do německého zajetí kolem dvaceti čs. vojáků, tedy asi 2% z celkové počtu nasazených. Pět zajatců bylo převezeno do Protektorátu a využito německou propagandou. Konkrétně to byli des. Jiří Šmolík, des. Imrich Kuric, des. Karel Egger, voj. Vasil Maksimišinec a voj. František Šnajdr (v Rolandově publikaci vystupuje pouze pod krycím jménem *Karel*, protože jeho rodina v té době žila v SSSR a on se obával její perzekuce).
- 50) BINAR, Aleš, c.d., Příloha č. 3 Mapy, Mapa č. 2 – 8.–9. března 1943, originál, mapa. Autor odkazuje na BA-MA, RH 24-48/107.
- 51) SVOBODA, Ludvík, *Z Buzuluku do Prahy*. Praha 1960, s. 92.
- 52) BINAR, Aleš, c.d., Příloha č. 2, bod 1, *Výňatky z válečného deníku 6. tankové divize ze dne 8. března 1943*, překlad strojopisného originálu. Autor odkazuje na BA-MA, RH 27-6/79 – Kriegstagebuch.
- 53) Ve štábní mapě XXXVIII. tankového sboru z 8.–9. března je uvedeno sovětské dělostřelectvo v prostoru Mirgorodu, 179. sovětská tanková brigáda a „československý prapor“ na severní straně řeky Mža a v Sokolově je poznamenáno 1 200 Čechoslováků.
- 54) „Okamžitý úder tankové skupiny na dvůr Pervomajskij a odtud na Taranovku se ukázal v důsledku dopravních obtíží jako neproveditelný. Tanková skupina Oppeln musela proto ustoupit na Kononěnkovo, aby mohla udeřit. Do jejího příjezdu se setmělo. Dodnes nebyl úder proveden.“ BINAR, Aleš, c.d., Příloha č. 2, bod 1, *Výňatky z válečného deníku 6. tankové divize ze dne 8. března 1943*, překlad strojopisného originálu. Autor odkazuje na BA-MA, RH 27-6/79.
- 55) Plk. Martin Unrein za dobyti Sokolova nakonec Rytířský kříž neobdržel a nabízel se možnosti proč. Třeba některý vyšší orgán, kterým procházelo schvalovací řízení, shledal postup velitele skupiny a plukovníka se samopalem v čele útoku, jako něco nepřipustného pro systém velení v německé armádě, nebo naopak vyhodnotil, že útok dvou bojových skupin tankové divize proti zesílené rotě pěších Čechoslováků není žádné „velitelské umění“, ale naopak se jedná o logický závěr.
- 56) V bojích u Sokolova padlo 86 čs. vojáků a 106 vojáků bylo zraněno. Dalších 11 našich vojáků, kteří jako zranění byli odesláni do Charkovské nemocnice, bylo Němci ve dnech 13.–17. března povražděno. Téměř 30 čs. vojáků bylo prohlášeno za nezvěstné. V bojích u Sokolova padlo do německého zajetí kolem dvaceti čs. příslušníků. Miroslav BRŮŽ: *1. československý samostatný polní prapor (1942–1943) a boj o Sokolovo (1943)*, Praha 2012.
- 57) *Spáleno a podbito znamená zničeno a vyřazeno z boje* (tedy připoštlí se i možnost opravy takto zasaženého tanku).

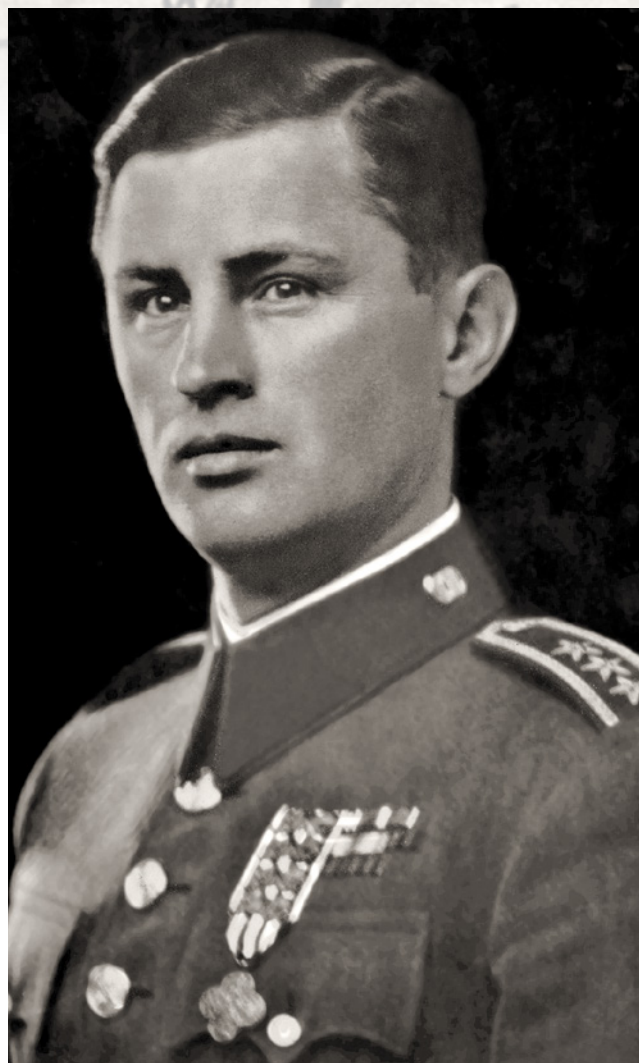
TŘI KRÁLOVÉ

text ses. Marcela Volfová

Pro křesťanský svět jsou Tři králové tři mudrci, kteří navštívili Ježíše po jeho narození v Betlémě a přinesli mu dary. Pro gestapo byli Tři králové synonymem pro sabotážní a odbojovou skupinu, která přinášela dary, které nacistické tajné policii nedaly spát.

Generálmajor in memoriam Josef Balabán. (VÚA-VHA Praha)

Generálmajor in memoriam Josef Mašín. (VÚA-VHA Praha)

Dnes již legendární skupinu tvořili Josef Balabán (1894–1941), Josef Mašín (1896–1942) a Václav Morávek (1904–1942). Všichni byli v době první republiky důstojníci čs. armády, v případě Balabána a Mašína zároveň již čs. legionáři v Rusku, kteří se, jako mnoho dalších vlastenců, nehodlali smířit s potupnou Mnichovskou dohodou, která obrala mladou republiku o pohraničí, a už vůbec se nehodlali smířit s okupací zbytku okleštěné vlasti. Skupina byla součástí organizace Obrana národa, která se začala formovat prakticky ihned po okupaci Čech a Moravy 15. března 1939.

Tři králové byli především zpravodajskou skupinou. Díky svým kontaktům se jim podařilo vytvořit rozsáhlou zpravodajskou síť napříč nejen protektorátem, ale i částí Slovenska. Prostřednictvím svých spolupracovníků se jim pro exil v Londýně dařilo získávat informace nejen o běžném životě uvnitř protektorátu, ale i o německých transportech či továrnách pracujících pro německý zbrojní průmysl. Spojení s Londýnem zajišťovali pomocí vysíláček Sparta I a Sparta II. Nejcennějším spolupracovníkem byl muž, který trojici Morávek – Mašín – Balabán dal přezdívku Tři králové – Paul Thümmel, známý jako agent A-54. Thümmel byl příslušník německého abweru, ale zároveň spolupracovník čs. odboje, který oficiálně sledoval Tři krále, avšak vedl svůj vyšetřovací tým tak, aby práci odbojářů neohrozil. Začátkem roku 1942 byl podruhé zatčen a během výslechu se přiznal ke spolupráci s čs. zpravodajskou službou v Londýně. Byl popraven 20. dubna 1945 v Terezíně.

Kromě zpravodajské činnosti se Tři králové zapojili do diverzních akcí domácího odboje, v nichž si počínali dobře. Nejznámější diverzní akcí „Heilige drei Könige“ však byly bombové útoky v samém srdci Říše, v Berlíně začátkem roku 1941, kdy se jim podařilo zasáhnout policejní ředitelství a ministerstvo letectví. Útok na Heinricha Himmlera, plánovaný na únor téhož roku, se nezdařil jen díky technické závadě, která nasměrovala Himmlerův vlak na jiné nádraží, než na kterém čekala smrtící nálož. Přesto tato akce nacisty šokovala. Tři králové tak svojí drzostí překvapovali nejen svoje spolupracovníky, ale i německé orgány, které odbojářii svoji nepolapitelností doháněli k nepřičetnosti. Tři králové statečně a někdy i s velkým štěstím unikali odhalení. Ustáli i kritický rok 1940, během kterého se nacistům podařilo rozpráší téměř celý čs. odboj. Díky přísnému dodržování konspiračních pravidel ale Balabán, Mašín, Morávek a jejich nejbližší spolupracovníci unikli odhalení.

Smyčka kolem nepolapitelných odbojářů se začala stahovat v dubnu 1941, kdy do rukou gestapa padl po přestřelce, při které byl zraněn, Josef Balabán. I přes kruté výslechy, které trvaly půl roku, nikdy nevyzradil své spolupracovníky. Po nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského

Brigádní generál in memoriam Václav Morávek. (VÚA-VHA Praha)

protektora bylo vyhlášeno první stanné právo, během kterého byl Josef Balabán odsouzen k trestu smrti a popraven v jízdnárně ruzyňských kasáren.

Na stejném místě skončil i život druhého ze Tří králů – Josefa Mašína, který byl popraven za druhého stanného práva, vyhlášeného po atentátu na Heydricha, 30. června 1942. K Mašínovi se štěstěna otočila zády tři týdny po zatčení Balabána, když vysílal depeši do Londýna. Do konspiračního bytu vtrhlo gestapo a strhla se přestřelka. Mašín byl těžce zraněn a zatčen, přesto se mu statečným bojem proti přesile podařilo získat čas pro únik Morávka a radisty Peltána. Stejně jako Balabán byl krutě vyslýchán, avšak ani on nic nevyzradil.

Poslednímu ze Tří králů se dařilo unikat až do března 1942. I bez svých spolupracovníků nadále udržoval kontakt s Londýnem i agentem A-54 Paulem Thümmelem. Ten však již byl v rukách gestapa, které tak vědělo o plánované schůzce s Morávkem poblíž Ořechovky, která se měla uskutečnit 21. března. Zde se Morávek pokusil osvobodit spolupracovníka Václava Řeháka, kterého gestapo zatklo chvíli předtím v domnění, že se jedná o Morávka. Při následné přestřelce se dal Morávek na útěk, avšak několikanásobná přesila jej dohonila poblíž Pražského mostu, kde Morávek podlehl smrtelným zraněním z přestřelky. První jarní den roku 1942 tak definitivně skončila jedna z nejvýznamnějších a nacistům nejděle vzdorujících odbojových skupin – Tři králové. ■

text br. Petr Tolar
foto Jaroslav Kreisinger

NOVÁ PAMĚTNÍ DESKA pilotu Václavu Vaněčkovi

Dne 11. března roku 1916 se v Chocenicích na jižním Plzeňsku narodil Václav Vaněček, letec, účastník československého zahraničního odboje na západě. V sobotu 12. března 2016 si členové plzeňské jednoty Československé obce legionářské i dalších spolků a institucí připomenuli 100. výročí jeho narození. Akce se uskutečnila před budovou obecního úřadu u pomníku padlých chocenicích rodáků.

Vzpomínková akce se konala z podnětu badatele Daniela Švece, který se osudy letců z Plzeňska zabývá. O důkladné zajištění a organizaci se postaral Obecní úřad Chocenice. Mezi čestnými hosty byl i plzeňský biskup Mons. František Radkovský. Plzeňská jednota ČsOL byla zastoupena předsedou br. Jindřichem Plescherem a čestnou stráží v historických uniformách. Pochopitelně nesměli chybět zástupci plzeňské odbočky Svazu letců ČR. Vedle členů ČsOL se v historických uniformách dostavili také členové klubu policejní historie z Klatov.

Akce začala ve dvě hodiny odpoledne. Moderátor pan Radek Keller všechny přítomné uvítal a předal slovo starostovi Chocenic panu Bohuslavu Heřmanovi. Ten vyzdvihl podíl československých letců na boji proti nacistickému režimu a připomenul jejich nespravedlivé stíhání komunistickým režimem po roce 1948. Poté se slova ujal Daniel Švec, který seznámil všechny přítomné se životním osudem letce Václava Vaněčka. Následně se všichni přesunuli k budově obecního úřadu, na níž byla za účasti rodiny Vaněčkových odhalena nová pamětní deska chocenicického rodáka Václava Vaněčka. Desce požehnal biskup Mons. František Radkovský. Na závěr pak došlo k položení květinových darů k vystavené fotografii Václava Vaněčka umístěné vedle pomníku padlých.

Pro účastníky vzpomínky bylo připraveno pohostění v blízkém hostinci. Posezení se neslo ve velmi přátelském duchu, Mons. Radkovský se dokonce chopil kytary a zahrál a zazpíval si s ostatními několik písní. Atmosféra byla natolik milá, že se jen těžko loučilo. Budeme rádi, když se podaří na tuto akci navázat i v dalších letech.

Václav Vaněček se k létání dostal již během prezenční služby v prvorepublikové československé armádě v letech 1935–1936. Studium na Vojenském leteckém učilišti v Prostějově zakončil v hodnosti podporučíka letectva a u armády zůstal. Absolvoval kurzy pro pozorovatele, radiotelegrafisty i pro

Pilot Officer Václav Vaněček

noční létání. V době mobilizace v roce 1938 sloužil u Leteckého pluku 6. S okupací vlasti se nesmířil a tak odešel v červnu 1939 do Polska, později do Francie. Zde se nakrátko zapojil mezi francouzské letce, ovšem po kapitulaci Francie v červnu 1940 musel ustoupit do Velké Británie. Od září do října 1940 absolvoval na britských ostrovech výcvik pro letecké pozorovatele a dosáhl britské hodnosti P/O, tedy Pilot Officer. Z dosud neznámých důvodů však k 13. lednu 1941 opustil na vlastní žádost britské Královské letectvo. Důvodem k odchodu od letectva byla pravděpodobně dočasná amnézie (ztráta paměti), která jej postihla po havárii. Až do konce války zůstal v péči psychiatrů. Jelikož nemohl o sobě udát ani základní informace, nebylo zřejmě možné správně dokončit všechny formální náležitosti a vojenské úřady jej vedli jako zběha. V Anglii by také zůstal, kdyby se pro něj po válce z Československa nevypravil jeho bratr Jan Vaněček. Díky němu se Václav Vaněček navrátil v prosinci 1945 do rodných Chocenic.

Jeho další život byl poznamenán duševní nemocí. Ministerstvo národní obrany mu alespoň navrátilo hodnost poručíka. Duševní stav uchránil Vaněčka od perzekuce ze strany komunistického režimu, která postihla ostatní československé odbojáře. Poručík v. v. Václav Vaněček zemřel v 67 letech v psychiatrické léčebně v Dobřanech dne 28. září 1983, pochován je na hřbitově v Blovicích.

BATTLEFIELD

Jana Kubiše

a

Josefa Gabčíka

POČTA STATEČNÝM Z RESSLOVY ULICE

(Operace Anthropoid a boj parašutistů v kostele Sv. Cyrila a Metoděje)

Adolf Opálka

Jan Hrubý

Jaroslav Švarc

Josef Valčík

Josef Bublík

Jaroslav Šperl

Jaroslav Kotásek

Čestmír Šíkola

Bohumil Menšík

Jiří Potůček

Jaroslav Kleměš

Tomáš Sedláček

Václav Morávek

Josef Otisk

Rudolf Krzák

Celostátní branný závod pro žáky druhého stupně základních škol a ekvivalentu víceletých gymnasií. Krajská kola se pořádají na počest vyobrazených hrdinů, celostátní finále o Pohár Ministra obrany ČR proběhne v Praze dne 15. června 2016. Do finále postupují první dvě družstva z každého krajského kola. Závody jsou připravovány v duchu vojenského výcviku našich vojáků během 2. světové války. Každého závodů se v rámci doprovodných programů zúčastní příslušníci klubů vojenské historie v dobových uniformách, vybraných pak příslušníci Armády ČR. Soutěží se o pohár vyrobený světoznámou firmou Egemann.

Branný závod pro základní školy

Praha, 15. června 2016

Celostátní finále soutěže BATTLEFIELD

o Pohár Ministra obrany ČR

Krajská kola soutěže květen + červen 2016

Battlefield Jaroslava Šperla (Operace Carbon)

Battlefield Jaroslava Kotáska (Operace Spelter)

Battlefield Čestmíra Šíkoly (Operace Clay)

Battlefield Bohumila Menšíka (Operace Destroyer)

Battlefield Jiřího Potůčka (Operace Silver A)

Battlefield Jaroslava Kleměše (Operace Platinum-Pewter)

Battlefield Tomáše Sedláčka (Osobnosti Československého odboje)

Battlefield Václava Morávka (Tři králové)

Battlefield Josefa Otiska (Wolfram)

Battlefield Rudolfa Krzáka (Silica-South)

95 let

text br. Jiří Filip
foto archiv ČsOL

od Všelegionářského sjezdu v Karlíně

S návratem legionářů po první světové válce do osvobozeného Československa vyvstala zásadní otázka jejich zařazení do veřejného života. Účastníci zahraničního odboje vstupovali nejen do politických stran, ale v prvních dvou letech republiky iniciovali i vznik tří důležitých legionářských organizací – Svazu československých legionářů, Družiny československých legionářů a Jednoty československých legionářů. V průběhu roku 1920 se ale čím dál tím citelněji ukazovalo, že takto rozdělené legionářské hnutí nedokáže dostatečně obratně vystupovat v zájmu sociálních a hospodářských potřeb legionářů. Kvůli vzrůstajícímu vlivu politických stran na výše uvedené organizace přibývalo i sporů, v nichž se stále hůře docházelo k vzájemnému konsensu. S návratem desítek tisíc legionářů z Ruska, jejichž transporty do vlasti pokračovaly až do podzimu roku 1920, se stupňovala potřeba vytvořit organizaci, která by sjednotila všechny legionáře a stala se oporou nového státu, ale také zárukou prosazování sociálních zájmů legionářů.

VŠELEGIONÁŘSKÝ SJEZD V KARLÍNĚ

Za tímto účelem byl na 15. ledna 1921 svolán Všelegionářský sjezd do Národního domu v Karlíně. Celkem se dostavilo 448 delegátů, kteří zastupovali nejen tři výše uvedené organizace, ale rovněž jednotlivé legionářské pluky a tehdejší země republiky.

Zahajovacího projevu se za svolavatele ujal br. Josef Patejdl (budoucí první předseda ČsOL), který zdůraznil, že legionáři bojovali za národ. Jejich boj se zbraní v ruce je však skončen a nyní přichází těžký, ale čestný úkol účelnou, rozumnou a promyšlenou formou zabezpečit republiku. Po projevu bylo přistoupeno

k volbě pracovního předsednictva, do jehož čela byl vybrán br. Josef Kápar, zástupce Svazu čsl. legionářů. Tajemníkem sjezdu byl zvolen br. Josef David. Pracovat následně začaly jednotlivé komise, připravující podklady pro jednání sjezdu.

Všelegionářský sjezd pokračoval v neděli 16. ledna a o 9. hodině ranní jej opět zahájil br. Patejdl, jenž vzpomněl především na padlé legionáře, pohřbené po celém světě, a vyzýval delegáty k uctění jejich památky svorným úsilím o dobro národa. Vzpomněl rovněž památky Milana Rastislava Štefánika a historika Ernesta Denise, jehož odchod byl ve dnech konání sjezdu o to citlivější, že k němu došlo před několika dny – 4. ledna.

Na sjezd, jehož řízením se následně ujal br. Kápar, přijala pozvání celá řada významných osobností v čele s tehdejším ministrem zahraničních věcí Edvardem Benešem. Přítomen byl mimo jiné senátor Václav Klofáč, poslanci Antonín Švehla a František Udržal, bři. generálové Jan Syrový, Stanislav Čeček a Karel Voženílek, Alice Masaryková, Renata Tyršová nebo – tehdy ještě starosta Karlína – Petr Zenkl. Ze sjezdu byl rovněž zaslán následující telegram T. G. Masarykovi:

„Pane presidente! První všelegionářský sjezd, který staví základy k jednotné legionářské organizaci, posílá Vám svůj pozdrav. Pro nás legionáře nemůže být jiného programu, než ideje, které Vaše životní moudrost dala naší zahraniční revoluci. Těmto zásadám zůstaneme vždy věrni. Zdar československé republice!“

Jméno vlády se, jako její nejstarší člen, ujal slova ministr spravedlnosti Augustin Popelka, jenž ubezpečil legionáře, že vláda si je vědoma jejich zásluh o vznik republiky. Omluvil nemocného prezidenta republiky a přednesl jeho pozdrav, který uvádím v nezkráceném, původním znění.

Poselství T. G. Masaryka karlínskému sjezdu uvádím nekráceně, v soudobém pravopisu:

„Bratři!

Je mně líto, že pro churavost nemohu se účastnit vašeho sjezdu. Přál jsem si k těm problémům, které vás zajímají, o nichž budete jednat, promluvit. Takto mohu přirozeně, psát jen stručně a ne, co bych všechno říci chtěl. Je mně hodně líto...

Mám především radost, že jste všichni již doma. Naše veřejnost – zdá se mi – nedosti ocenila, jaká to byla velká věc, dostat celou armádu domů. Veliká věc technicky a finančně. Za to jsme

díky zavázání spojencům, a rád uznávám, že vaše vedení v cizině a také naše vlády v té věci učinily svoji povinnost. Zejména dr. Beneš opravdu neúnavně a od samého počátku se o návrat váš staral.

Děkuji-li spojencům, řeknu stručně, že za spojence jsme také vždycky pokládali Rusko a podle toho jsme jednali, podle toho řídila se naše politika zásadní neintervence.

O tom by se dalo mnoho povídat. S povděkem kvituji, že ti ruští demokratičtí politikové, kteří posud byli pro intervenci, teď velmi opravdově se vyslovili proti každé další intervenci na Rusku. Těší mne, že zejména bývalý ministr zahraniční Miljukov naši politiku tak dobře pochopil a ve svém prohlášení ocenil. Dělá mu čest, že se ke své chybě tak loyálně přiznal.

Řekl jsem, že jste už všichni doma. Ne všichni – vzpomeňme s vděčností a láskou padlých a zemřelých.

Bylo mně od samého počátku světové války jasno, že se jí musíme účastnit po boku spojenců se zbraní v ruce. Když celá Evropa válčila a rozstoupila se na dva tábory, nemohli a nesměli jsme se omezit na akci jen diplomatickou. Než jsem opustil Prahu v prosinci 1914, měl jsem určitý plán, který se za hranicí měnícím se okolnostem přizpůsoboval. Byl jsem si úplně vědom, co dělám, já, antimilitarista a politický žák Komenského. Jsem si vědom, že naše vojenské vystoupení obecně bude uznáno jako loyální a ovšem nutná sebeobrana. Jsem šťasten, že jsem vám, bratři, dostal v slovu. Co jsme si přáli, co jsme si slibovali, stalo se skutečností a předstihlo naše počáteční očekávání. Jsem šťasten, že vám dnes opět mohu povědět, že také vy jste úplně dostali slibům svým – nerozpakovali jste se obětovat všechno, i životy, za naši svobodu.

Měli jsme každý zvlášť a všichni dohromady svůj velký, národní a politický cíl před očima, jemu jsme věnovali všechno

Tomáš Garrigue Masaryk přehlíží navrátní se čs. legionáře z Ruska

Snímek z blíže neznámé legionářské manifestace na Staroměstském náměstí v Praze, přelom let 1920/1921

myšlení a konání, ten cíl nás sjednotil a sbratřil. Avšak ten veliký cíl jest před námi i nadále. Každému z nás a všem dohromady, a bude do konce našeho života: Dobytou svobodu a samostatnost zachovat a vybudovat! Stát se celým svým životem občanem opravdu svobodným!

Máme stejný cíl, stejnou povinnost a odpovědnost, ale jsme zeměpisně a historicky postaveni jinde, než za války. A jak šlo v Sibiři, ve Francii, Itálii, Americe a všude o to, vyhledat náležitě prostředky, také teď musíme nalézt prostředků vhodných. Neběží nám jen o „co“, ale o „jak“ a jakými právě prostředky.

Přináleželi jsme každý některé politické straně, ale přes to jsme a máme to společné, co nám nemůže říci nikdo; proto jste se dnes sešli a sejdem se zase a vždy znovu. Bojovali a vítězili jsme ve jménu idee, která se žádným stranictvím nedá seslabit. Stranictví, pravda, jest u nás dosti silné a rozrušující, ale, nemýlí-li se, krise, kterou shledáváme ve všech stranách, mohla by být právě vám podnětem, sjednotiti své síly k skutečné práci. Známe obtíže, které se programově zleva i zprava uvádějí.

Pracovat máme pro republiku a pomáhat každému a všem bratřím. Přeji bych si, aby legionáři stali se administracním a sociálním vzorem.

Vašemu jednání přeju zdar a budu číst protokoly s velkou pozorností! Stopuji rád a všechno, co se vás týče, a co děláte, ovšem i to, bratři, čeho by někdy lépe nebylo.

Na zdar!”

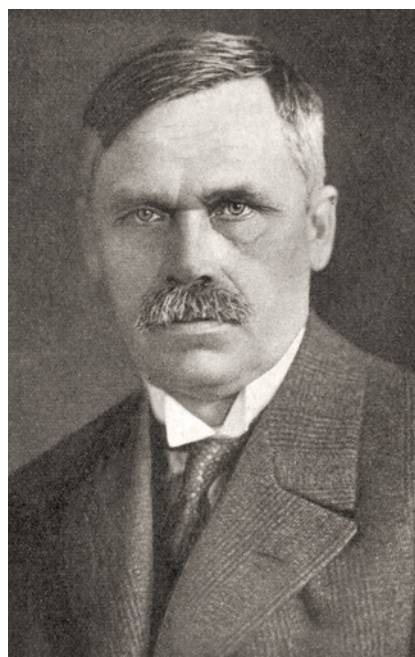
T. G. Masaryk

S velkým nadšením byl přijat i projev senátora Klofáče a bratra generála Syrového. Renata Tyršová odevzdala sjezdu tři prapory

věnované legii ruské, francouzské a italské. Čtvrtý prapor, který byl sjezdu darován, věnovali Čechoslováci z Texasu prostřednictvím česko-bratrského kazatele Jaroslava Dobiáše. Přislíbeno bylo uložení všech praporů do Památníku osvobození.

VÝSLEDKY SJEZDU

Po nedělních proslotech vzácných hostů následoval nejzávažnější bod sjezdu – sjednocení legionářů. Br. Čeněk

Bratr Josef Patejd, první předseda Československé obce legionářské, 1930

Bratr Joža David pod sochou sv. Václava na Václavském náměstí Praze při projevu na legionářské manifestaci, přelom let 1920/1919

Frühauf, tajemník Družiny čsl. legionářů, se svého referátu vzdal s prohlášením, že program Družiny je založen na snaze o sjednocení legionářů. Podobně postupoval i zástupce Svazu čsl. legionářů br. Dýma. Následně se ujal slova za Jednotu čsl. legionářů br. Lev Sychrava, na něhož připadl úkol obsáhle představit ideový základ sjednocení legionářů a formální postup utvoření nové sjednocující organizace. To, že vstoupí do historie pod názvem

Československá obec legionářská, ještě v daný okamžik nebylo známo.

Přijatá usnesení sjezdu přinesla důležité závěry. Dosavadním legionářským organizacím bylo uloženo ukončit svou činnost a zahájit přípravy na vytvoření jednotné organizace. Za tímto účelem byl zvolen 11členný Přípravný výbor s rozšířením jak o zastoupení zemské, tak zastoupení tří nejvýznamnějších legionářských organizací. Povinností takto zvoleného orgánu bylo především stanovit název jednotné organizace, vypracováním jejích stanov a programu, dohledem nad likvidací dosavadních legionářských organizací a rovněž dočasnou správou fondů likvidovaných organizací. Termín likvidací i uzavření příprav zakládajícího sjezdu jednotné organizace byl stanoven na 31. března 1921. Nedělní jednání sjezdu dne 16. ledna 1921 bylo ukončeno zapěním obou národních hymen.

V pondělí následoval poslední den sjezdu, který se věnoval především sociálním otázkám legionářů. Obsah přednášených příspěvků ještě více zvýraznil potřebu společného postupu při zabezpečení důstojného návratu legionářů do běžného života. Vždyť mnozí se domů vrátili až dva roky po konci války a proto nepřekvapí, že jeden z přednášejících referoval o tom, že v dané chvíli je až 15 000 legionářů bez zaměstnání!

Všelejonářský sjezd v Karlíně v lednu 1921 dosáhl kýžené shody v zásadních otázkách a připravil půdu pro vznik nové všelejonářské organizace – Československé obce legionářské, která byla založena na ustavujícím sjezdu zahájeném v neděli 22. května 1921 v Národním domě na Královských Vinohradech. Za nedlouhou si tak připomeneme 95. výročí existence naší organizace. ■

Bratr Joža David, dlouholetý jednatel Československé obce legionářské a její poválečný předseda, asi 1910

„Jsem český bojovník – jdu, kam Bůh mi velí.“

Úvodní slova básně legionáře FRANTIŠKA NĚMCE.

PSÁNO V LEDNU 1918

Jediný
dochovaný snímek
sochaře Františka Němce.
(Muzeum Příbrav)

V řadě obcí České republiky můžeme nalézt pomníky a pamětní desky, které připomínají události a osobnosti naší vzdálené nebo nedávné minulosti. Tisíce těchto uměleckých děl zdobí ulice a náměstí mnoha měst i vesnic.

V pozoruhodné souvislosti jsou jediné dvě pamětní plakety, které se nacházejí v malé vesnici Hřiště na Českomoravské vrchovině. Obec dnes spadá pod blízké město Příbrav a trvale v ní žije necelých sto obyvatel. I přes svou velikost je pevně zapsána v českých vojenských dějinách. Prvním důvodem je osobnost sochaře Františka Němce, místního rodáka, který bojoval za samostatnost Československa. Za druhým stojí smrt Vojtěcha Borise Luži, jediného prvorepublikového generála, který padl se zbraní v ruce.

Společným jmenovatelem obou mužů je jejich legionářská minulost. Luža bojoval nejdříve jako dobrovolník v srbské divizi, ale počátkem roku 1917 se přihlásil do československých jednotek. Dne 2. července téhož roku nastupoval k legendárnímu útoku u Zborova. V řadách 2. střeleckého pluku „Jiřího z Poděbrad“ sloužil po celou dobu válečných operací

a dočkal se i návratu do osvobozené vlasti. V Československu pokračoval ve své vojenské kariéře jako podplukovník ruských legií a v meziválečné republice zastával řadu prestižních vojenských funkcí.

To František Němec takové štěstí neměl. Před první světovou válkou pracoval jako řezbář, později studoval v Praze sochařství u Josefa Václava Myslbeka. V rakouské uniformě byl zajat ještě v prvním roce celosvětového konfliktu a následně žil v kazaňské gubernii v carském Rusku. Zde také podal v druhé polovině roku 1917 přihlášku do československých legií. V jejich řadách však nepřežil ani jeden rok.

Uzavřením tzv. Brestlitevského míru byla největší slovanská říše, již dříve otřesená dvěma revolucemi, vyvázána ze světové války. Pro „naše hochy“ tytéž ujednání z počátku března 1918 znamenaly pohyb směrem na východ, aby mohli být přepraveni na místa neustávajících bojů v krvácející Francii. Evakuaci z Ukrajiny si ale legionáři museli nejprve vybojovat na dotírajících německých jednotkách, které měly výraznou přesilu. K zásadnímu střetnutí došlo u železničního uzlu, který tím vstoupil do historie československého vojska na Rusi – u Bachmače.

Bojový křest zde prožily hlavně 6. „Hanácký“ a 7. „Tatranský“ střelecký pluk. Pozdější generál Ludvík Krejčí po válce vzpomínal na boje z 10. března 1918 s jistou dávkou obdivu: „Útok začal hned po vydání rozkazu. Za celou válku jsem nebyl svědkem takového elánu. Poprvé v životě jsem viděl bojovat naše vojáky za svobodu. Hnali se jako vítr a nedali se zkrotit [...] Kulometry, nejmohutnější palebný zdroj, zůstaly nevyužity. Nestačily prostě útočníky sledovat. Měl jsem spíše dojem jezdecké ataky než pěšího útoku. Byl to běh o závod, kdo dříve dojde na bodák. Téměř nikdo nestřílel, nikdo se nekryl. Hr na ně! To byla celá taktika.“

František Němec, šestatřicetiletý kulometčík 7. pluku, bojoval na severní bachmačské frontě poblíž stanice Doč. Jako obsluha kulometu Colt se stal neznámým během nejtěžších bachmačských bojů dne 10. března 1918. Spolu s ním padlo i několik desítek dalších československých legionářů.

Do bojů zasáhly i jednotky Rudé armády, které u Bachmače poprvé a naposledy stály po boku našeho zahraničního vojska. Úloha bolševiků je ale podle mnoha pamětníků problematická, protože rudí byly často více nebezpeční svým druhům ve zbraní než protivníkovi. Navíc jim často chyběl jakýkoliv výcvik v ovládnutí svěřených zbraní. Na další

Deska
na rodném
Němcově
domě pochází
z roku 1932.
(foto autor)

obtíže vzájemného fungování vzpomínal bezprostředně po Bachmači pozdější generál Kadlec, který v březnu 1918 řídil vojenské operace jako legionářský důstojník: „Nedostatek map a dalekohledů vůbec při našich operacích se bolestně pociťoval. Bolševici také operovali, pokud se může jejich ubohostem tak říkati, bez map. Jednou arciť byla u nich viděna 25 verstová mapa, ale sloužila k zabalení chleba s máslem. Tuto mapu pak nám přenechali a používal jsem jí.“

Po obtížné sibiřské anabázi se návratu do vlasti dočkala i jednotka Františka Němce. Největší část 7. střeleckého pluku „Tatranského“ odplovala z Vladivostoku roku 1920. Anglická loď Ixion si jako vůbec první z transportů československých legionářů zvolila cestu přes Tichý oceán a Kanadu. Svobodnou republikou bylo pluku určeno jako posádkové město slovenská Nitra. Tou dobou byl kulometčík František Němec stále ještě veden jako nezvěstný. Za mrtvého byl prohlášen v roce 1922. Jeho pozůstalost byla více než skromná. Několik dopisů a fotografií, zápisník, dřevěná krabička na tabák a obraz Krista. Do dnešních dnů se navíc dochovalo několik jeho uměleckých děl. A to je vše.

Nejtrvalejší připomínkou ale zůstává pamětní deska v jeho rodišti, kterou odhaloval roku 1932 Němcův nadřízený od Bachmače. Generál Kadlec byl nejvýznamnější host události, kterou dobový tisk hodnotil vysoko. „Jednota ČsOL v Přibyslavi, která slavnost pořádala, vydala k ní pěknou brožurku a nesla veškeré risiko, může být právem hrda na kus práce, která udělala. – Na účastníky působila – podle jedno-
myslných svědectví – celá slavnost mohutně.“

A proč je v Hřišti ještě druhá pamětní deska? Generál Vojtěch Luža, hrdina obou národních odbojů, žil během německé okupace jako psanec. Je nucen se ukrývat po půdách a v tajných skrýších pod podlahou. I přesto se angažuje v domácím odboji. Stává se součástí organizace Rada tří, jejímž cílem je připravit celonárodní ozbrojené povstání. Partyzánská činnost zavedla Lužu na podzim roku 1944 až na Přibyslavsko.

Nevídným podzimním počasím spěchali k venkovskému hostinci tři protektorátní četníci. Ještě těsně před vstupem do malé hospody rozdával jejich velitel poslední pokyny – každý

*Vojtěch Luža
jako ruský
legionář.
(archiv M. Bábíčka)*

ať má pistoli odjištěnou a připravenou k výstřelu. Dveře do vytopené místnosti se otvírají a uvnitř je vidět, jak dva muži suší u kamen promočené oblečení a jakýsi starý pán s nimi rozpráví... „Ruce vzhůru!“ křiknou četníci směrem k neznámým. Po chvilce překvapení padá v hostinci první výstřel. Muži zákona bez velkého přemýšlení střelbu z bezprostřední blízkosti opětují. Jeden z hostů padá zasažen k zemi a druhý v nastalém zmatku utíká ven z hospody. Je však také raněn, na dveřích a zárubni nechává krvavé skvrny. Cítí však, že daleko neuteče. Venku ukončuje svůj život smrtelným výstřelem do spánku... Psal se 2. říjen 1944 a v obci Hřiště právě zemřeli dva prvorepublikoví důstojníci – divizní generál Vojtěch Luža a jeho pobočník poručík Josef Koreš.

V Hřišti se Luža s Korešem chtěli alespoň trochu osušit a chvíli si oddechnout před další cestou. V prvním stavení je ale odmítají a posílají za místním starostou Jaroslavem Honzou. Ten je k oběma „turistům“ také podezíravý. Kontroluje jejich občanské legitimace, které se mu zdají v pořádku. Nakonec odkazuje návštěvníky na hostinec Marie Němcové. Teprve v hospodě naleznou oba neznámí pánové místo na oddech.

Starosta Honza je však stále nerozhodný. Kdo jsou oba muži? Proč jsou na cestě v takovém nečase? Ale průkazy mají přece v pořádku. Protektorát je teď plný provokatérů gestapa... Shodou okolností se v Hřišti právě nalézá četník Josef Navrátil. Honza se mu se vším svěruje. Navrátil však cítí, že na dva muže v případě střetu sám nestačí a proto telefonuje na stanici pro posilu. Brzy nato vyráží z Přibyslavi rychlým krokem směrem k Hřišti četníci Bohuslav Mečír a Stanislav Kunderka. Tragédie spěla ke svému vyvrcholení.

Pamětní deska na hřištském hostinci byla odhalena 6. října 1946 za účasti pozůstalých po obou odbojářích i řady armádních špiček. Noviny nadšeně referovaly o účasti sedmi československých generálů v čele s náčelníkem hlavního štábu generálem Bohumilem Bočkem. Oba legionáři a bojovníci za naši republiku se tak dočkali důstojné připomínky, která nebledne do dnešních dnů. Na rodném domě Františka Němce se stále objevují věnce s národními barvami a Lužovi byla na podzim 2014 věnována velká slavnost spojená se srazem hřištských rodáků. Oba vojáci tak stále existují v historické paměti, která přesahuje hranice regionu. Možná právě tak vypadá nesmrtelnost. ■

*Pamětní znamení
od Aloise Sopra
vydrželo
na hřištském
hostinci dodnes.
(foto autor)*

*Ve stejnokrojích první republiky
u zříceniny hradu Děvičky na Pálavě.*

KLUB VOJENSKÉ HISTORIE

43. PĚŠÍ PLUK BRNO, z. s.

Klub se zabývá převážně historií ozbrojených složek československého státu první poloviny 20. století. Stěžejní oblastí zájmu členů klubu je československá armáda první republiky. Prezентujeme 43. pěší pluk Brno, který vznikl z Brněnského C. a K. 8. regimentu, kdy po rozpadu Rakousko-Uherska nesl název Československý pěší pluk č. 8, a v říjnu 1920 byl pěší pluk č. 8 přejmenován na Pěší pluk č. 43. Mimo to, že bojoval od prosince 1920 do září 1921 s Poláky na Hlučínsku, a od prosince 1920 do 3. února 1921 potlačoval komunistické nepokoje v Oslavanech, je známý odražením tzv. Židenického puče, při kterém v noci z 21. na 22. ledna 1933 byl objekt Židenických kasáren, kde pluk sídlil, přepaden ozbrojenou skupinou asi šedesáti členů Národní obce fašistické pod vedením npor. v záloze Ladislava Kobsinka.

V rámci Veletrhu vojenské techniky IDET 2013 jsme obdrželi od Československé obce legionářské, pod záštitou projektu Legie 100, repliku bojového praporu Pěšího pluku 43 z roku 1925. Slavnostním předáním byl pověřen syn velitele Pěšího pluku 43 Brno – plukovníka generálního štábu Aloise Párala, Bohuslav Páral. Tento prapor užíváme k reprezentaci ČsOL, a to např. při pietních aktech, veřejných oslavách nebo odhalování pomníků.

Za zmínku též stojí, že naším čestným členem byl až do roku 2015 poslední dosud žijící příslušník pěšího pluku č. 43 pan Stanislav Spáčil z Křenovic, který bohužel loni ve věku 107. let zemřel. Pan Spáčil sloužil základní vojenskou službu v letech 1928–1930 u technické roty 43. p. pl. Brno v Židenických kasárnách jako spojař. Za druhé světové války jen o vlasek unikl smrti, když ho pro odbojovou činnost pronásledovalo gestapo.

V pozdějších letech přibýly aktivity našich členů zaměřujících se na období obou světových válek. V závislosti na tom také náš klub rozšiřuje svou činnost.

Postupně se v jeho rámci tvoří skupiny členů, které se soustřeďují na konkrétní jednotky našich zahraničních armád. Z prvoválečných se jedná o 6. střelecký pluk – Hanácký, ruských legií, který vznikl v Borispolu 21. června 1917 jako II. záložní prapor Československé střelecké brigády a od 27. července 1917 nese název 6. čs. střelecký pluk Hanácký. Od vzniku součást 2. střelecké divize. Zúčastnil se, mimo jiné, boje u Bachmače, Čeljabinského incidentu a přepadení u Marianovky. V dubnu 1920 odjel do Československa. Z druhoválečných jednotek to jsou: Československý 11. pěší prapor „Východní“, který se začal tvořit v polovině roku 1940 v Palestině, a symbolicky na státní svátek 28. října téhož roku byl ustaven Československý pěší prapor 11 – Východní, který vojensky podléhal britskému Vrchnímu velitelství Středního východu, a administrativně spadal pod Čs. vojenskou misi pro Střední východ a Egypt. Dále Československá samostatná obrněná brigáda ve Velké Británii, která vznikla po příchodu příslušníků čs. pěšího praporu v roce 1943 z Afriky do Velké Británie, kde došlo k reorganizaci československého pozemního vojska, a dne 30. srpna 1944 se příslušníci Čs. samostatné obrněné brigády přeplavili do Francie. Tam, na přelomu srpna a září 1944, byla Československá samostatná obrněná brigáda přesunuta k francouzskému přístavu Dunkerque, který byl, ač obklíčen, v moci německých vojsk.

Téměř všichni členové našeho klubu jsou také schopni reprezentovat příslušníky 1. čs. armádního sboru v Sovětském svazu, který vznikl z vlastenců, kteří po okupaci Čech a Moravy a vzniku Slovenského státu odešli do Polska, kde po jeho pádu byli internováni v Sovětském svazu. Po napadení Sovětského svazu

Německem však sovětská vláda schválila vznik československého zahraničního vojska na území Sovětského svazu. Kromě vojáků z československého legionu se do ní hlásili českoslovenští občané žijící v SSSR, slovenští zajatci a přeběhlíci původně bojující v slovenské armádě proti SSSR, později i volyňští Češi.

„Osudové okamžiky“, filmy „Útěk do Budína“, „Podzimní návrat“, „Krev zmizelého“, „Les mrtvých“, „Na rozchodnou“, hranný dokument o Karlu Vašovi, a nyní natáčený seriál „Četníci z Luhačovic“, či film s politickou zápletkou, s pracovním názvem „Masaryk“.

Společný snímek v ruských legionářských stejnokrojích na tradiční prezentaci vojenské historie u Mladějova na Moravě

Zvláštní kapitolou je vystupování našich členů v uniformách Rumunské královské armády, kdy se striktně držíme úzkého výseku její účasti v bojích druhé světové války, tedy období od 18. prosince 1944 do 12. května 1945, kdy bojovala po boku spojenců a významně se zasloužila o osvobození velké části našeho území, a je veřejností, odborníky, či kluby vojenské historie opomíjena.

Nad rámec stanov klubu patří i další aktivity některých našich členů, ať už jde o účast na akcích zaměřených na napoleonské války, tak i na čs. armádu poválečného období.

Do náplně naší činnosti však nepatří pouze vystupování na bojových ukázkách pro veřejnost. Jako jedno z našich nejdůležitějších poslání vnímáme předávání informací o historii Československé republiky názornou formou naší mladé generaci. Jedná se především o pořádání přednášek a výstav, pomoc při organizování slavnostních či pietních aktů nebo veřejných oslav, odhalování pomníků, vernisáží výstav a v neposlední řadě též organizování dětských dnů a např. závodů branné zdatnosti.

Samostatnou kapitolou je účast členů klubu na natáčení různých filmů, dokumentů nebo seriálů. Za všechny můžeme jmenovat seriály „Četnické humoresky“, „Černí baroni“, dokumenty „Stínoví vojáci“, „Dukla – krev a mýtus“,

Archivní snímek z návštěvy u pana Stanislava Spáčila, příslušníka Pěšího pluku č. 43

V rámci našich aktivit spolupracujeme s ostatními kluby vojenské historie, s Československou obcí legionářskou, jejímiž členy je většina z nás, s různými muzei, archivy a dalšími institucemi. V neposlední řadě spolupracujeme též s Armádou ČR, a to jak pomocí při různých oficiálních akcích, tak i účastí na cvičeních aktivních záloh, např. nasazení v rámci CO v průběhu povodní v roce 2002.

Členové klubu disponují kromě svých zkušeností, znalostí a dovedností také bohatými sbírkovými fondy zahrnujícími originální uniformy, součástky výstroje a výzbroje z takřka všech výše uvedených období. Do sbírek patří také dobová literatura, příručky, rukověti, chladné zbraně, doplňky, drobnosti z osobního majetku významných i řadových vojáků a desítky dalších unikátů honosících se raritním počtem zachovaných kusů nebo svými svěbytnými osudy. ■

*br. Milan Laštůvka
předseda KVH 43. p. pl. Brno z. s.
člen Jednoty ČsOL Brno I.
www.kvh43ppl.cz*

<https://www.facebook.com/KlubVojenskeHistorie43pesiPlukBrno>

SOKOLOVO VE STÍNU PROPAGANDY

i nadále zůstává

Br. Milan Mojžíš

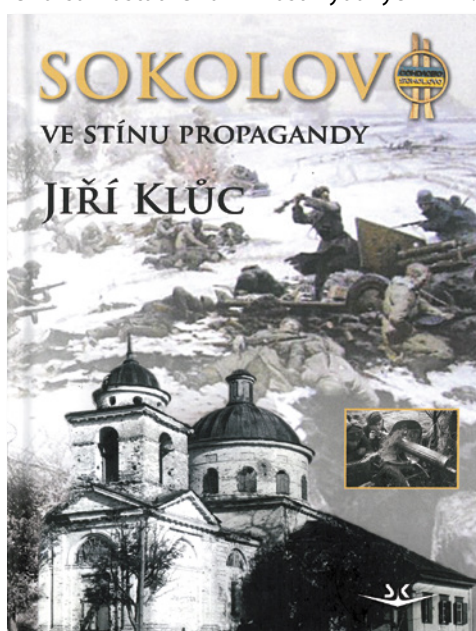
Na počátku března jsme si připomněli 73. výročí prvního nasazení Československé vojenské jednotky v Sovětském svazu v bojích u Sokolova, kterého se dožilo posledních 7 přímých účastníků. Když vyšla v nakladatelství Svět křídel kniha Jiřího Klůče *SOKOLOVO VE STÍNU PROPAGANDY*,¹⁾ netrpělivě jsem očekával, jaké nové informace přináší. Československá obec legionářská totiž vydala u příležitosti 70. výročí založení 1. československého samostatného polního praporu v SSSR v roce 2012 útlu brožuru o vzniku a prvním bojovém vystoupení československé jednotky na Východě.²⁾ Při její tvorbě jsme narazili na skutečnost, že ačkoliv bylo o bojích u Sokolova vydáno mnoho literatury, popis bojů vycházel především z jednoho zdroje a to z válečného deníku 1. čs. samostatného polního praporu³⁾ a chyběla syntéza s údaji z německých pramenů. Od té doby se u nás objevily tři další práce zabývající se bojem u Sokolova. Zdeněk Vališ⁴⁾ připomenul souhrnné hlášení plk. Ludvíka Svobody o bojové činnosti 1. polního praporu na sovětsko-německé frontě⁵⁾ a studie Tomáše Jakla⁶⁾ a Aleše Binara⁷⁾ se zabývaly nasazením nepřátelských

sil s využitím německých zdrojů a archivů. Očekával jsem tedy, že se s využitím všech nejnovějších poznatků konečně objeví objektivní a vyčerpávající popis boje. Kniha má očekávání ale ani zdaleka nenaplnila.

První dvě kapitoly nové knihy rekapituluji historii našeho odboje v Polsku a v Sovětském svazu. Podrobněji je popisováno především organizování naší vojenské jednotky v Buzuluku včetně citací z archivních dokumentů a v minulosti vydaných knih. Tyto informace jsou chronologicky seřazeny a doplněny velkým množstvím

fotografií, poznámkovým aparátem a mohou posloužit všem zájemcům o toto období historie. Obdobně i 3. kapitola, která zachycuje přesun na frontu a budování obrany. Zato při popisu bojů o Sokolovo dne 8. března 1943 jsem zažil hluboké zklamání. Autor zde cituje válečný deník 1. polního praporu, předkládá materiály, které se v minulosti objevily v knihách a odborných člancích a připojuje dokumenty z německých archivů, nicméně bez jakékoli hlubší analýzy a vyhodnocení.

Teprve zde přišlo ke slovu to, co naznačoval název knihy Sokolovo ve stínu propagandy a ostatně uvozoval i autorův prolog o zatlačení pravdivého ohlasu bojů legendami,

o vyvracení některých skutečností přetrvávajících padesát let a o přínosu materiálů z německých zdrojů, díky nimž „mohl autor podat nový náhled na bitvu a lidské ztráty nepřítele“. Stručně řečeno, tímto novým pohledem je zřejmě autorův závěr, uvedený na s. 72, tedy že „Na základě německých materiálů je nutné odmítnout nasazení tanků Wehrmachtu vůbec!“, a v případě hodnocení ztrát nepřítele konstatuje, že „I zde jsou čísla nadhodnocena, padlo pouze 8 mužů.“ V těchto logicky zcela nesprávných a nepravdivých závěrech spatřuji hlavní nebezpečí celé knihy, snažící se vzbudit dojem, že se jedná o objektivní analýzu všech dostupných materiálů, a proto by mohla být využívána laiky i některými v problematice se ne zcela orientujícími historiky v následujícím období. Druhou smutnou linií, tentokrát morální, je pomyslné plivnutí do tváře všem příslušníkům 1. čs. samostatného polního praporu, kteří se již nemohou bránit a vyvrátit nesprávné závěry autora. O to smutnější je tato skutečnost s ohledem na to, že se autor pohybuje a pracuje ve veteránském hnutí a publikaci věnuje posledním žijícím veteránům. Pakliže se snažím pochopit, proč k těmto závěrům v knize dochází, domnívám se, že se jedná především o nekritické sebevědomí autora, jeho zjevnou nezkušenost s analýzou archivních pramenů a především totální nedostatek jakéhokoliv vojenského vzdělání či praktické zkušenosti s vedením dokumentace v armádě či vojensky organizovaném sboru. Na jeho obhajobu mohu uvést snad jen to, že i poslední, již dříve zmiňované, studie od profesionálních historiků, týkající se nasazení německých jednotek v bojích u Sokolova, mají též s vyhodnocením německých materiálů problémy.

Další části Klíčovy práce popisují zbytek bojového nasazení praporu včetně ústupu od Sokolova a též masakr

raněných v Charkově. Do knihy jsou zařazeny seznamy příslušníků praporu, seznamy ztrát, přehled významných a medailonky důstojníků. Další informace se týkají propojení Sokolováků s Karlovarským krajem, popisu poválečných osudů veteránů, oslav výročí a popisů odkazu bitvy. Vše opět doplněno značným množstvím kvalitních fotografií a poznámkovým aparátem. Považuji za velkou škodu, že autor při přejímání informací o osudech příslušníků praporu vycházel z prací Miroslava Brože,⁸⁾ vydaných před 10–15 lety, z nichž už je v současnosti mnoho překonáno, upřesněno a doplněno. Autorovi by stačilo pouze uvedeného historika kontaktovat a mohl tak získat opravdu aktuální informace o osudech bojovníků od Sokolova.

Z výše uvedených důvodů není ani možné knihu považovat za analýzu nejnovějších poznatků, ale spíše ji můžeme zařadit mezi další díla, nacházející se „ve stínu propagandy“ a varovat před ní. ■

¹⁾ KLÍČ, Jiří, *Sokolovo ve stínu propagandy*. Cheb 2016.

²⁾ BROŽ, Miroslav, *1. československý samostatný polní prapor (1942–1943) a boj o Sokolovo (1943)*. Praha 2012.

³⁾ VÚA-VHA Praha, f. SSSR II, sign. 7/3 *Válečný deník 1. československého samostatného polního praporu v SSSR*.

⁴⁾ VALIŠ, Zdeněk, *Sokolovo*. *Historie a vojenství* 1/2013, s. 40–62.

⁵⁾ VÚA-VHA Praha, f. SSSR II, sign. 12/4, *Souhrnné hlášení plk. L. Svobody o bojové činnosti 1. polního praporu na sovětsko-německé frontě*.

⁶⁾ JAKL, Tomáš, *Německé jednotky v boji o Sokolovo*. *Historie a vojenství* 1/2013, s. 63–66.

⁷⁾ BINAR, Aleš, *Auditur et altera pars. Účast německých jednotek v boji o Sokolovo v březnu 1943*. *Historie a vojenství* 3/2014, s. 28–45.

⁸⁾ např.: BROŽ, Miroslav, *Hrdinové od Sokolova*, 2. doplněné vydání. Praha 2006.

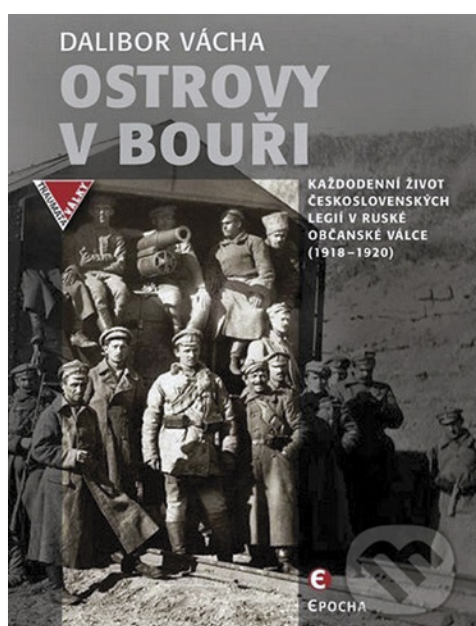
DALIBOR VÁCHA: Ostrovy v bouři

Každodenní život československých legií v ruské občanské válce (1918–1920)

Petr Hofman

Uprostřed válkou a revolucí rozvráceného Ruska se odehrává další dějství dramatického příběhu československých dobrovolníků, který otevřela předchozí autorova kniha *Bratrstvo*. Po téměř čtyřech válečných letech se řady legionářů rozrostly v celý armádní sbor, který měl podle Masarykova plánu zamířit na rozhodující frontu do Francie. Události se však začaly ubírat zcela jiným směrem. Tehdy, na jaře 1918, si nikdo nedokázal představit, jak velké dobrodružství na legionáře v Rusku ještě čeká...

Kniha detailně vykresluje složitý obraz legendární sibiřské anabáze, během níž muži pod červeno-bílou vlajkou dosud neexistujícího

státu dokázali vojensky ovládnout značnou část Sibíře. Podrobně analyzuje, jak toto dvouleté období prožívali ve dnech všedních i nevšedních. Zahrnuje dobu nejprudších bojů proti bolševikům, ukazuje krutost ruské občanské války i notná zklamání, s nimiž se legionáři museli vyrovnávat. Nezapomíná ani na týdny plavby po světových oceánech během cesty domů.

V březnu 2016 vydalo
Nakladatelství Epocha
(www.epocha.cz)
v edici Traumata války;
rozsah 440 stran,
bohatá obrazová příloha.

POUTĚ A PIETNÍ AKCE

Československé obce legionářské v roce 2016

Jak se již stalo tradicí, tak i v roce 2016 připravila Československá obec legionářská řadu poutí a pietních aktů v zahraničí k připomenutí významných výročí spojených s bojem za naši samostatnost v 1. a 2. odboji.

► **První letošní zahraniční akcí** je vzpomínková pouť do Francie u příležitosti 100. výročí zahájení činnosti Československé národní rady a bojů československých dobrovolníků ve francouzské Cizinecké legii. Tato pouť je součástí projektu LEGIE 100, který má podporu Vlády České republiky. Autobusová pouť do Francie proběhne v době od 8. do 14. května 2016 a navštíví budou bojiště u Arrasu, na Somě, v Champagne a u Verdunu. V rámci této poutě si připomeneme i 670. výročí bitvy u Kresčaku. Náčelník Generálního štábu AČR přiletí 9. května uctít naše padlé u Arrasu na hřbitov La Targette a pozval i naše válečné veterány.

Do Francie do Darney poletí 25. června vojenský speciál u příležitosti 98. výročí přísahy 21. čs. střeleckého pluku francouzských legií se společnou delegací ministerstva obrany a ČsOL.

► **V rámci projektu LEGIE 100** se vydáme i na Ukrajinu a do Běloruska, kde si připomeneme 100. výročí vzniku Československé střelecké brigády v Rusku a účasti v Brusilově ofenzivě. Autobusová pouť ve dnech 29. června – 8. července zamíří ke Zborovu a na místa spojená s účastí našich jednotek v Brusilovově ofenzivě – Luck, Dubno, Boratin, Pinsk. V Bělorusku navštívíme Bobrujsk, kde připravujeme výstavbu pomníku našim zde pohřbeným dobrovolníkům

a v Minsku a Brestu si připomeneme 75. výročí zahájení Velké vlastenecké války.

► **Na červenec** připravoval bývalý náčelník generálního štábu leteckou cestu pro armádní výsadkáře a členy ČsOL do Skotska k připomenutí 75. výročí zahájení speciálních kurzů SOE pro československé parašutisty. Uskutečnění této cesty v tuto chvíli ještě není potvrzeno ze strany MO ČR.

► **Na letošní rok připadá 100. výročí bojů u Dobrudži**, to si připomeneme další poutí pořádanou v rámci projektu LEGIE 100, která nás zavede do Srbska a Rumunska. Autobusová pouť začíná 26. srpna a potrvá až do 5. září. Zároveň bude 31. srpna u příležitosti odhalení pomníku legionářům padlým během těchto bojů vypraveno do Dobrudži letadlo MO ČR.

► **Již tradičně v září vyrazí delegace zástupců ČsOL a MO ČR do italského Arca** k připomenutí památky popravených italských legionářů. Ve stejný měsíc se ČsOL s MO ČR letecky vypraví do Ruska k účasti při odhalení nových pomníků československých legionářů padlých v Rusku v letech 1918–1920. Tato pouť je rovněž pořádána pod záštitou projektu LEGIE 100 a za podpory Vlády České republiky.

Realizace všech výše uvedených cest je závislá na poskytnutí přepravních prostředků ministerstvem obrany. Bližší podrobnosti k jednotlivým cestám včetně stanovení finanční spoluúčasti účastníků budou postupně vyvěšeny na webových stránkách – www.csol.cz. Zájemci o jednotlivé cesty se mohou hlásit na sekretariátu ČsOL – sekretariat@csol.cz.

Zveme vás

› 22. dubna

Pietní akt k uctění památky generálmajora in memoriam Josefa Balabána, 10.00 hod. Pamětní deska na rohu Evropské a Studentské ulice, Praha 6.

› 29. dubna

Pietní akty na místech spojených s Ostravskou operací – Vojenský hřbitov Rudé armády v Hlučíně (8.30 hod.); hřbitov v Bolaticích (9.15 hod.); hrob Ivana Kubince ve Štítině (10.35 hod.); Národní památník druhé světové války Hrabyně (11.25 hod.); hřbitov v Dolní Lhotě (12.50 hod.).

› 30. dubna

Pietní akt u příležitosti 71. osvobození Ostravy, 10.00 hod. Památník Rudé armády, sady J. A. Komenského, Ostrava.

› 4. května

Vzpomínkové setkání a pietní aktu k 97. výročí úmrtí Milana Rastislava Štefánika, 14.00 hod. Socha MRŠ na Petříně, Praha.

› 5. května

71. výročí Pražského povstání – Staroměstská radnice, Praha 1 (10.00 hod.); Český rozhlas, Praha 2 (12.30 hod.); most Barikádníků, Praha 7 a 8 (15.00 hod.).

› 8. května

Slavnostní shromáždění při příležitosti 71. výročí ukončení druhé světové války v Evropě, 10.00 hod. Národní památník na Vítkově, Praha 3.

› 11. června

Pietní vzpomínka na vyhlazení obce Lidice, 10.00 hod. Národní památník Lidice.

› 18. června

74. výročí boje parašutistů v kostele sv. Cyrila a Metoděje – Resslova ulice v 10.00 hod., Technická ulice v 12.00 hod.

› 1. července

Vzpomínka na padlé legionáře u příležitosti 99. výročí bitvy u Zborova, 10.00 hod.

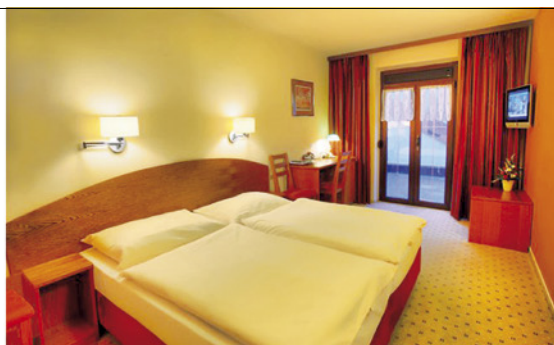
› 8. července

Pietní akt u příležitosti 76. výročí Bitvy o Anglii, 13.00 hod. Nám. Svobody, Praha 6.

www.parkhotel-pruhonice.cz

www.restaurace-tarouca.cz

SLAVNOSTI SVOBODY 2016

6.-8. KVĚTNA

71. VÝROČÍ OSVOBOZENÍ
MĚSTA PLZNĚ AMERICKOU ARMÁDOU

PLZEŇ 1945

HISTORICKÉ VOJENSKÉ TÁBORY:

BOLEVECKÁ NÁVES - SELSKÝ DVŮR U MATOUŠŮ

—
KŘIŽÍKOVY SADY (PROLUKA)

HLAVNÍ
PARTNEŘI
AKCE:

2013 Plzeň
Evropské hlavní město kultury

PLZEŇ 1
MĚSTSKÝ OBVOD

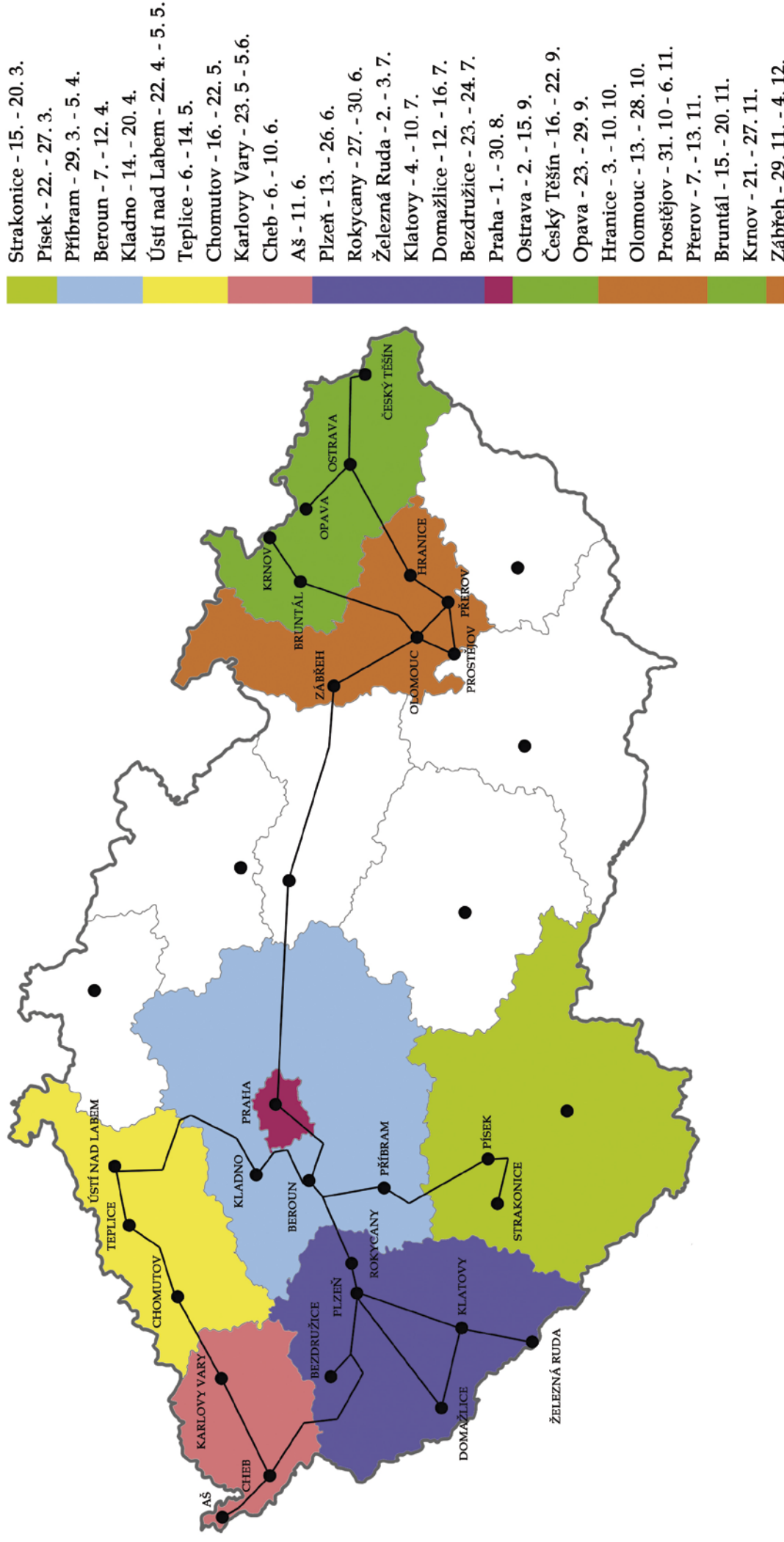
WWW.PLZEN1945.CZ

WWW.SLAVNOSTISVOBODY.CZ

LEGIOVLAK

v roce 2016 (2. etapa)

PREZENTACE V KRAJSKÝCH A OKRESNÍCH MĚSTECH

Ministerstvo dopravy

ČD České dráhy
Národní dopravnice

SZDC
Správa železniční dopravní cesty

Změna termínů v jednotlivých městech vyhrazena.

PRAPOR

br. Zdeněk Špitálník
Vojenský historický ústav

21. československého střeleckého pluku

Slavnostní předání praporu 21. čs. střeleckého pluku ve francouzském Darney dne 30. června 1918 proběhlo za účasti francouzského prezidenta Raimonda Poincaré (1860–1934). Tato událost se dnes v Armádě České republiky slaví jako Den ozbrojených sil. Autorem návrhu praporu byl legionář a proslulý malíř František Kupka (1871–1957). Po skončení války byl prapor používán čáslavským pěším plukem 21. Ručně malovaný

prapor o rozměrech 98 cm x 105 cm byl běžným používáním výrazně poškozen. V roce 1926 proběhla slavnostní výměna praporů všech původních legionářských pluků za nově vyrobené kopie. Všechny originální prapory pak byly uloženy do sbírek Památníku osvobození. Replika praporu je každoročně využívána při státních svátcích a slavnostních událostech.

